

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ—ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ—ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ—ΓΡΑΜΜΑΤΑ—ΤΕΧΝΗ

Ἐπίθεμα εἰς Μνήμην Μαρίνου Γεροῦλανου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ (1867-1960) (Καθηγ. Χαρ. Τούλ) ..	209
«ΕΝ ΤΗ ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΠΤΕΡΥΓΩΝ ΣΟΥ» (ποίημα Νίκου Τυπάλδου)	213
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ (Β. Ἐράστου)	214
ΠΑΤΕΡΑΣ (ποίημα Νίκου Καμβύση)	222
ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ (Paul Tournier)	223
ΜΟΡΦΩΤΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ (Δ. Αὐγερινού)	230
«ΕΝΩΠΙΟΣ ΕΝΩΠΙΩ» (Α. Ν. Ζούμπου)	232
ΑΠΟΨΕΙΣ	233
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	236
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ—ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ	239

«ΑΚΤΙΝΕΣ» ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΕΤΟΣ 27ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 1964

ΑΡΙΘ. 252

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

ROLF THOMASSEN

«ΠΕΡΑ ΑΠ' ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ»

Αὐτοβιογραφία

Μετάφρασις: ΜΑΡΙΑΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

“Ένα βιβλίο βαθειά ανθρώπινο, γεμάτο ζωντάνια και δύναμη. Ένα μή-
νυμα ελπίδος και πίστεως για κάθε σύγχρονο άνθρωπο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 45—ΑΘΗΝΑΙ 135

ΤΗΛ. 627.035

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ

«ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ»

Ἀνθέων 16, πλατ. Εὐκαλύπτων

Ψυχικόν—Τηλ. 673-855.

Μία συμβολή εἰς τὴν διανοητικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ
νέου ἀνθρώπου.

◆ **ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΝ**

◆ **ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ**

◆ **ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ**

AKTINES

ΕΤΟΣ 27ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 1964

ΑΡΙΘ. 252

ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ (1867 – 1960)

Τὸν μῆνα αὐτὸν συμπληρώνονται 4 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδημίας τοῦ διακεκριμένου Ἑλληνοσ καθηγητοῦ καὶ σοφοῦ διδασκάλου, Μαρίνου Γερούλανου.

Τὸ περιοδικὸν αὐτὸ καὶ ἡ ὅλη πνευματικὴ κίνησις ποῦ συνδέεται μὲ αὐτὸ εἶχε πολλὴν καὶ στενὴν συνεργασίαν μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν προσπάθειαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε τὴν τελευταίαν ἰδίως 15ετίαν τῆς ζωῆς του ὁ ἀείμνηστος Γερούλανος. Καὶ τὸ θεωρεῖ ἰδιαιτέραν του χάραν καὶ τιμὴν, ὅτι σήμερα καταχωρεῖ ἄρθρον περὶ τοῦ ἐκλιπόντος σοφοῦ, γραμμένον ἀπὸ τὸν κ. Χαρ. Τούλ, καθηγητὴν τῆς Χειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον καὶ εὐχαριστεῖ.

Ἐπίσης δημοσιεύονται καὶ δύο ἄλλα σκιαγραφήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μαρίνου Γερούλανου, γραμμένα ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι τὸν ἐγνώριζαν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ παρηκολούθησαν τὴν δρᾶσιν του.

Ἔστωσαν καὶ τὰ ὀλίγα αὐτά, ὡς ἓνα σύντομον καὶ εὐλαβὲς μνημόσυνον.

Ὁ ἀείμνηστος Μαρίνος Γερούλανος δὲν ὑπῆρξε μόνον ὁ κορυφαῖος Ἑλληνοχειρουργὸς καὶ ἐπιστῆμων διεθνούς φήμης, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἀνώτερος ἄνθρωπος καὶ εὐλαβῆς χριστιανός. Ἀφοῦ ἠνάλωσε ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων, ἀπεφάσισεν εἰς τὰς δυσμάς τοῦ θίου του, ἐπικουρούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ κ. Ν. Σμπαρούνη, νὰ δωρήσῃ μέγα μέρος τῆς περιουσίας του, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε ἐκ τῆς πολυμόχθου ἐργασίας του, πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν του λειτουργοῦντος Γερούλανείου Ἰδρύματος. Σκοπὸς τούτου, κατὰ τὴν ἰδρυτικὴν πράξιν, εἶναι ἡ προαγωγή τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι, διὰ παροχῆς τῶν μέσων πρὸς μόρφωσιν εἰς ἱατροὺς ἢ ἐπιστήμονας ἄλλων συγγενῶν τῆς Ἱατρικῆς κλάδων, καθὼς καὶ διὰ τῆς ὁργανώσεως συγχρονισμένων ἱατρικῶν καὶ ἐρ-

γαστηριακῶν ἐγκαταστάσεων πρὸς περιθαλψιν τῶν ἀρρώστων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον τὸ Ἰδρυμα θὰ διαθέτῃ πλήρως συγκεκροτημένην ἱατρικὴν βιβλιοθήκην, θὰ χορηγῇ ὑποτροφίας πρὸς σπουδὴν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀλλοδαπῇ εἰς νέους ἐπιστήμονας, θὰ παρέχῃ τὴν δυνατότητα εἰς τοὺς ἤδη ἐξασκοῦντας τὴν Ἱατρικὴν πρὸς μετεκπαίδευσιν ἢ ἐνημέρωσιν, θὰ ἐνισχύῃ τὴν ἱατρικὴν ἐπιστημονικὴν κίνησιν δι' ἀνοικοδομήσεως ἀμφιθεάτρου διὰ νὰ γίνωνται δημόσιαι διαλέξεις ἐπὶ ἱατρικῶν θεμάτων ἢ νὰ τελῶνται συνεδριάσεις ἱατρικῶν Ἐταιρειῶν.

Αὐτὴ καὶ μόνη ἡ φιλόνητος καὶ προάγουσα τὴν Ἐπιστήμην πράξις του, δικαιολογεῖ πλήρως μίαν θραχεῖαν σκιαγράφησιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του.

★

Ὁ Μαρίνος Γερούλανος ἐγεννήθη τὴν

21ην Φεβρουαρίου 1867 ἐν Πάτραις, ὅπου οἱ γονεῖς του εἶχον καταφύγει ἐκ Ληξουρίου λόγῳ τῶν ἐκεῖ καταστρεπτικῶν σεισμῶν. Ἡ οἰκογένεια Γερουλάνου ἦτο παλαιόθεν ἐγκατεστημένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πάλης, ἀναφέρεται δὲ μετὰ τῶν προνομιούχων ἐκεῖ εἰς ἔγγραφα τοῦ 15ου αἰῶνος. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ὁ Μ. Γερουλάνος παρηκολούθησεν εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Ληξουρίου καὶ Ἀργοστολίου. Κατὰ τὸ 1887 μετέθῃ εἰς τὴν Γερμανίαν δι' εὐρυτέρας σπουδᾶς, ἔγγραφει εἰς τὴν ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Μονάχου, παρ' ἧς ἔλαθε τὸ 1892 τὸ πτυχίον τῆς Ἰατρικῆς καὶ τὴν ἄδειαν ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος. Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ὁκέστη ἐπιτυχῶς τὴν ἐπὶ διδασκαρίᾳ δοκιμασίαν, δημοσιεύσας διατριβὴν μὲ θέμα τὰς μεταστάσεις τῶν κακοήθων νεοπλασιῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Τὸ 1893 μετέθῃ εἰς Βερολίνον καὶ παρηκολούθησε τοὺς διασήμεους ἐκεῖ Καθηγητὰς Virehow, Leyden, Hennoch, Bergmann, κ. ἄ. Τὸ 1894 ἐχρημάτησε βοηθὸς ἐν τῇ Παθολογικῇ Κλινικῇ τοῦ Μονάχου ὑπὸ τὸν Ziemssen, ἐκπονήσας καὶ αἱματολογικὴν ἐργασίαν περὶ τῆς ἐνεργείας τῆς φερρατίνης. Κατόπιν προσελήφθη βοηθὸς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον St. Hedwig τοῦ Βερολίνου καὶ ἐν Κλινικῇ τοῦ χειρουργοῦ Καθηγ. Rotter. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς διευθύνσεως ἐκεῖ ὑπηρεσίας του, συνέγραψε μελέτην περὶ τῆς φυματιώσεως τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τὸ 1896 προσελήφθη ὡς τακτικὸς βοηθὸς τῆς Χειρουργικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Greifswald ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Καθηγ. Helferich, προαχθεὶς τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς ἐπιμελητὴν. Ὀλίγον ὕστερον ἀπέκτησε καὶ τὸν τίτλον τοῦ ὑφηγητοῦ. Τὸ 1899 ἠκολούθησε τὸν καθηγητὴν του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Κιέλου ὅπου εἶχε μετακληθῆ. Παρὰ τοῦ Πανεπιστημίου τούτου ἀπενεμήθη εἰς τὸν Μαρίνον Γερουλάνον ὁ τίτλος τοῦ ἐκτάκτου καθηγητοῦ κατὰ τὸ 1902.

Προσκληθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου Βασιλίσσης Ὀλγας, ἦλθε τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1902 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀνέλαθε

τὴν διεύθυνσιν τῆς Χειρουργικῆς Κλινικῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ μεταστάντος καθηγητοῦ Ἰ. Γαλθάνη. Κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἐκεῖ δρᾶσιν του, μέχρι τοῦ 1914, κατέστη πανελληνίως καὶ διεθνῶς γνωστός, ἀνέδειξε δὲ καὶ τὸ Ἴδρυμα, ἔνθα ὑπηρετεῖ. Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν πολυπληθῶν εὐπόρων ἀσθενῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἐνοσηλεύοντο τότε ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ, ἱδρυσεν τὸ 1907 τὴν ἰδιωτικὴν Κλινικὴν τοῦ, ἐξ ἧς προέκυψεν ὁ πυρὴν τοῦ Γερουλανεῖου Ἰδρύματος. Τὸ 1911 ὠνομάσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς Παθολογίας, ἐδίδασκε δὲ τὸ μάθημα τοῦτο μέχρι τοῦ 1917, ὅτε ἀπεμακρύνθη τοῦ Πανεπιστημίου διὰ πολιτικούς λόγους. Ὁ Μ. Γερουλάνος προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας κατὰ τοὺς πολέμους 1912-13, ὡς διευθυντὴς χειρουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Νοσοκομείων τῆς Πρωτευούσης καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς μεταγενεστέρους ἐπιστρατεύσεις καὶ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, προσέφερε μετ' αὐταπαρνήσεως τὰς ὑπηρεσίας του, ὡς τὸ 1917 εἰς τὰ Στρατ. Νοσ)μεῖα Ἀθηνῶν, τὸ 1921-22 ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ εἶτα ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ θραδύτερον ὡς σύμβουλος καθηγητὴς κατὰ τὸν Ἑλληνο-Ἰταλικὸν πόλεμον καὶ κατὰ τὸν ἐπακολούθησαντα ἐμφύλιον σπαραγμὸν.

Εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Χώρας μας ἀπᾶς μόνον συμμετέσχε τὸ 1921, ὅτε ἐξελέγη διὰ παμψηφίας σχεδὸν βουλευτὴς Κεφαλληνίας. Ἀντιθέτως εἰς τὸν φιλανθρωπικὸν καὶ κοινωνικὸν τομέα ἡ δρᾶσις τοῦ Μ. Γερουλάνου ὑπῆρξε πλουσιωτάτη. Οὕτω ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε μέλος τῶν Ἀδελφάτων τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Λαϊκοῦ Νοσοκομείου, Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου τῆς Σωτηρίας, Ἀντιπρόεδρος τῶν Συμβουλίων τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, Πρόεδρος τῆς Ἀλληλοεπικούρου Ἐταιρείας τῶν Ἰατρῶν.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1921 διεδέχθη ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Ἀ' Χειρουργικῆς Κλινικῆς τὸν μεταστάντα καθηγητὴν Θ. Ζαΐμην. Τὴν μικρὰν ταύτην Κλινικὴν, διαθέτου-

σαν αρχικῶς μόνον 16 κλίνας καὶ λειτουργοῦσαν ὑπὸ πρωτογόνους συνθήκας, ἀναδιωργάνωσε τελείως καὶ ἐπηύξησεν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ περιλαμβάνη κατὰ τὸ ἔτος 1934 ἐξήκοντα κλίνας, ἐφωδιασμένην δὲ μὲ συγχρόνους χειρουργικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ πλουσίαν ἐπιστημονικὴν βιβλιοθήκην. Ἀπὸ τοῦ 1934 ἡ Κλινικὴ μετεφέρθη, κατ' ἀρχὰς μὲν μερικῶς, ἔπειτα δὲ καὶ ὀλοκληρωτικῶς εἰς τὸ Λαϊκὸν Νοσοκομεῖον. Ὁ Μ. Γερουλάνος ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τὸ 1939, παραδόσας εἰς τὸν διάδοχόν του Ε. Κοντολέοντα μίαν ἀρτίως λειτουργοῦσαν καὶ πλήρως συγκεροτημένην Κλινικὴν.

Ἀπὸ τοῦ 1933 ὁ Μ. Γερουλάνος συμπεριελήφθη μεταξὺ τῶν πρώτων ἀκαδημαϊκῶν, διετέλεσε δὲ καὶ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸ 1940. Ἀπὸ τοῦ 1926 ἀπετέλει μέλος τῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Φυσιοδιφῶν. Ὑπῆρξεν ἐπίσης μέλος πλείστων ἱατρικῶν ἑταιρειῶν, ὡς τῆς Γερμανικῆς Χειρουργικῆς ἀπὸ τοῦ 1896, τῆς ἡμετέρας Ἱατρικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τοῦ 1902, τῆς Διεθνoῦς Χειρουργικῆς ἀπὸ τοῦ 1926. Ἀνῆκεν εἰς τὰ ἰδρυτικὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Χειρουργικῆς Ἐταιρείας καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Πρόεδρος αὐτῆς τὸ 1928 καὶ ἐκ νέου πάλιν τὸ 1934 καὶ τὸ 1941. Τὸ 1933 ἐξελέγη ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἱατρικῆς Ἐταιρείας τοῦ Μονάχου, τὸ 1932 μέλος τῆς Γερμανικῆς Ἐταιρείας τῶν Φυσιοδιφῶν καὶ Ἱατρῶν, τὸ 1936 ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Χειρουργικῆς Ἐταιρείας Βιέννης, τὸ 1936 ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. Εἶχε προσέτι τιμηθῆ διὰ πλῆθους παρασῆμων ξένων καὶ Ἑλληνικῶν, μεταπολεμικῶς δὲ τῷ ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ὁ Μεγαλόσταυρος.

★

Εἰς μίαν θραχεῖαν ἀνασκόπησιν, ὡς ἡ παρούσα, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λεπτομερῆς ἀνάλυσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Μ. Γερουλάνου. Κατὰ τὸν ἑορτασμόν τῆς 70ετηρίδος αὐτοῦ κατὰ τὸ

1937, προσηρτήθη εἰς τὸ ἐκδοθὲν πανηγυρικὸν τεύχος κατάλογος περιέχων τοὺς τίτλους 180 ἀνακοινώσεων ἢ δημοσιεύσεων τοῦ Μ. Γερουλάνου, ἀνεξαρτήτως τῶν πολυπληθῶν ἐργασιῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν συνεργατῶν του. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἔδρας, ἐξηκολούθησε τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν δι' ἀνακοινώσεων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ διὰ συγγραφῆς μνηογραφιῶν ἢ δημοσιεύσεων εἰς ἱατρικὰ περιοδικὰ, ἐργασιῶν μὴ στενῶς χειρουργικοῦ περιεχομένου, καθ' ὅτι ἤπτοντο τῶν μεθορίων αὐτῆς μετὰ τῆς Ψυχολογίας, Ἱστορίας, Κοινωνιολογίας καὶ Θρησκείας.

Ἐκ τῆς ἀνασκοπήσεως ταύτης τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Μ. Γερουλάνου προκύπτει, ὅτι οὗτος ἀνῆκε μεταξὺ τῶν πρώτων συντελεσάντων εἰς τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς χειρουργικῆς τοῦ θώρακος, χάρις εἰς ἐργασίας του δημοσιευθείσας ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1901. Μεταξὺ τοῦ εὐρέος κύκλου θεμάτων περὶ ὧν ἐπραγματεύθη κατὰ καιροῦς, ἀναφέρομεν τὰς μεταμοσχεύσεις τενόντων καὶ ὀστέων, τὰς νευρορραφίας, τὰς φυματιώσεις τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῶν ὀστέων, τοὺς ἐχινοκόκκους ἐν γένει καὶ κυρίως τοὺς πνευμονικούς, διὰ τοὺς ὁποίους ἐπενόησεν ἰδίαν μέθοδον θεραπείας, τὴν ἰνώδη ὀστεοδυστροφίαν τοῦ Reeklinghausen καὶ τὴν ἰνώδη ὀστίτιδα, τὸ κινητὸν τυφλὸν κ. ἄ. Τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου ἐπεμβάσεως ἐπὶ ὀξείας σκοληκοειδίτιδος ἐτόνισεν ἀπὸ τοῦ 1909, σημαντικὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς χειρουργικῆς τοῦ στομάχου παρ' ἡμῖν, διότι πλὴν τῶν σχετικῶν ἀνακοινώσεων του, ἥδη ἀπὸ τοῦ 1903 εἶχεν ἐκτελέσει γαστρεκτομὴν διὰ καρκίνου τοῦ στομάχου, ἡ δὲ πρώτη γαστρεκτομὴ αὐτοῦ δι' ἕλκος γαστρικὸν ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1911. Αἱ ἐργασίαι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς συγγραφικῆς του δράσεως, ἀπεκάλυψαν καὶ μίαν ἀγνωστον προηγουμένως ἐσωτερικότητα, ἂν μὴ μυστικοπάθειαν, δι' ὧν φωτίζεται καὶ ὀλοκληροῦται ἡ εἰκὼν, τὴν ὁ-

σαν ἀρχικῶς μόνον 16 κλίνας καὶ λειτουργοῦσαν ὑπὸ πρωτογόνους συνθήκας, ἀναδιωργάνωσε τελείως καὶ ἐπηύξησεν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ περιλαμβάνη κατὰ τὸ ἔτος 1934 ἐξήκοντα κλίνας, ἐφωδιασμένην δὲ μὲ συγχρόνους χειρουργικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ πλουσίαν ἐπιστημονικὴν βιβλιοθήκην. Ἀπὸ τοῦ 1934 ἡ Κλινικὴ μετεφέρθη, κατ' ἀρχὰς μὲν μερικῶς, ἔπειτα δὲ καὶ ὀλοκληρωτικῶς εἰς τὸ Λαϊκὸν Νοσοκομεῖον. Ὁ Μ. Γερουλᾶνος ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τὸ 1939, παραδόσας εἰς τὸν διάδοχόν του Ε. Κοντολέοντα μίαν ἀρτίως λειτουργοῦσαν καὶ πλήρως συγκροτημένην Κλινικὴν.

Ἀπὸ τοῦ 1933 ὁ Μ. Γερουλᾶνος συμπεριελήφθη μεταξὺ τῶν πρώτων ἀκαδημαϊκῶν, διετέλεσε δὲ καὶ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸ 1940. Ἀπὸ τοῦ 1926 ἀπετέλει μέλος τῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Φυσιολογῶν. Ὑπῆρξεν ἐπίσης μέλος πλείστων ἱατρικῶν ἑταιρειῶν, ὡς τῆς Γερμανικῆς Χειρουργικῆς ἀπὸ τοῦ 1896, τῆς ἡμετέρας Ἱατρικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τοῦ 1902, τῆς Διεθνoῦς Χειρουργικῆς ἀπὸ τοῦ 1926. Ἀνῆκεν εἰς τὰ ἰδρυτικὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Χειρουργικῆς Ἑταιρείας καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Πρόεδρος αὐτῆς τὸ 1928 καὶ ἐκ νέου πάλιν τὸ 1934 καὶ τὸ 1941. Τὸ 1933 ἐξελέγη ἐπίτιμος μέλος τῆς Ἱατρικῆς Ἑταιρείας τοῦ Μονάχου, τὸ 1932 μέλος τῆς Γερμανικῆς Ἑταιρείας τῶν Φυσιολογῶν καὶ Ἱατρῶν, τὸ 1936 ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Χειρουργικῆς Ἑταιρείας Βιέννης, τὸ 1936 ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. Εἶχε προσέτι τιμηθῆ διὰ πλήθους παρασῆμων ξένων καὶ Ἑλληνικῶν, μεταπολεμικῶς δὲ τῷ ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ὁ Μεγαλόσταυρος.

★

Εἰς μίαν θραχεῖαν ἀνασκόπησιν, ὡς ἡ παρούσα, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λεπτομερῆς ἀνάλυσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Μ. Γερουλᾶνου. Κατὰ τὸν ἑορτασμόν τῆς 70ετηρίδος αὐτοῦ κατὰ τὸ

1937, προσηρτήθη εἰς τὸ ἐκδοθὲν πανηγυρικὸν τεύχος κατάλογος περιέχων τοὺς τίτλους 180 ἀνακοινώσεων ἢ δημοσιεύσεων τοῦ Μ. Γερουλᾶνου, ἀνεξαρτήτως τῶν πολυπληθῶν ἐργασιῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν συνεργατῶν του. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑδρας, ἐξηκολούθησε τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν δι' ἀνακοινώσεων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ διὰ συγγραφῆς μνηογραφῶν ἢ δημοσιεύσεων εἰς ἱατρικὰ περιοδικὰ, ἐργασιῶν μὴ στενῶς χειρουργικοῦ περιεχομένου, καθ' ὅτι ἤπτοντο τῶν μεθοριῶν αὐτῆς μετὰ τῆς Ψυχολογίας, Ἱστορίας, Κοινωνιολογίας καὶ Θρησκείας.

Ἐκ τῆς ἀνασκόπησεως ταύτης τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Μ. Γερουλᾶνου προκύπτει, ὅτι οὗτος ἀνῆκε μεταξὺ τῶν πρώτων συντελεσάντων εἰς τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς χειρουργικῆς τοῦ θώρακος, χάρις εἰς ἐργασίας του δημοσιευθείσας ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1901. Μεταξὺ τοῦ εὐρέος κύκλου θεμάτων περὶ ὧν ἐπραγματεύθη κατὰ καιροῦς, ἀναφέρομεν τὰς μεταμοσχεύσεις τενόντων καὶ ὀστέων, τὰς νευρορραφίας, τὰς φυματιώσεις τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῶν ὀστέων, τοὺς ἐχίνοκόκκους ἐν γένει καὶ κυρίως τοὺς πνευμονικούς, διὰ τοὺς ὁποίους ἐπενόησεν ἰδίαν μέθοδον θεραπείας, τὴν ἰνώδη ὀστεοδυστροφίαν τοῦ Recklinghausen καὶ τὴν ἰνώδη ὀστίτιδα, τὸ κινητὸν τυφλὸν κ. ἄ. Τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου ἐπεμβάσεως ἐπὶ ὀξείας σκοληκοειδίτιδος ἐτόνισεν ἀπὸ τοῦ 1909, σημαντικὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς χειρουργικῆς τοῦ στομάχου παρ' ἡμῖν, διότι πλὴν τῶν σχετικῶν ἀνακοινώσεων του, ἥδη ἀπὸ τοῦ 1903 εἶχεν ἐκτελέσει γαστρεκτομὴν διὰ καρκίνου τοῦ στομάχου, ἡ δὲ πρώτη γαστρεκτομὴ αὐτοῦ δι' ἕλκος γαστρικὸν ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1911. Αἱ ἐργασίαι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς συγγραφικῆς του δράσεως, ἀπεκάλυψαν καὶ μίαν ἄγνωστον προηγουμένως ἐσωτερικότητα, ἂν μὴ μυστικοπάθειαν, δι' ὧν φωτίζεται καὶ ὀλοκληροῦται ἡ εἰκὼν, τὴν ὁ-

σύζυγον, έτυφλώθη σχεδόν τελείως, δυσκόλως ήδύνατο νά έπικοινωνήση μετά του περιβάλλοντός του λόγω βαρηκοΐας, έν τέλει δέ κατέστη καί κατάκοιτος. Τά υπέστη έλα μέ την έγκαρτέρησιν του άληθινού χριστιανού, έλα δέ αί σκέψεις έστρέφοντο, πώς νά οργανώση καί νά προικοδοτήση τό Γερουλάνειον "Ίδρυμα διά νά δυνηθῆ νά έπιτελέση τόν προορισμόν του, όπως τόν ώραματίζετο, δηλαδή του νά προωθῆ την καλλιέργειαν

της έπιστήμης καί νά συμβάλλη εις την περίθαλψιν τών πασχόντων. Τόν θάνατον άνέμενε μέ έγκαρτέρησιν καί ένδομύχως τόν έπόθει, διότι τόν ένόμιζεν ως άπολύτρωσιν του πνεύματός του από τών δεσμών της σαρκός.

Χ. ΤΟΥΛ

Καθηγητής της Χειρουργικής του
Πανεπιστημίου Αθηνών

„ΕΝ ΤΗ ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΠΤΕΡΥΓΩΝ ΣΟΥ”

Κύριε,

είναι θολές οί άναμνήσεις της εύτυχίας...

“Όταν τά θράδουα πριν κατακλιθῶ προσεύχομαι

ξέρω πώς είναι τά χέρια μου άδεια,

πως τό χειμώνα οί δενδροστοιχίες στά πάρκα,

πως τά γερασμένα καράβια στίς προκυμαΐες...

Είμαι θολές οί άναμνήσεις της εύτυχίας.

Καί πολλές φορές θουλιάζουν καί χάνονται,

καθώς συνυφαίνονται μέ την προσμονή

μιās καινούργιας Χιροσίμας...

Τόσον καιρό—ήμέρες, έποχές, αΐωνες,

γυρνῶ, σάν τό λαό του Ίσραήλ,

κάτω από τά τείχη της Ίεριχῶς....

“Όμως, τά πουλιά στήνουν χορό κάθε άνοιξη

μέ τ’ άπαλά ριπίσματα τών άνέμων’

κι’ άνάθουν πάντα πολύχρωμα φαναράκια της Λαμπρῆς

τ’ άγριολούλουδα στούς κάμπους.

“Ενας κόσμος,

σφυρηλατημένος μέ τά καρφιά του Γολγοθά

καί τ’ άνυποψίαστα μάτια τών παιδιῶν,

ύπάρχει πάντα καί μάς περιμένει...

“Όταν τά θράδουα πριν κατακλιθῶ προσεύχομαι

ξέρω πώς είναι τά χέρια μου άδεια,

πώς ό θάνατος άντιμάχεται μέ τή ραγισμένη καρδιά μου.

“Όμως, Κύριε,

«έν τῆ σκιᾷ τών πτερύγων Σου έλπιδῶ»!...

ΝΙΚΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ

◇ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

Ἐάν θελήσῃ κανεῖς νά εὕρῃ εἰς τήν πρόσφατον νεοελληνικήν ζωὴν ἕνα κλασσικὸν παράδειγμα ἰσορροπίας καὶ ἁρμονίας μεταξύ ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας ζωῆς, θεωρίας καὶ πράξεως, νοῦ καὶ καρδίας, γνώσεως καὶ ἀγάπης, ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς, αὐτὸ θὰ πρέπει νά τὸ ἀναζητήσῃ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μαρίνου Γερουλάνου. Ἰδιαιτέρως ἡ τελευταία 20ετία τῆς ζωῆς του εἶναι ἕνας ὠριμος καρπὸς πνευματικῆς ζωῆς. Κατ' αὐτὴν διαλάμπουν τρεῖς κυρίως ἐπὶ μέρους καρποὶ τῆς ὠριμότητός του: ἡ ὁμολογία, ἡ διακονία καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐμπειρία. Ἄς σταματήσωμεν εἰς μερικοὺς σταθμοὺς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ.

Α'.

Τὸ 1938 μία ὁμάς φοιτητῶν, πού ἀποτελοῦσαν τὸν «Ἀκαδημαϊκὸν Κοινωνικὸν Σύνδεσμον» ἔθεσε εἰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς κορυφὰς ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ τὰς σχέσεις Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας. Ὁ Γερουλάνος ἔδωσε τὴν ἐξῆς γραπτὴν ἀπάντησιν: «Αἱ μεγάλαι πρόοδοι τῶν φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς βιολογίας κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἦτο ἐπόμενον νά προκαλέσωσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀνθρώπου τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ θὰ ἡδύναντο νά ἐξηγηθῶσι διὰ τῆς ὑλιστικῆς-μηχανικῆς θεωρίας. Ἡ ὑπερφίαλος αὐτῆ ἀντίληψις ἔμελλε νά καταπέσῃ διὰ τῆς θαυτέρας ἐπιγνώσεως, καθ' ἣν ὑπεράνω πάσης θεωρίας καὶ παντὸς ἀξιώματος ὑπάρχει ὑπερτέρα τις καὶ ἀσύλληπτος Δύναμις, ἀποτελοῦσα τὴν φαινήν δᾶδα, ἣτις καθοδηγεῖ τὸν νοῦν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀπόκτησιν τοῦ καλοῦ. Τὸ ἐνδόμυχον τοῦτο πῦρ, ὅπερ διατηρεῖ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄσβεστον τὸν πόθον τῆς ἐπιγνώσεως, καθίσταται ἔκδηλον διὰ τοῦ ἐμφύτου εἰς τὸν ἄνθρωπον θρησκευτικοῦ συναισθήματος, τὸ ὁ-

ποῖον ἐπομένως ὄχι μόνον δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἀλλ' ἀποτελεῖ τούναντίον τὸ στερεὸν ὑπόβαθρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἐπίγνωσις τῆς ἀληθείας καὶ διαίσθησις τοῦ καλοῦ· οὕτω θρησκευτικὸν συναισθημα καὶ ἐπιστήμη ἀποτελοῦσι τοὺς δύο πόλους, περὶ τοὺς ὁποίους νοῦς καὶ καρδία τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου συνεχῶς περιστρέφονται» (1).

Τὸ ἐπόμενον ἔτος κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς 70ετηρίδος του ὠμίλησε πρὸς ἰατροὺς καὶ φοιτητὰς «Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἱατροῦ καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος». Κατὰ τὸν ἐπίσημον αὐτὸν ἑορτασμὸν ὁ πρύτανης τῶν Ἑλληνῶν χειρουργῶν ἐτόνισεν ὅτι ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε μίᾳ προσπάθειᾳ «νά ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς βασικὰς ἐκεῖνας ἠθικὰς ἀρχὰς εἰς ἃς ὀφείλει νά ὑπακούῃ πᾶς ἄνθρωπος καὶ αἵτινες δέον νά διέπωσι τὸ ἐπάγγελμα». Καὶ προσέθεσε: «Τὸ ἐξαιρετικὸν τῆς θέσεως τοῦ ἱατροῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔγκειται εἰς τοῦτο: ὅτι ἡ ἐπέμβασις αὐτοῦ ἀφορᾷ εἰς τὸν πάσχοντα, τὸν πονοῦντα, τὸν σωματικῶς καὶ ψυχικῶς πεπτωκότα, ὅστις ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἱατρὸν ἐν στιγμῇ ψυχικῆς ἀδυναμίας καὶ ἐμπιστεύεται εἰς αὐτὸν τὸ πᾶν, τὸ πάσχον σῶμα καὶ τὴν πονοῦσαν ψυχὴν. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἰδιάζουσαν θέσιν τοῦ ἱατροῦ, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἡ κοινωνία παρακολουθεῖ ἐναργέστερον καὶ κρίνει αὐστηρότερον τὸν ἱατρὸν, ὅστις δέον νά υποβάλλῃ ἐαυτὸν κατὰ τὴν καθ' ἡμέραν αὐτοῦ δράσιν ὑπὸ πάντα κανόνα ἀνωτέρας ἠθικῆς» (2).

Ὀλίγα χρόνια ἀργότερα, πρὸς τὸ τέλος τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, ὁ Γερουλάνος ἐρωτᾶται ἀπὸ μίαν ὁμάδα νεα-

(1) Ἀκαδημαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Συνδέσμου: Οἱ Σοφοὶ περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας, ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι 1938.

(2) «Ἀκτίνες» 1964, σελ. 13.

ρῶν, πῶς βλέπει τὴν σημερινὴν νεότη-
τα. Ἡ ἀπάντησίς του, ἡ ὁποία ἐδημο-
σιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν «Ξεκίνημα τῆς
νεότητος» εἶναι ἕνα μῆνυμα, πού ὁμοιά-
ζει μὲ τὰ δύο προαναφερθέντα. Ὅπως
εἰς τὰς προηγουμένας περιπτώσεις ἐτό-
νισε τὴν γραμμὴν τοῦ πνεύματος πρὸς
τοὺς ἰατροὺς καὶ φοιτητάς, ἔτσι καὶ
τώρα πρὸς τοὺς μαθητάς τοῦ γυμνασίου
ἐγένετο πνευματικὸς ὁδηγός.

Ἐνας ἄλλος σταθμὸς εἰς τὴν πνευμα-
τικὴν αὐτὴν πορείαν εἶναι τὸ Α΄ Συν-
ἔδριον Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ,
τὸ ὁποῖον συηγήθη εἰς Ἀθήνας τὴν 13ην
Μαρτίου 1956.

Ὁ Γερουλάνος ὄχι μόνον προήδρευ-
σεν εἰς αὐτὸ ἀπὸ καρδίας, ἀλλὰ καὶ ἐ-
τόνισε κατὰ τὴν ἐναρκτήριον προσφώ-
νησί του εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν τελετῶν
τοῦ Πανεπιστημίου: «τὰ ἰδανικά τοῦ Ἑλ-
ληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ἀποτελοῦν
τὴν οὐσίαν, τὸσον τοῦ βυζαντινοῦ ὅσον
καὶ τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ... Διὰ
τὴν δημιουργίαν σαφῶν ἀντιλήψεων περὶ
τῶν σπουδαίων τούτων θεμάτων εἶναι ἀ-
παραίτητος ἡ συνεργασία πάντων τῶν
Ἑλλήνων...»⁽³⁾.

Ἄλλ' αἱ μεγαλύτεραι καὶ κυριώτεραι
ὁμολογίαι τοῦ σοφοῦ ἱατροῦ ἠκούσθη-
σαν ἀπὸ τὸ ἐπίσημον βῆμα τῆς Ἀκαδη-
μίας τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ σχετικαὶ ὁμιλίαι
του, ὅπως «Ἡ νόσος ὡς γενικὴ τοῦ ὄρ-
γανισμοῦ λειτουργικὴ παρεκτροπὴ» καὶ
ἰδίως «Ἡ πίστις ὡς βασικὸς θεραπευ-
τικὸς παράγων» ἀπετέλεσαν σταθμοὺς
εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ
ιδρύματος. Παράλληλος φορεὺς τῶν ἐμ-
βριθῶν πορισμάτων του κατὰ τὰ χρό-
νια αὐτὰ ἦτο τὸ περιοδικὸν «Ἀκτίνες»,
διὰ τοῦ ὁποῖου πράγματι ἐξέπεμπε δέ-
σμας ἀκτίνων πρὸς τὸν ἱατρικόν, ἀλλὰ
καὶ τὸν ἐν γένει μορφωμένον κόσμον τοῦ
τόπου μας.

Β΄.

Τὸ ἔργον τῆς διακονίας πάντοτε τὸ
ἤσκησε ὁ Γερουλάνος κατὰ τὴν 70ετῆ

ἱατρικὴν του σταδιοδρομίαν. Τὴν ἱατρι-
κὴν πάντοτε τὴν εἶδεν ὡς διακονίαν.
Ἀπὸ τὸ 1894 πού ἐποποθετήθη τακτικὸς
βοηθὸς εἰς τὸ νοσοκομεῖον St. Hedwig τοῦ
Βερολίνου μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀπο-
στρατείας του. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ τελευταῖ-
ον θὰ ἠθέλαμεν νὰ τονίσωμεν ἐδῶ. Καὶ
ὅταν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας,
δὲν κατελήφθη ὅμως ὑπὸ τοῦ ὀρίου δια-
κονίας καὶ φιλανθρώπου δραστηριότη-
τος. Ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι ὁ μαθητὴς
τοῦ Παρέ, τοῦ Λαεννέκ, τοῦ Σίμψον καὶ
τοῦ Λίστερ εἰς τὸν συνδυασμὸν ἱατρικῆς
καὶ ἀγάπης, ἐπιστήμης καὶ διακονίας.
Ὁρθῶς ἐτόνισεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκα-
δημίας κ. Π. Μπρατσιώτης εἰς τὴν συν-
εδρίαν τῆς 15-5-60 ἐπὶ τῷ θανάτῳ του:
«Ἐκτοτε (ἀπὸ τὸ 1939) ἄρχεται νέον
στάδιον φιλανθρώπου καὶ πραγματικῶς
ἱπποκρατείου δράσεως διὰ τὸν ὑπέρο-
χον τοῦτον ἄνδρα, ὅστις, ὅσον ἐλάχι-
στοι ἄλλοι, συνεδύαζε τὰς ἀρετὰς τοῦ
μεγάλου ἐπιστήμονος πρὸς τὰς τοῦ κα-
λοῦ κἀγαθοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδιαιτέρως
πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς τῆς με-
τριοφροσύνης, τῆς ἀπλότητος, τῆς πραό-
τητος, τῆς μελιχιότητος, ἀποτελούσης ἀ-
παύασμα ψυχικῆς ἰσορροπίας ἀφ' ἐνός
καὶ ἀγάπης ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸν ἀνθρώ-
πον ὡς προσωπικότητα καὶ πρὸς τὴν
κοινωνίαν θεωρουμένην ὀρθῶς ὑπ' αὐ-
τοῦ κατὰ τὸν J. Maritain ὡς σύνολον
προσωπικότητων, καὶ αἱ ἀρεταὶ τὸν ἀ-
νεδείκνυον εἰς τύπον τοῦ ἀληθινοῦ gentle-
man, ἂν μοῦ ἐπιτρέπεται ἡ ξενικὴ ἔκ-
φρασις. Μία εὐγλωττος ἐκδήλωσις τῶν
χριστιανικῶν τούτων ἀρετῶν ἦτο τὸ
λαμπρὸν Γερουλάνειον Ἰδρυμα, τὸ ὁ-
ποῖον προοριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς
ἀνταξίας συζύγου του, πρὸ παντός διὰ
τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ὑπαλληλικοῦ καὶ
ἰδίᾳ τοῦ δημοσιοῦπαλληλικοῦ κόσμου,
τοῦ τε ἐν ἐνεργείᾳ καὶ τοῦ ὑπὸ σύντα-
ξιν, εἶχε τὴν εὐτυχή ἔμπνευσιν καὶ τὴν
ψυχικὴν δύναμιν νὰ διοργανώσῃ ὡς Ἰ-
δρυμα ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἥδη ζῶν»⁽⁴⁾.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποικίλην διακονίαν τῆς

(3) Πρακτικὰ τοῦ Α΄ Συνεδρίου Ἑλ-
ληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1956.

(4) Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
1960, σελ. 253.

περιόδου αυτής και εκτός από την διοργάνωσιν του Ἰδρύματος ἀξίζει νά αναφερθῶν δύο συγκεκριμένα περιστατικά. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ συμμοριτοπολέμου 1949-50 ὁ Γερουλᾶνος ἡλικίας 80 καὶ πλέον ἐτῶν ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης καὶ ἐντελῶς ἐθελοντικῶς ἐπισκέπτεται τοὺς τραυματίας εἰς τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεία τῆς Πρωτευούσης. Εἶναι συγκινητικώτατον τὸ θέαμα τοῦ λευκοῦ γέροντος, ὁ ὁποῖος προσφέρει τὸ εἰλικρινὲς χαμόγελό του, τὸ πατρικὸ χάδι καὶ τὴν ἀμέτρητη στοργή του στοὺς τραυματίας. Τὰ γενναῖα αὐτὰ Ἑλληνόπουλα τὸν βλέπουν μὲ θάμβος σὰν βυζαντινὴ εἰκόνα μὲ τὸν φωτοστέφανο τῶν κάτασπρων μαλλιῶν του. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπισκέψεις αὐτὰς ἢ ὅποια διήρκεσεν ἀρκετὰς ὥρας ὁ Γερουλᾶνος ἐλιποθύμησε ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἀνιδιοτελοῦς αὐτῆς προσφοράς. Καὶ ὁ καλὸς αὐτὸς Σαμαρείτης μετεκομίσθη εἰς τὸ παραπλεύρως κρεβάτι διὰ νά συνέλθῃ. Τὸ γεγονός ἐχει μείνει ἀλησμόνητον.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἀρχίζει ἡ περίφημη ἀλληλογραφία τοῦ μεγάλου ἀκαδημαϊκοῦ μὲ ἓνα μικρὸν μαθητὴν ἐπαρχιακοῦ γυμνασίου, τῆς ὁποίας ἀποσπάσματα παρατίθενται εἰς ἄλλην σελίδα. Δὲν πρόκειται θέβαια διὰ καμμίαν φιλολογικὴν ἀλληλογραφίαν, ἀλλὰ διὰ μίαν ἀκούραστον βοήθειαν, ὑλικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν πρὸς ἓνα πτωχὸ Ἑλληνόπουλο. Ὅπως ἔγραφε ἀργότερα, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του, ὁ νέος αὐτὸς στέλλοντας τις ἐν λόγῳ ἐπιστολὰς πρὸς τις «Ἀκτίνες»: «μὲ τὴν παρακίνησίν σας ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὸ δυνατόν γρηγορώτερον κάποια ἀπότισις παντοτεινῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς Ἐκεῖνον ποῦ ὑπῆρξεν ὁ δεύτερος πατέρας μου... ὁ μεγάλος προστάτης καὶ εὐεργέτης μου... Ἐξαναζούσα διαρκέστερον τὴν συγκλονιστικὴν του ἀγάπην. Ὁ μεγάλος ἐκεῖνος ἄνθρωπος δύναται μὲ τὴν ἀγάπην αὐτὴν νά συγκινήσῃ καὶ συνταράξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Γιαυτὸ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νά ἀκούσουν οἱ χριστιανοὶ τῶν ἡμερῶν μας γιὰ τὴν ἔμπρακτον ἀγάπην του, ποῦ τὸν ἀναβι-

θάζει καὶ προβάλλει ὡς ἡγετικὴν μορφήν μιᾶς πνευματικῆς Ἑλλάδος τῆς ἀγάπης» (ἐπιστολὴ ἐκ Τυθίγγης, 5 Μαΐου 1961).

Γ'.

Καθ' ὄλην τὴν ζωὴν του ὁ Γερουλᾶνος εἶχε μίαν εὐλάβειαν πρὸς τὰ θεῖα, ἢ ὅποια ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὠρίμασε εἰς μίαν βαθυτέραν θρησκευτικὴν ἐμπειρίαν. Αἱ ρίζαι τῆς εὐλαθείας αὐτῆς σχετίζονται μὲ τὸν μεγάλον του θεῖον καὶ ἱερέα Παναγῆν Μπασαῖαν. Ὁ φλογερὸς καὶ ἐμπνευσμένος αὐτὸς λευίτης (+1888), ὁ ὁποῖος συνεκλόνησε ὀλόκληρον τὴν Κεφαλληνίαν μὲ τὴν προφητικὴν καὶ θαυματουργικὴν παρουσίαν του, ἐπέδρασεν ἰδιαίτερος εἰς τὸν Μαρίνον. Τὸν ἠυλόγησε μόλις ἐγεννήθη καὶ προεῖπεν ὅτι θὰ γίνῃ μέγας ἄνθρωπος. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τὸ 1867, ἔτος γεννήσεως τοῦ Μαρίνου, ὁ «παπᾶς» ἔμενε εἰς τὸ σπίτι τῶν Γερουλάνων καὶ ἦτο ὁ ἀγαπημένος φίλος τῶν παιδιῶν τῆς οἰκογενείας. Ὅσακις τὸν ἔβλεπαν ἔτρεχαν νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι, διηγείτο ἀργότερα ὁ καθηγητής. Ὁ ἴδιος ἀνέφερε ὅτι πρὶν φύγῃ γιὰ τὴν Γερμανίαν, ἐπῆγε στὸ Ληξούρι νά πάρῃ τὴν εὐχὴν του. Ἐκτοτε ἐξηκολούθησε νά τρέφῃ μέγαν σεβασμὸν εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὀσίου ἱερέως. Εἶχε δὲ πάντοτε τὴν εἰκόνα του ἄνωθεν τοῦ γραφείου του εἰς τὴν κλινικὴν τῆς ὁδοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Ἀλλὰ καὶ τὸ κύκνειον φῆμα του εἰς ἐκεῖνον ἀνεφέρετο. Τὸ τελευταῖον του βιβλίον, «Τὸ Ληξούρι» (1956) τὸ ἀφιερώνει εἰς τὸν μεγάλον του ἐμπνευστὴν⁽⁵⁾.

Κατ' ἐπανάληψιν εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νά συνομιλήσω μὲ τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν περὶ παπα-Μπασαῖα. Εἰς μίαν ἐπιστολὴν του τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1953 μοῦ ἔγραφε: «ἔλαβον τὴν ὀμιλίαν σας διὰ τὸν παπᾶ-Μπασαῖα, τὴν ὁποίαν μετὰ συγκινήσεως ἀνέγνωσα. Μία ὠραία ὀμιλία, ἢ ὅποια ὀμιλεῖ στὴν καρδιά. Σᾶς εἶχα γράψῃ ὅτι ὁ ἐν Ληξουρίῳ ἱερεὺς

(5) Ἐράστου: Δύο σύγχρονοι ἅγιοι, ἔκδοσις «Ζῆφς», Ἀθήναι 1963.

Χαράλαμπος Παρτίδος με παρεκάλεσε νά εἶχε μίαν ὀμιλίαν περί παπά-Μπασιά. Ἐάν ἐπιτρέπετε θά τοῦ ἀποστείλω ἀντίγραφον... Τό χειρόγραφον τόσον καλλιγραφικῶς μέ τό χέρι γραμμένο θά κρατήσω ὡς ἀνάμνησιν. Μόνον ὅτι ὑπεβλήθητε καί εἰς τόν κόπον αὐτόν... Εἰς τήν ὀμιλίαν ἔχετε ἀπόσπασμα τοῦ ἐπικηδείου λόγου, τόν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ ἀείμνηστος τότε Μητροπολίτης Κεφαλληνίας Καλλιγιάς. Θά σᾶς ἤμην εὐγνώμων ἂν μοι ἐπέμπετε τόν λόγον αὐτόν διὰ νά κρατήσω δακτυλογραφημένον ἀντίγραφον καί τόν ἐπιστρέψω. Θά δακτυλογραφηθῆ καί ἡ ὀμιλία σας. Ἄν δέν ἐκρατήσατε ἀντίγραφον, νά σᾶς πέμψω ἕνα δακτυλογραφημένον ἀντίγραφον. Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τήν ὠραίαν ὀμιλίαν καί τήν θρησκευτικὴν ἀνύψωσιν ν' ἀναγνώσω ταύτην σήμερον ἡμέραν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν.

Εἶναι καταφανές τό βαθύ καί συγκεκριμένον ἐνδιαφέρον τοῦ Γερουλάνου διὰ τήν ἱεράν ἐκείνην μορφήν μέσα εἰς τὰς λέξεις τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς.

Τήν πηγαίαν θρησκευτικότητά του τῶν τελευταίων ἐτῶν δείχνει καί τό ἀκόλουθον περιστατικόν. Τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1956 ἦτο θαρέως ἀσθενῆς καί ἐτοιμοθάνατος ὁ συνάδελφός του εἰς τήν Ἀκαδημίαν καί διευθυντής τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, Παῦλος Μαθιόπουλος. Εἰς μίαν ἐπίσκεψίν μου εἰς τόν καθηγητὴν Γερουλᾶνον τοῦ ἀνέφερα τό πρᾶγμα καί, ἐπειδὴ εἶδα τό ἐνδιαφέρον του, τόν ἠρώτησα, ἂν ἤθελε νά ἐπισκεφθῶμε τὸν ἀσθενῆ διὰ μίαν ἐπίσκεψιν, ὄχι τόσον ἰατρικὴν, ὅσον πνευματικὴν. Ὁ Γερουλᾶνος ἐδέχθη εὐχαρίστως, ἐπήραμε ἕνα ταξί—ιδικόν του αὐτοκίνητον δέν εἶχε—καί ἐπήγαμε εἰς τήν κλινικὴν «Παμμακάριστος». Ἡ σκηνὴ ἦτο πολὺ ἐκφραστικὴ. Ὁ πολὺς χειρουργὸς ὄρθιος εἰς τό προσκέφαλον τοῦ ἐτοιμοθανάτου καλλιτέχνου, μέ τό κεφάλι ἐλαφρᾶ σκυμμένον καί μέ τό χέρι στό αὐτί, ἠρώτησε μέ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸν ἀσθενῆ διὰ τήν πορείαν τῆς ἀσθενείας του. Ἐν συνεχείᾳ τοῦ εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς:

—Νά ἔχετε θάρρος καί ἡρεμίαν, κύριε συνάδελφε. Ἡ πίστις εἶναι ἀπαραίτητος, ὅπως εἶπα καί στήν Ἀκαδημίαν... Συχνά ὅταν μέ ἐρωτοῦσαν οἱ συγγενεῖς τῶν ἀσθενῶν μου, «νά φέρωμε μίαν εἰκόνα ἢ τὰ Ἀγία Μυστήρια», ἀπαντοῦσα «θεθαίως...».

Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐπέδρασε πολὺ εἰς τὸν θαρέως ἀσθενῆ. Ἄλλ' ἡ ἴδια αὐτὴ ἐπίσκεψις συνδέεται καί μέ δύο ἄλλα μικρὰ περιστατικὰ μέ μεγάλην ὅμως σημασίαν. Ὅταν ἐπεστρέψαμεν ἀπὸ τήν ὁδὸν Πατησίων, λέγει ὁ Γερουλᾶνος:

—Μήπως θά ἤμπορούσαμε γιὰ 2 λεπτά νά περάσωμε ἀπὸ τήν ὁδὸ Μετσόβου, γιὰ νά εἰδοποιήσω ἕνα ἐγγονάκι μου, πού εἶναι στό σχολεῖο, νά μὴν ἔλθῃ τό ἀπόγευμα στό Φαλήρο, διότι θά εἶμαι ἀπησχολημένος...

Ἡ μεγάλη του ψυχὴ κατέβαινε ὅλα τὰ σκαλοπάτια τῆς ἀπλότητος καί τῆς ταπεινοφροσύνης μέ τήν πιδὴ μεγάλη φυσικότητα. Καί ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἐπερνοῦσε ἀπὸ τό σχολεῖο διὰ νά εἰδοποιήσῃ τὸν ἕγγονόν του...

Καί ἡ κατάληξις τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς: Ὅταν κατέθηκε ὁ μέγας μου συνοδός, ἠρώτησα τὸν ὀδηγόν:

—Ξέρεις ποιὸς ἦταν ὁ κύριος;

Καί ὁ ἀπλοϊκὸς ταξιτζῆς τοῦ Φαλήρου ἀπήντησε:

—Ἄν ξέρω! Ἄν ὑπῆρχαν 5 ἄνθρωποι σάν τὸν Γερουλᾶνο, θά ἦταν ἄλλοιῶς ὁ τόπος μας!

Ἡ ὠριμος πνευματικότης τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος ἐξεδηλώθη ὄχι μόνον μέ πράξεις ὁμολογίας καί διακονίας, ἀλλὰ καί μέ τήν συμμετοχὴν του εἰς τήν χριστιανικὴν κίνησιν τοῦ τόπου μας κατὰ τὰ 10 κυρίως τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Εἰς τό «Ἑλληνικὸν Φῶς», εἰς τὸν Σύλλογον «Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς» καί εἰς τήν «Χριστιανικὴν Ἐνωσιν Ἐπιστημόνων» ὑπῆρξεν ὄχι ἀπλῶς καί τυπικῶς πρόεδρος, ἀλλὰ οὐσίᾳ καί καρδίᾳ.

Παρηκολούθει τὰς ἐργασίας τῶν κινήσεων αὐτῶν μέ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον, ἐρωτοῦσε, ἐνημερώνετο, παρίστατο, ἐσημείωνε. Πολλοὶ τὸν ἐνθυμοῦνται εἰς

τάς συνελεύσεις τῆς «Ἐνώσεως τῶν συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων», ὅπου ἔβγαζε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ σημειωματάριόν του καὶ μὲ τὸ μικρὸ του μολυβάκι ἐσημείωνε τὰ κύρια σημεία τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς δράσεως. Ὡς χαρακτηριστικώτατον δείγμα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἐνδιαφέροντός του παραθέτομεν μίαν ἐπιστολὴν του ἀπὸ περίοδον διακοπῶν ἐν Γερμανίᾳ (27-7-52).

Ἄγαπητέ μοι κύριε Κ.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐπιστολὴν σας καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς δράσεως εἰς τὴν Ἀγίαν Παρασκευὴν. Μὲ ἐνδιαφέρει ἡ συγκέντρωσις 80 Θεολόγων ἐξ ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ λυποῦμαι ὅτι δὲν ὠφελήθη τῆς εὐκαιρίας νὰ πέμψω ἕνα θερμὸν χαιρετισμὸν καὶ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ θείου ἔργου τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον.

Ἐπίσης ἐπληροφόρηθην διὰ τὰς κατασκηνώσεις τῶν φοιτητῶν-φοιτητριῶν καὶ διδασκαλισσῶν ἀπὸ τὰ ἀκριτικὰ χωριά. Λυποῦμαι ὅτι ἐφέτος δὲν ἦδυνήθη νὰ τὰς χαιρετήσω καὶ συγχαρῶ διὰ τὸ ὑπέροχον θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικὸν ἔργον των. Ἄλλ' ἂν δὲν εἶχον εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσω πρὸς αὐτάς, τὰ αἰσθήματά μου ταῦτα ὡς καὶ τῆς Κυρίας μου μετὰ τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἀγάπης μας τὰς συνοδεύουν πάντοτε.

Καὶ εἰς τὰς ἐπομένους κατασκηνώσεις φοιτητῶν, μαθητῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ ἐργαζομένων, ἀποστέλλω ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν μου καὶ εὐχομαι ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐνίσχυσις τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν διαμονὴν καὶ συμβίωσιν ἐκεῖ θὰ ἀποκομίσουν νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ καὶ βοηθήσῃ καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὥστε εὐχερῶς ν' ἀκολουθήσουν τὴν χριστιανικὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος.

Εἰς τοὺς νέους καὶ κυρίας καὶ δεσποινίδας τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» αἱ ὁποῖαι ἐγκαινιάζουν τὰς κατασκηνώσεις ταύτας ἐκφράζω ἐπίσης θερμὰς εὐχὰς καὶ ἐγκαρδίους χαιρετισμούς μου ὡς καὶ εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ «Ἑλλ. Φωτός».

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης

Μ. Γερουλάνος

Παραπλήσιον, θαθὺ καὶ οὐσιαστικὸν ἐνδιαφέρον ἔδειχνε καὶ πρὸς τὰς διαφόρους χριστιανικὰς ἐκδόσεις. Ἴδου ἕνα δείγμα:

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22-12-1950

Ἀδελφότητα Θεολόγων ἢ «Ζωή».

Ἐλαβον τὸ νέον ἔργον τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος «Οἱ θεμελιῶται τῶν Ἐπιστημῶν», διὰ τὸ ὁποῖον ἐκφράζω θερμώτατα συγχαρητήρια. Εἶναι ἔργον ἀναγκαῖον διὰ πάντα ἐπιστήμονα, προπάντων ὁμως διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, ὅπως κατανοήσῃ ὅποια ἦταν ἡ θρησκευτικὴ ἀντίληψις τῶν πραγματικῶς μεγάλων ἐπιστημόνων καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἠθέλησαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὑλισμοῦ νὰ διαστρέψουν, ὅπως στηρίξουν τὰς πεπλανημένας αὐτῶν ἀντιλήψεις. Πᾶσα τοιαύτη ἐργασία εἶναι συντελεστικὴ, ὅπως ἐκριζωθῇ ἡ ἄρνησις καὶ τὸ πολὺ κοινὸν κατανοήσῃ ὅποια εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης στηριζομένη ἀλήθεια.

Μὲ θερμὰς εὐχαριστίας καὶ ἐγκαρδίους εὐχὰς διὰ τὰς ἐρχομένας ἀγίας Ἑορτάς καὶ νέον Ἔτος,

Μετὰ ἐξαιρέτου τιμῆς

Μ. Γερουλάνος

Τὸ ὅλον ἐν θαθύτερον, λεπτότερον καὶ πνευματικότερον ἐνδιαφέρον του δείχνει καὶ μία ἐπιστολή του μὲ ἡμερομηνίαν 9-1-56 εἰς τὴν ὁποίαν γράφει πρὸς φίλον του ἐπιστήμονα: «Σὰς ἀποστέλλω ἀντίγραφον τῆς ἐργασίας «Ἱατρικὴ καὶ Ἐκκλησία» προσωρισμένην διὰ τὸν πανηγυρικὸν τόμον τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀλιβιζάτου. Παρακαλῶ νὰ τὴν ἰδῆτε καὶ δώσετε καὶ εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην *. Παρακαλῶ νὰ εἶχα τὴν γνώμην του καὶ ἐπὶ τοῦ τίτλου. Εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην * * ἔπεμψα ἄλλο ἀντίγραφον, μαζὴ καὶ τὸ βιβλίον τοῦ ἱερέως Β. Martin. Θὰ σὰς παρεκάλουν, ὅταν ἤθελε εὐκαιρήσετε ὁποιανδήποτε ἡμέραν καὶ ὥραν νὰ σὰς ἐβλεπα. Ἦθελα νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ τὸ βιβλίον «Πνευματικὴ Ἱατρικὴ», τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη ἔτοιμον ὡς πρόχειρον».

Και ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ πρὸς τοὺς κληρικοὺς, ἄς ἐνθυμηθοῦμε δύο ἀκόμη περιστατικά. Ὅταν κάποτε συνήντησε νεαρὸν ἱερέα, υἱὸν συναδέλφου τοῦ χειρουργοῦ, τοῦ εἶπε μὲ ἔκπληξιν καὶ χαρὰν:

—Σεῖς θὰ εἴσθε ἰατρὸς τῆς ψυχῆς!

Ὅταν δὲ ἀπέθανε ὁ Ἀλέξανδρος Γκιάλας, ἔστειλε εἰς τὸν πατέρα του τὸν παπα-Γιάννην μίαν ἀξιοσημειώμενον ὄντως ἐπιστολήν⁽⁶⁾:

Ἐν Ἀθήναις 29-6-1948.

Σεβαστὲ καὶ ἀγαπητέ μοι Δέσποτα!

Δὲν ἐγνώριζα ὅτι ὁ τόσον γνωστὸς λογογράφος, ἱστορικός, ποιητής, ὁ τόσον εὐσεβὴς καὶ ἀνωτέρας ἠθικῆς ἄνθρωπος, τὸν ὅποιον ἐθαύμαζα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ποῦ ἀπὸ τόσῃν μετριοφροσύνην μετεχειρίζετο,—λέγω δὲν ἐγνώριζον ὅτι ἦτον υἱὸς σας καὶ ἀδελφὸς ἀγαπητοῦ μου μαθητοῦ Γκιάλα.

Ἀπὸ μίαν τόσον συγκινητικὴν ἐξιστορήσιν τοῦ ἔργου του εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» ἔμαθα ὅτι ἦτον υἱὸς σας.

Ἦθελον νὰ σᾶς γράψω, διὰ νὰ σᾶς γράψω τὴν θαθεῖαν μου λύπην καὶ πόνον. Βαθῶς συναισθάνομαι καὶ συμμερίζομαι τὸν πόνον σας! Εἰργάσθη ὅσον ὀλίγοι εἰς τὸ βραχὺ διάστημα ποῦ ὁ Θεὸς ἠδόκησε νὰ τὸν ἀφήσῃ πλησίον μας. Τὸ ἔργον του θὰ μείνῃ ὁδηγὸς ἐμπνευστῆς καὶ παρηγορία δι' ὅσους συναισθάνονται μαζί του τὰς ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀξίας τὰς ὁποίας ἐπρέσβευε καὶ θὰ καθοδηγήσῃ πολλοὺς εἰς ταύτας. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σᾶς δίδῃ παρηγορίαν εἰς τὴν τόσον μεγάλην ἀπώλειαν καὶ λύπην σας!

Ἐνῶ ἤθελα νὰ σᾶς γράψω, ὁ ἰατρὸς μοῦ ἔφερε τοὺς χαιρετισμούς σας. Συγκινοῦμαι πολὺ ὅτι μέσα εἰς τὸν πόνον σας μὲ ἐνθυμείσθε.

Εὐχαριστῶ καὶ διατελῶ
μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης
Μ. Γερουλάνος

Ἐνας τελευταῖος σταθμὸς εἰς τὸ σύντομον αὐτὸ χρονικὸν εἶναι ἡ 90ετηρίς του. Τὸ 1957 ἡ Χ.Ε.Ε. τοῦ ἀνεκοίνωσε ὅτι ἐσκέπτετο νὰ τελέσῃ μίαν θείαν λειτουργίαν (εὐχαριστήριον) εἰς τὸν «Ἀπόστολον Παῦλον» καὶ νὰ λεχθῇ κάτι σχετικόν. Ὁ καθηγητὴς συγκεκριμένως ἠὺχαρίστησε καὶ παρεκάλεσε νὰ γίνῃ μόνον ἡ λειτουργία καὶ τίποτε ἄλλο. Ἔτσι διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν καὶ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἐκδημίας του, ἔλαμψε ἡ ταπεινοφροσύνη του καὶ ἡ εὐλάβειά του.

Πολὺ χαρακτηριστικὰ τὸν ὕμνησαν καὶ οἱ σύγχρονοι ποιηταί. Ἡ Βαρ. Θεοδωροπούλου-Λιθαδᾶ («Ἀκτῖνες» Ἰούλιος 1960):

Ἦλιο Σὲ δείχνουν, Ἄνθρωπο, οἱ πράξεις σου κι' οἱ πόθοι
κι' ὅτι προβάλλει ἀπ' τὴν καρδιά καὶ
νοῦ σου τὸν τρανό!

Ἐ! Διογένη, ἐμπρὸς σ' Αὐτόν, νὰ σβύσῃς τὸν φανό...

Καὶ ὁ Ἐλ. Μάϊνας («Ἀκτῖνες» Ἰανουάριος 1964):

Σμίλη Φειδία τὸ χειρουργικὸ ἐκράταγες
νυστέρι
καὶ τὶς φρικτὲς πληγὰς ποῦ ἀνοίγει ἡ
ἀμαρτία ξανακλείνεις,
στά ἴχνη τοῦ Θεοῦ τὸ σταθερὸ σου κα-
τευθύνων χέρι.

Τελειώνουμε μὲ τὸ ἐπίγραμμα ποῦ
κοσμεῖ τὸν οἰκογενειακὸν του τάφον:
Σωφροσύνης ζωή, βοηθείας,
χάριτος καὶ σοφίας.

(6) Ἀλέξανδρος Γκιάλας: (Γ Βερίτης), Χ.Φ.Ε. 1954, σελ. 57.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ

Ὡς ἓνα δείγμα τῆς ἀπλῆς καρδιάς τοῦ ἀειμνήστου Γερουλάνου δημοσιεύομεν ξεχωριστὰ καὶ τὴν ἐπιστολὴν αὐτῆν:

Bielefeld τῆ 11-7-52

Ἀγαπητέ μοι Κε Κωτσάκη

Εἶναι τρεῖς ἑβδομάδες ἀφότου ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐνῶ εἶδαμεν καὶ ἐζήσαμεν τόσα καὶ τόσα μᾶς φαίνεται ὅτι ἐπέρασαν σὰν ὄνειρο. Καθὼς καὶ ὄνειρο μᾶς φαίνεται ὅλο τὸ ταξίδι. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν σᾶς ἐζήτησα κατ' ἐπανάληψιν νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω τηλεφωνικῶς ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέτυχον. Τὸ ἀεροπορικὸν ταξίδι ἦταν ἐξαιρετικὸν καὶ ἠρωμενικώτατον καιτὸ ὁ καιρὸς δὲν ἦτο εὐνοϊκός. Εἶχομεν σφοδρὸν ἐναντίον ἀνεμον, διὸ ἐλοξοδρομήσαμεν ἐπάνω ἀπὸ Κάπρι, Κορσικὴν, Νίκαια εἰς Γενεύη.

Εἰς τὴν Ζυρίχην μᾶς ὑπεδέχθη ὁ Μαρίνος. Φαντάζεσθε τὴν χαρὰν μᾶς νὰ τὸν ἰδοῦμε τέλειον ἄνδρα ἔπειτα ἀπὸ πέντε χρόνια. Ἠὐχαριστήθημεν καὶ τὸν ἀπελαύσαμεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὥστε καὶ δι' αὐτὸ μόνον ἄξιζε τὸ ταξίδι. Τώρα ἐπιγὼ εἰς Λονδίνον ἀντιπροσωπεύων, μαζί με ἄλλους αὐτόθεν τὸ Σῶμα Ἑλλήνων Προσκόπων εἰς μίαν ἐκεῖ διεθνή συγκέντρωσιν.

Μέσω Φραγκφούρτης ὅπου ἐμείναμεν μίαν ἡμέραν καὶ ἐπεσκεψθῆμεν γνωστούς, ἐφθάσαμεν πάλιν ἀεροπορικῶς εἰς μίαν ὥραν εἰς Hannover ὅπου μᾶς ὑπεδέχθη ἡ κόρη μᾶς Μαριάνθη καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς γυναικὸς μου R. Mitzlaff, ἡ μὲν παραμένουσα οἰκογενειακῶς εἰς Herford, ὁ δὲ ἔχων ἐργοστάσιον καπνοῦ εἰς Bielefeld. Αἱ δύο πόλεις ἀπέχον ἀπ' ἀλλήλων περὶ τὰ 15 χιλιόμετρα. Εἰς τὸ Herford ἠῤῥαμεν καὶ τὴν ὅλην οἰκογένειαν συγκεντρωμένην νὰ μᾶς περιμένουν. Προπᾶντον τὰ μικρότερα παιδιὰ δὲν ἄφηναν τρόπον νὰ μᾶς δείξουν τὴν ἀγάπην των. Ἐμείναμεν τὸ ἀπόγευμα ἐκεῖ, εἶδαμεν τὸν Αἰμίλιον ποῦ εἶχαμεν νὰ εἰδοῦμεν 8 ἔτη καὶ τὴν μητέρα του καὶ τὰ λοιπὰ ἀδελφία Τρωμαν. Εἶναι ὅλοι καλὰ ἐγκατεστημένοι ἐδῶ καὶ ἔχουν ἰδικήν τους ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἤρχισαν ἐκ τοῦ μη-

δενός, διότι τίποτε δὲν ἔσωσαν ἀπὸ τὰ ἰδικὰ τους πράγματα. Ὅπως ὅλος ὁ κόσμος ἐδῶ εἶναι εὐχαριστημένοι διότι ἐργάζονται καὶ ἀπέκτησαν μὲ κρατικὴν βοήθεια, ἐν εἰδει δανείου, ἰδικὸν τους οἶκημα ἕκαστος χωριστὰ (τρία ἐν ὅλῳ), ὁ γαμπρὸς μᾶς καὶ ἐργοστάσιον κατασκευῆς εἶδος λινελαίου διὰ πατώματα ἰδίας ἐπινοήσεως χυτὰ ἐπὶ τοῦ μετεῶν. Τὸ βράδυ ὁ γαμπρὸς μᾶς μᾶς ἔφερεν ἐδῶ ὅπου ἔκτοτε μένομεν εἰς ἓνα ἐξοχικὸν ξενοδοχεῖον, 4 χιλιόμετρα ἔξω τοῦ Bielefeld. Πέριξ εἰς τὸ Herford ὑπάρχουν διάφοροι λουτροπόλεις, ἀλλὰ τὰ δωμάτια εἶναι κατελημμένα διὰ ὅλον τὸν Ἰούλιον. Ἄλλως τε καὶ πολυκοσμία καὶ θόρυβος λουτροπόλεων. Ἐπροτίμησαν νὰ μᾶς φέρουν ἐδῶ εἰς τὸ «Stiller Friede» ὅπου εἶναι μέσα εἰς ὡραία δάση με ὠραίους περιπάτους καὶ πολλὰ καλὰ ξενοδοχεῖον χωρὶς πολυτέλεια, ὅπως ἡμεῖς τὸ ἀγαποῦμεν. Εἶναι δὲ πράγματι Stiller Friede διότι δὲν ἔχει καμμίαν συγκοινωνίαν λεωφορείου ἢ ἠλεκτρικοῦ με τὴν πόλιν. Ἡμεῖς ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μᾶς τὰ αὐτοκίνητα τοῦ Αἰμιλίου ἢ τοῦ Richard. Ἐκεῖνοι δὲ εὐκολώτατα εἰς 20'—σὰν ἀπὸ Ἀθήνα-Κηφισιά—ἐρχονται ἀπὸ Herford καὶ μᾶς βλέπουν. Σχεδὸν καθ' ἡμέραν ἢ ἐδῶ ἢ εἰς τὸ Bielefeld ἢ Herford συναντῶμεθα. Ἄλλωστε ἡ διαδρομὴ εἶναι θαυμασία! Πλοῦσια ἐντατικώτατα καλλιεργημένον ἔδαφος, ὅλο κατὰσπαρτο ἀπὸ καλοσυγυρισμένα σπῆτια χωρικών. Δὲν ὑπάρχει διακοπὴ καθ' ὅλη τὴν ἔκτασιν ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην καὶ παντοῦ μικραὶ ἢ μεγάλαι βιομηχαναί. Πλοῦσια εὐτυχῆ μέρη, διότι μετὰ καλὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν Kreis ὑπερενίκησαν καὶ ἀπεκατέστησαν πᾶσαν ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφὴν. Τόσον εἰς τὰς πόλεις ὡς καὶ τὴν ἐξοχὴν παντοῦ οἰκοδομικὸς ὄργανισμός καὶ ἄνθρωποι εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας.

Παρακαλῶ εἰς ὅλους τοὺς Κυρίους Ἑλλ. Φωτὸς καὶ Ἀποστ. Παύλου θερμοὺς τοὺς χαιρετισμούς μου καὶ τῆς συζύγου μου. Αἱ σκέψεις μᾶς πάντα μαζί σας.

Με ἀγάπην

Μ. Γερουλάνος

Πρὸς νεαρὸν μαθητὴν ἐπαρχιακοῦ γυμνασίου

Ἐπάρχει στὴ ζωὴ τοῦ ἀειμνήστου Μαρίνου Γεροουλάνου ἓνα γεγονός πολὺ χαρακτηριστικὸ καὶ ἐνδεικτικὸ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἶχε συμμετάσχει κι' αὐτὸς στὴ μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὸ «Δέμα τοῦ Ἐπαναπατρισμοῦ», τὸν χειμῶνα τοῦ 1950. Καὶ τὸ δικό του δέμα ἐφθασε σὲ κάποια φτωχὴ οἰκογένεια κατεστραμμένου χωριοῦ τῆς Ναυπακτίας καὶ ὁ μικρὸς γιὸς τῆς οἰκογενείας ἀνέλαβε νὰ ἀπαντήσῃ εὐχαριστώντας τὸν ἀγνωστο ἀποστολέα. Μιά ἐνδιαφέρουσα ἀλληλογραφία ἀναπτύχθηκε τότε, ἀνάμεσα στὸν πολὺ ἀκαδημαϊκὸ καὶ στὸ νεαρὸ μαθητοῦδι τοῦ γυμνασίου. Ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ καλέσῃ ὁ Γεροουλάνος τὸν μαθητὴ στὸ σπίτι του, νὰ τὸν σπουδάσῃ καὶ χειραγωγῆσῃ ἐπὶ πολλὰ χρόνια. Τώρα τὸ παιδί ἐκεῖνο εἶναι ἓνας καλὸς ἐπιστήμιων, ὁ ὁποῖος τρέφει ἀπεριόριστη εὐγνωμοσύνη στὸν «μεγάλο προστάτη του καὶ δεῦτερο πατέρα του».

Χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ συγκινητικὴ αὐτὴ ἀλληλογραφία παραθέτομε στὴ συνέχεια.

Ἄγαπημένε μου Κ...

«... μόλις σήμερον ἔλαβα τὸ γράμμα σου καὶ ἐπληροφόρηθην τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ σου πατέρα. Ἐνα θαρῶ τραῦμα διὰ τὴν οἰκογενεὶάν σου καὶ διὰ σὲ περισσότερον, διότι ἔχεις τόσον εὐαίσθητον καρδιά καὶ μένεις καὶ ὁ προστάτης τῆς μητέρας καὶ τῶν ἀδελφῶν σου.

Συμμεριζόμεθα ὅλοι ἐδῶ τὴν λύπην σας καὶ αἰσθανόμεθα πόσον οἶς ἦτο πολῦτιμος ἢ φροντίδα καὶ ἡ ἀγάπη ἀφρωσιωμένου πατέρα καὶ πόσον βαθεὶά θὰ σᾶς ἐπλήγωσεν ἡ ἀπώλειά του. Ἄλλὰ εἶναι θελήματα Θεοῦ καὶ πρέπει νὰ τὰ δεχόμεθα μὲ θρησκευτικὴν πίστιν καὶ ὑπομονήν...»

Ἄγαπητέ μου Κ...

«...μοῦ γράφεις, ὅτι ἔχεις ἀνάγκη τῶν συμβουλῶν μου, ἀφοῦ δὲν ἐπρόλαβες νὰ πάρῃς τοιαύτας ἀπὸ τὸν μακαρίτην πατέρα σου. Ἄλλὰ, παιδί μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ γράφῃς αὐτό; Τὸ γνωρίζεις καὶ τὸ ὑπεσχέθην εἰς τὸν πατέρα σου, ὅτι καὶ τὰς συμβουλὰς μου, καὶ τὴν προστασίαν μου

θὰ ἔχῃς καὶ ἀπὸ ἐμέ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου. Εἶμαι ὁ θετὸς πατέρας σου, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ προστρέξῃς διὰ νὰ εὕρῃς παρηγορίαν καὶ ἐνίσχυσιν...»

Ἄγαπητέ μου Κ...

«... ἀλλὰ πολὺ καλὰ ἔκαμες, ἀγαπητέ μου Κ, νὰ μοῦ γράῃς ὅλα αὐτά. Ὅταν ἐκμυστηρεῖται κανεὶς τὸν πόνο του, τὸν μοιράζεται μὲ τὸν ἄλλον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ἐμπιστοσύνην καὶ γνωρίζει ὅτι οὗτος ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃ.

Καὶ δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα θὰ ὀμιλήσωμεν, ἀγαπητέ του Κ, ἀλλὰ τώρα ἐπέρασες πολλὰς συγκινήσεις ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ πατέρα σου μέχρι σήμερον καὶ θὰ ἦτο καλὸν νὰ ἡσυχάσῃς λίγο καὶ νὰ φροντίσῃς τώρα πρὸ τῶν τελευταίων διαγωνισμῶν τὰ μαθήματά σου χωρὶς ἄλλους ἀντιπερισπασμοὺς σκέψεως...».

Ἄγαπητέ μου Κ,

«... σὲ συλλογίζομαι τώρα στὴν... ἀφοῦ ἤρχισαν τὰ μαθήματα τοῦ Γυμνασίου. Σοῦ εὐχόμαι μὲ τὸ καλὸ νὰ ἀρχίσῃς καὶ νὰ περάσῃς ἓνα χρόνο μὲ ὑγείαν.

Σὲ συγχαίρω καὶ διὰ τὰ χρήματα πού ἐκέρδισες ἀπὸ ἰδικὴν σου ἐργασία καὶ σοῦ εὐχόμαι νὰ εἶναι καλὴ ἀρχή.

Θὰ λάβῃς μικρὰν ἐνίσχυσιν διὰ τὰ ἔξοδά σου εἰς... δι' ἓνα τρίμηνον. Οἰκονομίας τῶν ἐγγονῶν μου διὰ νὰ ἔχῃς καλύτεραν διατροφὴν...».

Ἄγαπητέ Κ,

«...πολὺ θὰ ἐπιθυμούσαμεν νὰ ἐγνωρίζαμεν πῶς ἀκόμη νὰ σὲ ἐνισχύσωμεν. Γράψε μου ἐλεύθερα καὶ διὰ τὴν ἀγαπητὴν οἰκογενεὶάν σου.

Γράφετε ἐλεύθερα, σὰν σὲ συγγενεῖς, δι' ὅ,τι ἔχετε ἀνάγκη. Καὶ διὰ ἄλλας οἰκογενείας πού νὰ ἔχουν ἀνάγκας στὸ χωριό, γράφατέ μας. Ἴσως νὰ εὕρεθῇ τρόπος νὰ βοηθηθοῦν...».

Ἄγαπητέ Κ,

«...ἀντιλαμβάνομαι πόσον θὰ σᾶς εἶναι χρήσιμα τὰ λιπάσματα καὶ τὰ φάρμακα διὰ τὴν ἐσοδεῖαν τῶν χωραφιῶν σας. Ἄλλὰ δὲν γνωρίζω τί εἶδους καλλιέργεια ἔχετε καὶ ἐπομένως τί χρειάζεσθε. Ἐπειτα ὡς νὰ τὰ προμηθευθῶμεν ἐδῶ καὶ νὰ τὰ στείλω θὰ παρέλθῃ ὁ καιρὸς. Διὰ τοῦτο ἐσκέφθην νὰ σᾶς βοηθήσω μὲ ἓν ποσόν, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζω ἂν ἐξαρκῆ, ἀλλὰ πάντως θὰ βοηθήσῃ δι' ὅ,τι ἔχετε ἀνάγκην...».

Ἄγαπητέ Κ,

«...μὲ μεγάλην χαρὰν ἀνέγνωσα τοὺς λόγους σου ὅτι θέλεις νὰ γίνῃς κάτι ἀνώτερον διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃς τὴν οἰκογένειαν, τὴν

κοινωνίαν καὶ τὴν πατρίδα σου. Εὐγε, αὐτὸ εἶναι ὠραῖα προθέσεις, αἱ ὁποῖαι σοῦ ἀνοίγουν ἓνα δρόμο ὠραῖον, ὄχι μόνον διὰ σέ, ἀλλὰ καὶ πρὸς πλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, κάθε ἀνθρώπου πού ἀγαπᾷ καὶ ἐξυπηρετεῖ τὸν ἄλλον, ὅποτε θὰ ἔλθῃ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὅταν ὅλοι ἀκολουθοῦν αὐτὸν τὸν κανόνα...».

Ἄγαπητέ Κ,

«... παλμὸς ἐθνικός, ἀφοσίωσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας αὐτὰ χρειάζεται ἡ Ἑλλάς διὰ νὰ ζήσῃ καὶ τὰ ζητεῖ ἀπὸ σᾶς τὴν νεολαίαν μὲ πεποίθησιν καὶ πίστιν διὰ ἓνα καλλίτερον μέλλον διὰ τὸ ὁποῖον ὅλοι θὰ ἐργασθῶμεν...».

Μ. Γεροῦλᾶνος.

ΠΑΤΕΡΑΣ

Κύριε, στριφογυρίζεις μέσα στις φλέβες μου
σάν άνεμος, πάνω από έρημο δάσος.
Δίπλα μου θουΐζουν τὰ φτερά τῶν Ἀγγέλων Σου
καθὼς μὲ πολιορκεῖς καλοκαίρια καὶ χειμῶνες!
Μὲ σάλπιγγες καὶ κιθάρες διαλαλεῖς τὴ δόξα Σου
εὐθὺς ὅταν σκεφτῶ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν δόξα Σου!...
Θαυμάζω πόσο πολὺ μὲ ὑπολογίζεις,
πόσο θασανίζεσαι στὴ σκέψι ὅτι «ἀπολοῦμαι».
Μὲ πιάνεις ἀπ' τοὺς βραχίονες καὶ μὲ τινάζεις
ὅταν πνίγομαι στὶς χιμαρικὲς σκέψεις!
Σκέφτομαι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνδιαφέρεσαι,
νὰ ὑποφέρεῖς, πνεῦμα Ἄναρχον,
γιὰ τὸν πηλὸ τῆς γῆς, πού ἔγινε ἄνθρωπος!

ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ

Ἡ χαρὰ τῆς περιπέτειας στὴν ἀνθρωπίνῃ ζωῇ εἶναι μιὰ προκαταβολικὴ ἀπόλαυσις τῆς χαρᾶς τῆς ἐπιτυχίας. Δὲν συνεχίζει κανεὶς χαρούμενα καὶ ἀποτελεσματικὰ τὴν περιπέτεια, παρὰ ὅσον καιρὸ προεξοφλεῖ τὴν ἐπιτυχία τῆς, ὅσον καιρὸ ἐλπίζει σ' αὐτὴν, ἢ τουλάχιστον δὲν ἔχει χάσει γι' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα ὀλότελα. Οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέτες τὸ γνωρίζουν αὐτὸ καλὰ, ὑποχρεωμένοι καθὼς εἶναι νὰ τονώνουν διαρκῶς τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ, καὶ ἰδίως τῆς χώρας, μὲ καθησυχαστικὰς εἰδήσεις, στὴν ἀνάγκη καὶ ψεύτικες. Ἄλλὰ οἱ ἡγέτες αὐτοὶ ἀπατοῦν τὸν ἑαυτὸ τους, περισσότερο ἀκόμα ἀπὸ ὅ,τι ἀπατοῦν τὸ λαό. Τόσο εἶναι ἀληθινὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν θεατιὰ ἐμπλακῆ σὲ μιὰ περιπέτεια προσκολλῶνται σ' αὐτή, σὲ σημεῖο πού χάνουν τὴν εὐθυκρισίαν τους, καὶ πιστεύουν στὴν ἐπιτυχία τῆς ἀκόμα καὶ ὅταν αὐτὴ εἶναι ἀδύνατη. Αὐτὸ τὸ ξεύρουν ἐπίσης καὶ οἱ γιατροί, ὅταν προσπαθοῦν νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἠθικὸ τῶν ἀρρώστων τους. Ἐλάχιστοι σκιερ ἀρκοῦνται νὰ σκιάρουν γιὰ μόνην τὴν εὐχαρίστησι τῆς διαδρομῆς, χωρὶς νὰ ἐπιδιώκουν συνάμα τὴν χαρὰ τῆς ἐπιδόσεως. Ἄν κάποιος δὲν ἀγαπᾷ τὰ συντροφικὰ παιχνίδια, εἶναι διότι φοβᾶται μήπως χάσῃ καὶ ἂν κάποιος παίκτης ἐπιμένῃ, παρὰ τίς πολλὰς ἀποτυχίας, νὰ παίξῃ μ' ἕνα ἰσχυρότερο ἀντίπαλο, εἶναι διότι ἐλπίζει ὅτι θὰ προοδεύσῃ σ' αὐτὴν τὴ «σχολή» καὶ θὰ πάρῃ τὴν γενανηθε κάποιον ἡμέρα.

Ἡ χαρὰ τῆς ἐπιτυχίας! Σκεφθῆτε τὴν χαρὰ πού ἡμπορεῖ νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς ἐπιτυχάνοντας σὲ μιὰ δύσκολη ἐξέτασι... ἢ καὶ σὲ μιὰ ὄχι καὶ τόσο δύσκολη! Τί σημασία ἔχει μιὰ ἐξέτασις, ἀκόμα καὶ μιὰ ὕψησις, ἐμπρὸς στὴν αἰωνιότητα... Καὶ ὅμως, τὸ γεγονός αὐτὸ φαίνεται νὰ ἐπισκιάζῃ ὅλα τὰ ἄλλα. Γιὰ μιὰ στιγμή, ὁ κόσμος, ἢ ζωὴ, ὅλα τὰ ἄλλα προβλήματα ξεθωριάζουν, καὶ μόνη ἡ χαρὰ μένει ἐπάνω στὴ σκηνή.

Ἀντίθετα, αὐτὸς πού εἶναι ἀνίκανος νὰ ἀπολαύσῃ μιὰ ἐπιτυχία, εἶναι ἕνας ἄρρωστος.

Τὸ βλέπω αὐτὸ συχνά: ἕνας φοιτητῆς τρομάζει μήπως ἀποτύχῃ σὲ μιὰν ἐξέτασι, γιὰ τὴν ὁποία ἐν τούτοις εἶναι καλὰ προετοιμασμένος. Ἀντιλαμβάνεται καλὰ ὅτι εἶναι νοσηρὸς ὁ πανικός του αὐτός· τὴν ἐπαύριο ὅμως τῆς ἐπιτυχίας του, διακρίνω πολὺ περισσότερο τὰ σημάδια τῆς ἀρρώστειας του στὴν ἀνικανότητα πού ἔχει νὰ χαρῆ τὴν ἐπιτυχία του αὐτῆ. Ὡς πρὸς αὐτό, τὸ συναισθάνεται πολὺ ὀλιγώτερο: ἡ ἐπιτυχία του τοῦ φαίνεται σὰν ἕνα ἄσχημο παιχνίδι τῆς τύχης, πού δὲν τὸν θεβαιώνει καθόλου γιὰ τὴν προσωπικὴ του ἀξία! Πραγματικά, ἐγὼ χαίρομαι πολὺ περισσότερο τὴν ἐπιτυχία του παρὰ αὐτός!

Σκεφθῆτε ἐπίσης τὴν ἄκρα εὐχαρίστησι πού δοκιμάζομε στὴν παραμικρὴ φιλοφρόνησι πού μᾶς ἀπευθύνει ἕνα σπουδαῖο, ἢ ἕνα ἀγαπητὸ πρόσωπο. Πολλὰ ἀπὸ τὰ φερσίματά μας, ἀκόμα καὶ οἱ διαμαρτυρίες μας στὰ κομπλιμέντα καὶ ἡ προσποιητὴ μετριοφροσύνη μας, ἀποσκοποῦν νὰ τὰ προκαλέσουν μ' ἕναν τρόπο συγκαλυμμένο. Μιὰ γυναίκα ἀναστενάζει ἐπιδεικτικὰ καθὼς πλένει τὰ πιάτα· ὄχι, ὅτι θέλει ναρθῆ νὰ τὴν βοηθήσῃ ὁ σύζυγός της, ἀλλὰ διότι θὰ ἤθελε νὰ τὴν συγχαρῆ γιὰ τὴν ἀφοσίωσί της.

Σκεφθῆτε ἀκόμα τίς μικρὰς χαρὰς τῶν κοσμικῶν ἐπιτυχιῶν, ὅλες τίς προσπάθειες, ὅλες τίς δαπάνες στὶς ὁποῖες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἡμποροῦν νὰ ὑποβληθοῦν, ὅλες τίς σοφὲς πανουργίες πού ἡμποροῦν νὰ ἀναπτύξουν—γιὰ νὰ τίς ἐπιτύχουν. Μιὰ ὁμορφὴ ρόμπα, ἕνα νέο μοντέρνο χτένισμα, εἶναι γιὰ μιὰ γυναίκα ὀλόκληρη περιπέτεια—καὶ γιὰ τὸν σύζυγό της, ἂν τὴν καταλαβαῖν.

Καὶ οἱ ἐμπορικὲς ἐπιτυχίες! Γιὰ ἕνα καλὸ ἔμπορο, κάθε ἐμπορικὴ πράξι εἶναι καὶ μιὰ περιπέτεια, καὶ ὅταν τὴν κλείσῃ εἶναι εὐτυχισμένος σὰν παιδί.

Και οί επιτυχίες στην πολιτική, στον πόλεμο, στο θέατρο, στο Πανεπιστήμιο ή στην Έκκλησία! "Αν έλειπε ο φόβος της άποτυχίας, δέν θά υπήρχε ή χαρά της επιτυχίας.

Αυτή ή χαρά, είναι μία χαρά θεμιτή. "Ο ίδιος ο Ίησους άπαντά μ' έναν τρόπο ρωμαλέο στους Φαρισαίους πού ήθελαν νά περιορίσουν τόν ένθουσιασμό του πλήθους την ήμέρα των Βαΐων (Λουκ. ιθ', 39-40). "Η Βίβλος πηγαίνει άκόμη μακρύτερα: Τό νά είναι κανείς σοφός, κατά την θιβλική φρασεολογία, δέν σημαίνει τόσο νά γνωρίζη τό άπώτερο μυστήριο της ύπάρξεως, όσο τό νά κατευθύνεται καλά στη ζωή: σοφός είναι ένας άνθρωπος, πού επιτυγχάνει. «...καί ήν Δαυΐδ έν πάσαις ταΐς όδοΐς αυτού συνιών, καί Κύριος ήν μετ' αυτού». (Βασ. Α', ιη', 13).

"Ελαθα τελευταίως στον Λίβανο ένα δώρο θαυμάσιο: έναν άρχαίον περσικό δίσκο, μεγάλης διαμέτρου. Στόν γύρο του όλόγυρα υπήρχε ένα γνωμικό μέ άραθικούς χαρακτήρας, τό όποιο σημαίνει: «Στό όνομα του πολυεύσπλαγγνου Θεοΰ δέν ήμπορώ, δίχως την βοήθειά Του νά επιτύχω' καμμιά νίκη, δίχως του Θεοΰ την βοήθεια». Πρόκειται για ένα εύγλωττο ένθύμιο της περιπαθούς αυτής χώρας του Λιβάνου, μοναδικής στον κόσμο για την ίσοροπία καί τη μοναδική συνεργασία πού ήμπόρεσαν νά καθιερώσουν μεταξύ τους οί "Αραβες χριστιανοί καί μουσουλμάνοι. Είναι ένα ένθύμιο της άσύγκριτης ύποδοχής πού θρήκαμε εκεί κάτω, μέσα σέ τόσο διαφορετικά περιβάλλοντα, στο άμερικανικό Πανεπιστήμιο, στο γαλλικό Πανεπιστήμιο, στο τάγμα των Άμερικανών Ιατρών-Ιεραποστόλων, στο λιθβανικό Cēnaele πού είναι τόπος συναντήσεως όλων των πνευματικων ρευμάτων, καί σέ πολλά άλλα άκόμη. "Αληθινά ή ιδέα αυτή της ολοκληρωτικής μας έξαρτήσεως από την έξουσία του Θεοΰ, είναι κοινή σέ όλους μας. "Η Βίβλος παρουσιάζει άδιάκοπα την επιτυχία καί την προκοπή σαν ένα σημάδι της εύλογίας του Θεοΰ. Αυτήν συμβολίζει ή Γή

της Έπαγγελίας ή «ρέουσα γάλα καί μέλι» (Έξ. γ' 8). Αυτήν την έννοια έχει ο μυθικός πλούτος του Σολομώντος.

"Εκείνο όμως πού μάς έντυπωσιάζει περισσότερο είναι οί πολεμικές άφηγήσεις, όπου οί επιτυχίες θεωρούνται πάντοτε σαν άπόδειξι της εύδοκίας του Θεοΰ, άκόμα καί στους κατακτητικούς πολέμους πού φαίνονται όλότελα άδικοι. Στην προοπτική της πίστεως, κάθε νίκη άποδίδεται στη θεϊκή επέμβασι, πρό πάντων κάθε νίκη άνέλπιστη' «καί έξωσε Κύριος τόν Δαυΐδ έν πάσιν οΐς έπορεύετο», (Βασ. Β', η', 14). "Η ήττα είναι τό σημείον ένός έπιτιμίου πού στερεί τόν λαό από την εύνοια του Θεοΰ του. (Ίησ. Ναυή, Ζ', 13). Προσκαλεί στην μετάνοια, όπως αυτή ή προσευχή του έθνους, μετά την ήττα: «"Ο Θεός άπώσω ήμάς, άργίστης καί ώκτεΐρησας ήμάς» (Ψαλμ. ξ', 3).

★

"Η χαρά όμως για τίς νίκες καί τίς επιτυχίες, ποτέ δέν διαρκεί πολύ. Μέσα στη θέρμη του άγώνος, ή έλπιζόμενη νίκη φαινόταν σαν μια άποφασιστική κατάληξι, πέρα από την όποία τό μέλλον όλόκληρο παρέμενε στη σκιά.

Εΐτε πρόκειται νά κερδίσουμε ένα πόλεμο, εΐτε νά ύποσοτούμε μια άπλή έξέτασι, ο σκοπός αυτός στον όποιον άποθλέπομε μαγεύει τόσο δυνατά τό πνεύμα μας, ώστε εΐμαστε άνίκανοι νά άντιμετωπίσουμε σοβαρά τά γεγονότα πού ήμπορούν νά έπακολουθήσουν, καί νά άπογοητευθούμε, τόσο μάλλον πού θά μπορούσαμε έτσι νά άπολαύσαμε πληρέστερα την επιτυχία μας.

"Υπάρχει όμως μια αίτία πολύ βαθύτερη γι' αυτό τό τόσο γρήγορο καί άδυσώπητο σήσιμο της χαράς πού φέρνει ή επιτυχία.

"Η αίτία αυτή πηγάζει από την ίδια την ανθρώπινη φύσι μας, πού σπαράζει πάντα ανάμεσα στην άχόρταγη ανάγκη για τό άπόλυτο καί την παντοτινή άδυναμία της νά τό φτάση. Κάθε επιτυχία, μάς κάνει περισσότερο, καί σκληρότερα, νά νοιώθουμε αυτό πού άκόμα λείπει για την πληρότητά μας. "Ετσι, για

κάθε βιβλίο που διαβάζω, υπάρχουν άλλα είκοσι τὰ ὁποῖα λυποῦμαι πού δὲν ἐδιάβασα, καὶ πού δὲν μπορῶ νὰ διαβάσω. Γιὰ κάθε βιβλίο πού γράφω, μὲ λύπη σκέπτομαι πολλὰ ἄλλα πού θὰ ἤθελα νὰ γράψω, καὶ πού δὲν θὰ γράψω ποτέ. Γιὰ κάθε ἄρρωστο πού θεραπεύω, ὑποφέρω γιὰ τὴν ἀδυναμία μου νὰ θεραπεύσω καὶ ἄλλους. Σὲ κάθε φίλια, σὲ κάθε γόνιμη ἐμπειρία μιᾶς ἀνθρώπινης ἐπαφῆς, ἀναμετρῶ ἀκόμη αὐστηρότερα αὐτὸ πού πάντα θὰ λείπη γιὰ τὴν ὀλοκληρωμένη ἐπικοινωνία στὴν ὁποία ὅλοι τείνομε.

Κάθε νίκη, μᾶς κάνει νὰ ἀναπολοῦμε τὸν λόγο τῆς μητέρας τοῦ Ναπολέοντος: «Φτάνει μόνο νὰ κρατήση!». «Ἡ ἀξεπέραστη ἀποτυχία, γράφει ὁ Vairillon, θρίσκειται στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου πού σημαδεύεται ἀπὸ ἀποτυχίες ξεπερασμένες». Τὸ ζῶο, πετυχαίνει ἀναγκαστικά στὴ ζωὴ του. Τρῶει, πίνει, κοιμᾶται, ζεσταίνεται στὸν ἥλιο, ζευγαρώνει ὅταν μπορῇ. Ἀπολαμβάνει ἢ ὑποφέρει φοβᾶται ἢ χαίρεται, καταβροχθίζει τὴ λεία του ἢ νικιέται ἀπὸ ἄλλο δυνατώτερο. Ὅλα αὐτὰ, γίνονται διαδοχικὰ δίχως ἔννοια ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν νόμων καὶ τῶν λειτουργιῶν τῆς φύσεως. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτύχη στὴ ζωὴ του. «Ἀπέτυχα στὴ ζωὴ μου!» Πόσες φορές δὲν ἄκουσα τὴ συνταρακτικὴ αὐτὴ φράσι, στὴν ἐμπιστευτικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ γραφείου μου! Καὶ ὅμως, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ δὲν ἔχει ἀκόμα συμπληρωθῆ ἢ μπορεῖ, συχνά, νὰ φαίνεται στὰ μάτια ὄλων μιὰ λαμπρὴ ἐπιτυχία, καὶ κάποτε μάλιστα νὰ ἔχη φθάσει τὴν πιὸ ζηλευτὴ διασημότητα.

Εἶναι οἱ πιὸ ὀξυδερκεῖς, οἱ πιὸ εὐαίσθητοι ἄνθρωποι, στὸ μεγάλο ἀνθρώπινο πρόβλημα: ἔχουν συνειδητοποιήσει πῶς, ὅτι κ' ἂν κάνουν, δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὶς συνέπειες σφαλμάτων περασμένων καὶ εὐκαιριῶν χαμένων, οὔτε νὰ ἐξελείψουν τὸ αἶσθημα τῆς συνολικῆς ἀποτυχίας πού καμμία μερικὴ ἐπιτυχία δὲν ἢ μπορεῖ νὰ ἀντισταθμίση. Νοιώθουν ὅτι θὰ μωρέσουν

ἀσφαλῶς νὰ ἐπιτύχουν πολλές νίκες «τακτικῆς», χωρὶς ὥστόσο νὰ πραγματοποιήσουν τὴ «στρατηγικὴ» νίκη. Ὅτι ὁ λογαριασμὸς τῶν ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν, δὲν θὰ μωρέση ποτέ, κ' ἂν ἀκόμα φαίνεται νὰ ἀφίνη «πιστωτικὸ ὑπόλοιπο», νὰ ἱκανοποιήση τὴν βαθύτερη τάση τους νὰ ἐπιτύχουν στὴ ζωὴ τους.

Καθένας νοιώθει ὅτι ὑπάρχει στὴ ζωὴ παιχνίδι φοβερὸ πού δὲν τὸ ζῆ παρά μιὰ καὶ μόνη φορά, ὅτι τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἀσφαλῶς παίζεται σὲ κάθε λεπτὸ τῆς ὑπάρξεώς μας—καὶ εἶναι πάντα ἔνα λεπτὸ μοναδικό—στὴν κάθε μας ἀπόφασι, στὴν κάθε μας ἐκλογὴ, ὅτι προσδίδει σ' αὐτὲς τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴ γεῦσι τους πού τὶς ξεπερνᾶ ὅμως ἀμέτρητα.

Ἐνα ποσοστὸ ἀγωνίας μῆπως ἀποτύχουν στὴ ζωὴ τους, καταδιώκει τὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων ὄλων. Ὅσοι δὲν τὴν αἰσθάνονται, τὴν ἔχουν ἀπωθημένη στὸ ὑποσυνείδητο. Σκεφθῆτε τὰ συχνὰ τῆς ἀποτυχίας ὄνειροπολήματα, ὅταν χάνη κανεὶς ἕνα τραῖνο, ἕνα πλοῖο ἢ ἕνα ἀεροπλάνο, ὅταν ξεφεύγη κάποιος ἀποφασιστικὸς στόχος τὴν στιγμή πού θὰ τὸν ἔφθανε, τὰ φοβερά τέρατα πού φράζουν τὸ δρόμο.

Οἱ γονεῖς ὄλοι μεριμνοῦν γιὰ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν τους. Τὰ φροντίζουν, τὰ ἐνισχοῦν, τὰ ἐκπαιδεύουν, τοὺς μαθαίνουν καλοὺς τρόπους, τὴν εὐγένεια, τὴν αὐτοκυριαρχία, τὴ δυσπιστία πού χρειάζεται. Ὅλα αὐτὰ, γιὰ νὰ εἶναι καλύτερα ὠπλισμένο τὸ παιδί γιὰ τὴ ζωὴ. Ἄν τὸ ὑποχρεῶνουν νὰ ἀκολουθήση σπουδὲς πού ἀπεχθάνεται, ἂν τρομάζουν, προκειμένου νὰ ἀκολουθήση τὸν ἐμπορικὸ κλάδο, διότι τοῦ λείπουν οἱ βαθμοὶ πού χρειάζεται στὰ ἐλλληνικὰ ἢ στὰ μαθηματικά, δὲν εἶναι τόσο διότι ἀνησχοῦν γιὰ τὴν διανοητικὴ του ἀνάπτυξι ὅσο διότι τὰ διπλώματα ἀποτελοῦν «ἄτου» γιὰ νὰ ἐπιτύχη στὴ ζωὴ του καλῶτερα.

Ὁ γνωστότατος παιδαγωγὸς Louis Raillon, μᾶς διηγῆθηκε ὅτι κάποια νεαρὴ μητέρα τὸν εἶχε ἐπισκεφθῆ γιὰ νὰ τοῦ ζητήση μιὰ γρήγορη μέθοδο γιὰ νὰ

διδάξη στο παιδί της ανάγνωσι. —Τί ήλικία έχει τὸ παιδί; τὴν ρώτησε. —Τεσσάρων ἐτῶν. —Τότε λοιπόν, ἔχει ἀρκετὸ καιρὸ γιὰ νὰ μάθῃ νὰ διαβάζῃ! Γιὰ σκεφθῆτε, ἂν θέλῃ νὰ πετύχῃ στὴ ζωὴ, δὲν πρέπει νὰ χάνῃ τὸν καιρὸ του! "Ὁλη ἡ ἀλυσίδα τῆς σχολικῆς ζωῆς, θὰ εἶναι μιὰ ἀληθινὴ ἔφοδος ἐναντία στὸ ρολοῖ! Ἡ ἀγωγή δλόκληρη, οἱ καλοὶ τρόποι, ἡ διαμόρφωσις χαρακτήρος, ἀντιστοιχοῦν πρὸ παντός σ' αὐτὴ τὴν ἴδια φροντίδα. "Ἀπιστοὶ γονεῖς, στέλνουν τὰ παιδιὰ τους στὸ κατηχητικὸ μάθημα, λέγοντας: «αὐτὸ ἤμπορεῖ κάλλιστα νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ στὴ ζωὴ του».

Μάλιστα ἡ ζωὴ παρουσιάζεται σὰν ἕνα παιχνίδι, καὶ κάθε τι πού ἔχουμε, κάθε τι πού γνωρίζομε καὶ πού κάνομε, σὰν τόσα ἄλλα πόνια πού χειρίζομαστε, δοκιμάζοντας νὰ κερδίσωμε τὴ γιγάντια αὐτὴ παρτίδα. Καὶ δὲν ὑπάρχουν ποτὲ ἀρκετὰ πόνια. Ὁ καθένας διαλέγει τὰ δικά του, ἢ μᾶλλον χρησιμοποιοῖ αὐτὰ πού μπορεῖ νὰ διαθέσῃ τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴ του, τὴν υγεία ἢ τὴν ἀρρώστια του, τὴν οἰκογένεια, τοὺς τίτλους, τὴ φήμη ἢ τὰ πλοῦτη του. Ὑπάρχει, ἔτσι, μιὰ διέφυξις τοῦ ἐγῶ, πού ἐνσωματώνει μέσα του ὅλα αὐτὰ τὰ πόνια γιὰ νὰ ἀυξήσῃ τὴς πιθανότητες ἐπιτυχίας του.

★

Μοῦ συμβαίνει νὰ νοιώθω ἕναν τρόπο, θεωρώντας αὐτὴ τὴν παγκόσμια κωμῶδα: ὅλοι αὐτοί, οἱ ἀναρίθμητοι ἄνθρωποι, σὲ ὅλες τὶς χώρες, σὲ ὅλα τὰ περιβάλλοντα, στὰ καθῶς πρέπει σαλόνια ἢ στὰ «μπιστρό» τὰ μισοσκότεινα, στὰ πανεπιστήμια, στὶς εὐσεβεῖς συναθροίσεις ἢ στὶς νυκτερινῆς «μπουάτ», κινουῦνται ὅλοι ἀδιάκοπα γιὰ νὰ «ἀξιοποιηθῶν». Εἶναι πάντα ὅλοι τους σὲ ἐγρήγοροι, ἀνήσυχτοι μήπως φανερωθῶν οἱ ἀδυναμίες τους, τὰ ἐλαττώματα, οἱ ἄγνοιές τους, οἱ μανίες τους ἢ ἡ ἀδεξιότης τους, φροντίζοντας νὰ ξεχωρίσουν, νὰ σημειωθῇ ἡ παρουσία τους, νὰ προκαλέσουν τὸ θαυμασμό, ἢ τὴ συμπόνια. "Ἄλλοι τὸ πράττουν αὐτὸ ἐπιδεικτικὰ, μὲ ἀφέλεια—καὶ περνοῦν γιὰ ματαιόδο-

ξοι, ἄλλοι κρύβουν καλύτερα τὸ παιχνίδι τους, δίχως νὰ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λιγώτερο ματαιόδοξοι. Εἶναι ἱκανοὶ ὅλοι γιὰ ἀνανδρία, γιὰ διπλοπροσωπία καὶ σκληρότητα, ὅταν τὸ παιχνίδι εἶναι σημαντικό. Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ ἔχουν τὴ σημασίαν τους—μιὰ σημασία εὐγενική· αὐτὴ ὅλη ἡ τεράστια, ἢ δαπανηρὴ καὶ ἀδιάκοπη προσπάθεια ὄλων νὰ σημειώσουν κάποια πρόοδο στὴ μεγάλη σκακιέρα τῆς ζωῆς, ἔχει τὴν πηγὴ τῆς σὲ ὅτι πιὸ ἀνθρώπινο στὸν ἄνθρωπο, στὸ ἔνστικτο τῆς δημιουργικῆς περιπέτειας.

Δὲν ἀρκεῖ, ὅμως, νὰ διαθέτῃ κανεὶς πόνια, πρέπει καὶ νὰ ξέρῃ νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ. Καὶ ὅσο περισσότερα διαθέτει, τόσο αὐτὸ εἶναι δυσκολώτερο, καὶ τόσο μεγαλύτερη ντροπὴ θὰ ἦταν νὰ ἀποτύχῃ, μὲ τόσα «ἀτοῦ» στὸ παιχνίδι του! "Ἔτσι, πολλοὶ ἄνθρωποι ἀρνοῦνται τὰ τάλαντά τους, γιὰ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν εὐθύνη πού συνεπάγονται καὶ νὰ δικαιολογηθῶν συνάμα προκαταβολικὰ γιὰ ἐνδεχομένη ἀποτυχία τους. Καὶ ἂν ἀρέσκονται τόσο οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀναμασσῶν καὶ νὰ διηγῶνται τὶς περασμένες δυστυχίες τους, τὶς ἀδικίες τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν θύματα, εἶναι ἐπίσης γιὰ νὰ δικαιολογηθῶν πού δὲν ἐκέρδισαν κάθε φορὰ πού τὸ ἐπιθυμοῦσαν, γιὰ νὰ δείξουν πῶς κάποιο ἐμπόδιο ἐβάρινε ἐπάνω τους.

Εἴμαστε ὅλοι ἀρριβίστες. Κανεὶς δὲν εἶναι ἀφιλοκερδῆς. Τὸ νὰ προσπαθῇ κανεὶς νὰ φαίνεται ἀφιλοκερδῆς, εἶναι ἕνα ἀκόμα πόνι γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ σκοπὸ του καλύτερα. «Ζητοῦμε ὅλοι τὴν εὐτυχία». "Ἀκουσα τὴ φράσι αὐτὴ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Karl Barth, ἐνὸς θεολόγου γιὰ τὸν ὅποιο δὲν μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ ὑπάρξῃ ὑποψία ὅτι θὰ ἤθελε νὰ κατεβάσῃ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξι σὲ διαστάσεις «πολὺ ἀνθρώπινες». Ὑπάρχουν θέβαια ἄνθρωποι εὐσεβεῖς, πού κατακρίνουν τοὺς ἀρριβιστάς τοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ περιφρονοῦν αὐτὰ πού ἐπιζητοῦν οἱ τελευταῖοι—πλοῦτη, εὖνοιες, ἡδονές, τιμές. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ὅμως, εἶναι «ἀρριβιστές τοῦ οὐρανοῦ», διότι ἐλπίζουν, μ' αὐτὴν

ἀκριβῶς τὴν περιφρόνησι τῶν κατωτέρων ἀγαθῶν, νὰ φθάσουν εὐκολώτερα στὴν ὑπέρατη εὐτυχία, ζητῶντας συχνὰ σ' αὐτὴν μιὰ ἀνταπόδοσι γιὰ τὶς ἀποτυχίες ποὺ δοκίμασαν στὴν πραγματικὴ ζωὴ.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπιτυχία, ὄλων ἐκείνων ποὺ ὑπόσχονται τὴν ἐπιτυχία. Στὶς πρωτόγονες κοινωνίες εἶναι οἱ μάντις ποὺ γνωρίζουν τοὺς οἰωνούς, ποὺ ἤμποροῦν νὰ τοὺς ἐρμηνεύουν καὶ νὰ εἰποῦν σὲ ποιά ἐπιχείρηση ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ καταπιστῆ μετὰ κάποια ἐγγύησι ἐπιτυχίας, ὅπως τὸ ἔδειξε ὁ Λένυ Βριῖλλ. Ποιὸς ὅμως θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ὑπάρχει θρησκεία ποὺ νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένη ὁλότελα ἀπὸ τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ μαγικοῦ «καταλοιπού», ὅτι ἡ ἀναζήτησις τοῦ Θεοῦ ἤμπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι ὀλοκληρωτικὰ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε ἐλπίδα ἀνταμοιβῆς. «Ἴσθι πεποιθὼς ἐν ὄλῃ τῇ καρδίᾳ ἐπὶ Θεῷ» ἐν πάσαις ὁδοῖς σου γινώριζε αὐτὴν ἴνα ὀρθοτομῆ τὰς ὁδοὺς σου» (Παροιμ. Γ' 5).

Καὶ στὶς ἡμέρες μας, ὅλο τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης, τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ψυχολογίας, ἔχει τὶς ρίζες του στὶς ὑποσχέσεις ἐπιτυχίας ποὺ προσφέρουν. Ὑποσχέσεις συλλογικῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ ὅποια ἀπὸ ἀνακάλυψι σὲ ἀνακάλυψι, κυνηγᾷ ἕνα ὄνειρο μιᾶς προόδου ἀπροσδιόρητης ποὺ εἶναι ἀρκετὰ ἰκανὴ νὰ τὴν παρηγορήσῃ γιὰ τὰ ἐπίμονα κακὰ ποὺ τὴν κατατρώγουν. Τί ἐπιτυχία, ἂν μπορέσῃ νὰ ἀποθιβασθῆ στὴ σελήνη καὶ νὰ τὴν προσαρτήσῃ, νὰ νικήσῃ ἀνιάτες ὡς τώρα ἄρρώστειες, νὰ νικήσῃ τὴν πείνα καὶ τὴν δυστυχία, τὴν τυραννία καὶ τὸν πόλεμο, νὰ αὐξήσῃ τὴν εὐμάρεια τῆς ζωῆς!... Ὑποσχέσεις ἐπίσης, ἐπιτυχίας ἀτομικῆς: ἢ ἐπιστήμη ἢ τεχνικὴ δεξιότητις, ἢ αὐτοκυριαρχία, ἢ γνώσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοσυγκρασίας, φαίνονται στὸν καθένα σὰν ἕνα μέσο γιὰ νὰ αὐξήσῃ τὶς πιθανότητες ἐπιτυχίας του.

Ἄπ' αὐτὸ προέρχεται ἡ ἐπιτυχία τῶν Ἰνστιτούτων ἐφηρμοσμένης ψυχολογίας, τῶν Λεσχῶν δραστηριότητος, τῆς Σχολῆς γονέων, τῶν μαθημάτων καὶ

τῶν βιβλίων ποὺ διδάσκουν τὴν τέχνη τῆς ἐπιτυχίας. Εἶναι συχνὰ, ἐξ ἄλλου, ἐξαιρετὰ, γεμᾶτα ἀπὸ ὀξυδερκεῖς παρατηρήσεις καὶ στερεῆς ἀλήθειες. Ὅπως π.χ., ὅταν ἡ Κα Carnegie δίνει στὶς γυναῖκες λεπτομερεῖς συμβουλές, γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ στὴν κάθε μιὰ «πῶς νὰ βοηθῆ τὸν ἄνδρα τῆς νὰ ἐπιτύχῃ». Πρέπει ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμε, ὅτι παρόμοια βιβλία καὶ μαθήματα ὠφελοῦν πρὸ πάντων ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἤδη μέσα τους ἕνα ἰσχυρὸ ἐνστικτο περιπέτειας· ἀντίθετα, αὐτοὶ ποὺ ἔχουν διαρκῶς δοκιμάσει ἀποτυχίες, τὰ παρακολουθοῦν ἢ τὰ διαβάξουν χωρὶς μεγάλη ὠφέλεια, καὶ τὰ παρατοῦν γρήγορα μετὰ τὸ ὀδυνηρὸ συναίσθημα μιᾶς παραπάνω ἀποτυχίας, μετὰ τὸ αἶσθημα ὅτι οἱ συμβουλές ποὺ ἐπιτυγχάνουν στοὺς ἄλλους δὲν τοὺς χρησιμεύουν σὲ τίποτε.

★

Ἡ ἱατρικὴ ἐπίσης καὶ τὸ κύρος τῆς, μποροῦν νὰ ἐρμηνευθοῦν μέσα στὴν προοπτικὴ τῆς καθολικῆς πάλης ἐναντία στὴν ἀποτυχία. Ἡ ἀρρώστια εἶναι γιὰ τὴ ζωὴ ἕνα ἐμπόδιο, ἕνα ἐμπόδιο στὴν ἐπιτυχία, μιὰ διακοπὴ στὴν περιπέτεια τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ, συχνὰ στὴ Βίβλο εἶναι γραμμένο γιὰ ἕνα θεραπευμένο ἄνθρωπο ὅτι «ἐπέστρεψε στὴ ζωὴ». Κάθεθε θεραπεῖα στὴ Βίβλο, θεωρεῖται σὰν μιὰ νίκη τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ πάντα τὴν θεραπεία ὄλων τῶν ἀσθενῶν. Ἀποδέχεται ὅλες τὶς προσευχές μας γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀρρώστων μας. Δοξασιμῶμε τὸ ὄνομα Του, ὅταν αὐτὲς εἰσακούωνται. Ὅταν ὅμως δὲν εἰσακούωνται, πολλοὶ ἄρρωστοὶ ταράσσονται γι' αὐτὸ, περισσότερο ἴσως ἀκόμα ἀπὸ τοὺς ὑγιεῖς ποὺ τοὺς ἀγαποῦν, ποὺ τοὺς φροντίζουν καὶ προσεύχονται μετὰ πάθος γι' αὐτούς.

Μπορεῖ ἐν τούτοις νὰ συμβῆ, νὰ ξεπεράσῃ κάποιος ἄρρωστος τὴν ἐντύπωσι αὐτῆς τῆς ἀποτυχίας: «Αὐτοὶ ποὺ παραμένουν ἄρρωστοὶ δὲν εἶναι ἡττημένοι», γράφει ἡ Δις Suzanne Fouehé, ἡ γυναῖκα αὐτῆς ποὺ ἡ ζωὴ τῆς, ἀπ' τὸ ἄνθος ἀκόμα τῆς ἡλικίας τῆς, κτυπήθηκε ἀπὸ

τήν ἀρρώστια καὶ τὴν ἀναπηρία. Ἀπὸ δική της, προσωπικὴ πείρα, ἔμαθε ποι- ἐς καινούργιες δραστηριότητες μποροῦν νὰ ἀναπηδήσουν ἀπὸ ἓνα «ἐμποδισμέ- νο» ἀνθρώπινο πλᾶσμα ὅταν ἀγωνίζε- ται γιὰ τὴν κοινωνικὴ του ἀποκατάστα- σι.

Πολλοὶ ποὺ ἔχουν προσβληθῆ ἀπὸ χρό- νιες παθήσεις ἀντιμετωπίζουν μὲ ἀνησυ- χία τὸ μέλλον, λόγω τῆς ἀπειλῆς μιᾶς ἀναπηρίας ὀριστικῆς ποὺ θὰ τοὺς ἐμπό- διζε νὰ ἔξαναπιάσουν τὸ ἐπάγγελμά τους. Ἡ ἀναπηρία ὅμως αὐτῆ, ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι μιὰ ἀποτυχία: ἡ- μπορεῖ ἀντίθετα νὰ εἶναι ἡ ἀφετηρία κά- ποιᾶς μεγάλης περιπέτειας, καὶ μιᾶς ἐπι- τυχίας ἐξαιρετικῆς, φθάνει μόνο λίγο νὰ βοηθηθοῦν, νὰ τοὺς δοθῆ μιὰ ζωντανὴ συμπαράστασις ποὺ θὰ στηρίξη τὴν ὀρ- μὴ τους, καὶ οἱ πρακτικὲς δυνατότητες ἀναπροσαρμογῆς.

Αὐτὸ ἦταν ἐκεῖνο ποὺ ὠδήγησε τὴν Suzanne Fouché νὰ ἰδρῦση τὸν Σύνδεσμο τὸν ὁποῖο διευθύνει, καὶ νὰ υἱοθετήσῃ μιὰ ἀρχὴ γονιμώτατη: Στὰ 21 «Σπίτια» τὰ ὁποῖα ὠργάνωσε στὴ Γαλλία ὀλόκληρη, προσφέρει στοὺς ἀ- ναπήρους ἓνα συμπλήρωμα ἐκπαιδευ- σεως καὶ μορφώσεως, τοὺς ἀνοίγει μιὰ καριέρα περισσότερο ἐνδιαφέρουσα καὶ πιὸ χρήσιμη ἀπὸ ἐκεῖνη ποὺ ὑπο- χρεώθηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν. «Ὡστε νὰ μποροῦν μιὰ μέρα νὰ εἰποῦν: «δὲν θὰ εἶχα τόσο πολὺ ἐπιτυχία στὴ ζωῆ μου ἂν δὲν ἦμουν ἀνάπηρος!».

Ἡ ἀρρώστια, ἀποτελεῖ γιὰ ὄλους ἓνα σταμάτημα τῆς ἐργασίας. Συλλογισθῆ- τε πόσο τὸ κριτήριό τῆς ἰκανότητος γιὰ ἐργασία τείνει νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ κριτήριό τῆς θεραπείας στὴ σύγχρονη ἰατρικὴ. Σκεφθῆτε τὴν στρατιωτικὴ ἰ- ατρικὴ, τὶς ὁδηγίες ποὺ ἐλαμβάναμε στὸ διάστημα τοῦ πολέμου γιὰ τὸ ξεδιάλε- γμα τῶν τραυματιῶν καὶ τὴν προτεραιό- τητα γι' αὐτοὺς ποὺ ἡ ἀποκατάστασί τους θὰ ἦταν πληρέστερη καὶ ταχύτερη γιὰ νὰ ἐνωθοῦν πάλι μὲ τὴν ὁμάδα τους. Ἡμπορεῖ ὅμως νὰ συμβῆ, ὥστε ἓνας ἀρρώστος νὰ ἀποκτήσῃ πολυτιμότερες ἐμπειρίες ἀπὸ ὄλες τὶς ἐπιτυχίες τῶν ὑ-

γιῶν. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ ἀσθένεια τὸν σταμάτησε σ' ἓνα ἀκατάσχετο τρέξιμο πρὸς ἐπιτυχίες φαινομενικῆς, ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ μιὰ εὐκαιρία περισυλλογῆς, μιᾶς γόνιμης ἐπιστροφῆς «εἰς ἑαυτὸν» μιᾶς συναντήσεως μὲ τὸν Θεό. «Ξέρετε ἄρχοντά μου, γράφει ὁ Καλθίνος σ' ἓναν ἐπιφανῆ ἀρρώστο, πόσο δύσκολο εἶναι, ἀνάμεσα στὶς τιμές, τὰ πλοῦτη, καὶ τὶς ἐξουσίες τοῦ κόσμου, νὰ δώσῃ κανεὶς ἀκρόασι στὸν Θεό... Ὁ Θεός, σὰν νὰ θέλησε νὰ σᾶς τραβῆξῃ κατὰ μέ- ρος, γιὰ νὰ ἀκουστῆ καλύτερα... Σᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπωφεληθῆ- τε ἀπὸ τὸ σχολεῖο Του, σὰν νὰ ἤθελε νὰ σᾶς μιλήσῃ προσωπικά, στὸ αὐτί...».

Στὴν πρώτη, ὅμως, προσβολῆ τῆς ἀρ- ρώστιας, ἡ ἀρχικὴ κάθε ἀνθρώπου ἀν- τίδρασις εἶναι ὁ φόβος: ὁ φόβος γιὰ τὴν ἀναθεώρησι τῶν ἀξιῶν ποὺ ἡμπο- ρεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ, ὁ φόβος τῶν στερήσε- ων καὶ τῶν παραιτήσεων, ποὺ ἡμπορεῖ νὰ ἀπαιτήσῃ. Ἡ πιὸ συνηθισμένη ἰατρι- κὴ ἐπίσκεψις, εἶναι μιὰ ἐκκλιση γιὰ βοήθεια πρὸς ἄρσι τοῦ ἐμποδίου ποὺ φράζει τὸν δρόμο στὴν ἐπιτυχία. «Κάθε ἀρρώστια, ἐξ ἄλλου, πα- ρατηρεῖ ὁ κ. Paul Ricoeur, φαίνεται σὰν ἓνα «προχωρημένο πιόνι τοῦ θανά- του».

★

Ἡ μεγάλη ἀποτυχία, εἶναι ὁ θάνατος. Καὶ θραίνει ἡ ἀπειλή του, σ' ὄλες ἐπά- νω τὶς ζωές. Τὸ νὰ ἐπιβραδύνῃ κανεὶς τὸν θάνατο, τὸ νὰ τὸν κἀνῃ νὰ ἀποτύ- χῃ, σημαίνει νὰ ἀπωθήσῃ τὴ στιγμὴ τοῦ τελικοῦ ἰσολογισμοῦ ὅπου θὰ κλείσῃ τὸ μεγάλο Βιβλίό τῆς ζωῆς, ποὺ δὲν θὰ μπορέσῃ πιά κανεὶς νὰ κἀνῃ ἄλλην ἐγ- γραφὴ «εἰς πίστῳσιν». Καὶ λησμονοῦμε ἀκόμα, ὅτι ὁ ἐνοχλητικὸς λογαριασμός θὰ κλείσῃ ἐπίσης καὶ στὴν σελίδᾳ τὴν ἄλ- λη, τῆς «χρεώσεως»... Ὁ θάνατος, μένει ἀσφαλῶς πάντα ὁ «μεγάλος ἐχθρός» (Κορ. Α'. 15-26), εἶναι ὅμως ἐπίσης ἕ- νας φίλος, εἶναι τὸ ἀναγκαῖο πέρασμα σὲ μιὰ καινούργια ζωῆ. Δὲν θὰ ὑ- πάρχῃ πιά ἀρρώστια, οὔτε ἀναπηρία, οὔτε λάθος, οὔτε πλάνη, οὔτε ἀποτυχία. Στὴν προοπτικὴ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ

θάνατος δέν είναι πιά άποτυχία... είναι μάλλον αυτό που μάς λυτρώνει από την άποτυχία» (R. P. Varillon).

Πρέπει έδω να κάνωμε λόγο, γι' αυτό τó σιγανό πλησίασμα του θανάτου, που είναι τó γήρας. Του Ιατρού χρέος είναι να παρατείνει τή ζωή, όσο τó δυνατό περισσότερο. Είναι καθήκον του να άγωνισθί βήμα πρòς βήμα με τις προσβολές τής ήλικίας που ήμπορεί αυτή να προκαλέσει. Δέν είναι όμως αυτό, τó χρέος του όλόκληρο.

Πώς χρησιμοποιεί ό δεινά ήλικιωμένος τά χρόνια αυτά τής «χάριτος» που του χαρίζει ή τέχνη του Ιατρού; Τά γεράματα έχουν κάποια σημασία. Ή προοδευτική έξουθένωσις, ή απογύμνωσις και ή μόνωσις, τις όποιες συνεπάγονται, έχουν κάποια έννοια. Τό να άσχοληται κανείς άποκλειστικά με τó να στηρίξη τó ήθικόν ενός γέροντος, κολακεύοντάς τον, συγχαιρόντάς τον που ήμπορεί να κατορθώνη στην ήλικία του κάποια επίδοσι, έπαινώνοντας τή «νεανική καρδιά του» είναι κατά θάθος μιá άπάτη.

Αυτό σημαίνει, να τόν άπομακρύνη κανείς από την άναθεώρησι τών αξιών που θά έπρεπε να άντιμετωπίση όταν άκόμη είναι νηφάλιος. Ή επιδίωξις τών έπιτυχιών, ή άπεγνωσμένη πάλη να έξορκισθόν οι άποτυχίες, ήταν θέβαια ό νόμος στην πληρότητα τής ζωής. Όσοι όμως και άν ύπηρεξαν οι καρποι τής μακράς αυτής προσπαθείας, στην προσέγγισι του θανάτου δείχνουν να θαρύνουν έλάχιστα. Αυτό που τότε λογαριάζεται, είναι τής ψυχής τó γαλήνεμα. Και αυτό άκριβώς τó γαλήνεμα προϋποθέτει εκ μέρους του γέροντος τήν άπόσπασι από αξίες θεμιτές τις όποιες έπρεπε να ύπηρετή όσο είχε τις δυνάμεις, και τήν προήλωσί του σε αξίες άλλες που τοποθετούνται πέραν από τήν έπιτυχία και τήν άποτυχία, πέραν από τις προσβολές τής ήλικίας, και πέραν από τόν θάνατο. «Χάνει κανείς τά γηρατειά του, γράφει ό καθηγητής Adolphe Portmann, άν δέν έχη ήδη προηγουμένως άναζητήσει τó νόημα τής ζωής».

Είναι σπάνιοι, οι πραγματικά ένσου-

νειδητοι, οι νηφάλιοι, οι γαλήνιοι και εύπρόσδεκτοι θάνατοι. Όμως πόσο είναι έντυπωσιακοί! Μιά νεαρή κοπέλλα, με τήν όποία είχα πολύ συνεργασθί, πέφτει άρρωστη βαρεία στο άνθος τής ήλικίας τής. Ξαφνικά διαισθάνθηκε ότι δέν πρόκειται πιά να ξανασηκωθί άπ' αυτή τήν άρρώστια. Καταρτίζει, τότε, έναν κατάλογο τών συγγενών και τών φίλων που έσκόπευε για τελευταία φορά να ξαναϊδή, και τους καλεί έναν-ένα στο προσκέφαλό τής. Συγκεντρώνεται για να ειπή στον καθένα αυτό που έχει στην καρδιά τής, και πεθαίνει τήν έπαύριον τής τελευταίας έπισκέψεως. Με τόν ίδιο τρόπο είχα και έγώ προσκληθί από πολλούς άπ' τους καλύτερους μου φίλους, τή στιγμή που έγνώριζαν ότι ή ζωή τους ήταν πιά μετρημένη... Τί θάθος που παίρνει τότε ό διάλογος! Κι' όμως είναι πιο άπλό παρά ποτέ. Δέν μιλεί πιά κανείς άφηρημένα για τó νόημα τής ζωής, τó άντικρύζει μαζί με τόν φίλο του, σε μιá «κοινωνία» άληθινή. Κάποιες λέξεις γαλήνιες, χωρίς έπιτήδευσι, που ξεπηδοϋν από τήν καρδιά. Άναμνήσεις, σιωπές, άμοιβαίες εύχαριστίες... Παραμένουν πάντα στη σκέψι μου τά τελευταία λόγια ενός άπ' αυτούς, που ύπηρεξε Ιερέυς μου: «Τουρνιέ, σε άποχαιρετώ, και διατηρώ για σένα τήν άναλλοίωτη φιλία μου».

Είναι, έπειτα, ή από κοινοϋ προσευχή, ή κατ' έξοχήν προσωπική συνάντησις. Άληθινά, δέν μπορώ ποτέ να γνωρίσω με ένα φίλο αυθεντικότερη προσωπική έπαφή, παρά όταν θρισκώμαστε, ό ένας μαζί με τόν άλλο σε έπαφή με τόν Θεό. Και αυτός που έχει συναντήσει προσωπικά τόν Θεό, μπορεί γαλήνια να άντιμετωπίση όποιαδήποτε στέρηση. Μπορεί τότε να κάμη δικά του τά λόγια κάποιου άλλου γέροντος—του Συμεών, όταν του παρουσίασαν τó θρέφος Ήησού: «Νυν άπολύεις τόν δουλόν Σου, Δέσποτα κατά τó ρήμα Σου έν ειρήνη· ότι είδον' όφθαλμοί μου τó σωτήριόν Σου...» (Λουκ. 6', 29-30).

PAUL TOURNIER

ΜΟΡΦΩΤΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ

Ἡ Δημοκρατία κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι ὑπεύθυνος ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ ἐκλέγῃ ἐλευθέρως τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς κύκλους τῆς ἠθικῆς του ζωῆς, τοὺς φίλους καὶ τοὺς πνευματικούς καὶ ψυχικούς δεσμούς του. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος εἰς μίαν ἐλευθέραν κοινωνίαν πρέπει νὰ συνειθίσῃ νὰ κυριαρχῇ τῶν παθῶν του καὶ νὰ πειθαρχῇ οἰκιοθελῶς καὶ ἀγογγύστως εἰς μίαν γνώμην, ἢ ὁποία, ἐνῶ δὲν ἀντιβαίνει πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐπιταγὰς τῆς συνειδήσεώς του, κρίνεται πρόσφορος διὰ τὸ καλὸν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Τῆς γνώμης αὐτῆς θὰ κληθῇ καὶ ὁ ἴδιος ὅταν ὠριμάσῃ, εἴτε ὡς ἡγέτης, εἴτε ὡς ἐπιστήμων, εἴτε ὡς ἀπλοῦς πολίτης διὰ τῆς ψήφου του, νὰ γίνῃ συνδιαμορφωτής. Καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς πειθαρχίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκδήλωσις ὠριμότητος ἀποκτᾶται κατὰ μέγα μέρος κατὰ τὴν φοίτησιν εἰς τὸ σχολεῖον.

Οἱ κίνδυνοι εἶναι ἐν τούτοις μεγάλοι ὅταν τὴν ἔννοιαν τῆς «Δημοκρατίας» ἀρχίζομεν νὰ ἐφαρμόζομεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ὅπως ἐφαρμόζεται κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος.

Ἡ πολιτικὴ Δημοκρατία στηρίζεται εἰς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας. Καὶ ἡ πλειοψηφία, ὑπὸ τοὺς περιορισμούς πὸν καθορίζει τὸ Σύνταγμα, οἱ Νόμοι, τὰ δικαστήρια, κυβερνᾷ καὶ ἀποφασίζει, ἐλεγχομένη ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπόρεσε νὰ εὑρῇ καλύτερον τρόπον διακυβερνήσεώς του. Ἡ πλειοψηφία ὁμως δὲν ἔχει πάντοτε δίκαιον καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἀληθείας μᾶς ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς θεωρίας, ὅπως δὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ, ἂν ἡ θεωρία τῶν κβάντα εἶναι ἢ ὄχι ὀρθή.

Τοῦτο εἰς μικρότερον βαθμὸν ἰσχύει καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Οὕτω αἱ ἀποφάσεις πρέπει νὰ λαμβάνονται ἀπὸ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔχουν βαθειὰ γνώσιν τῆς πολιτιστικῆς μας παραδόσεως, τῶν ἐπιταγῶν τῶν καιρῶν μας,

τῆς παιδικῆς, ἐφηβικῆς καὶ νεανικῆς ψυχολογίας, τῶν δυνατοτήτων μας ἐξ ἐπόψεως ἐμφύχου ὑλικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ παιδαγωγικὴν πείραν. Ἡ γνώμη ἀκόμη τῆς πλειοψηφίας δι' ἓνα ἐπάγγελμα εἶναι ὀλεθρία πολλάκις διὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν τοῦ νέου. Οὕτω ἡ κοινὴ γνώμη ἔχει περιβάλλει μὲ ξεχωριστὴν αἴγλην ὠρισμένα ἐπάγγελα σχετιζόμενα μὲ τὴν τεχνικὴν πρόοδον ἢ τὴν καλὴν οἰκονομικὴν ἀποκατάστασιν. Καὶ καλλιεργεῖ περιφρόνησιν δι' ἄλλα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπηρεάσῃ τοὺς νέους νὰ τραποῦν πρὸς κλάδους διὰ τοὺς ὁποίους οὔτε ἱκανότητα ἔχουν, οὔτε ἀγάπην αἰσθάνονται.

Εἰς τὴν χώραν μας τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὴν παιδείαν περιορίζεται συχνὰ εἰς διαβήματα διὰ χαριστικὰς διατάξεις, καὶ δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς θέματα γενικωτέρας ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν ὁργανισμούς γονέων-διδασκάλων (Parent-Teachers associations) καὶ φοιτητικὸς συλλόγους ἄλλων χωρῶν. Εἰς πολλὰς ὁμως ξένας χώρας ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τοῦ κατὰ πόσον ὁ σπουδαστὴς πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ τὴν καλλίτεραν ἐκπαίδευσιν, πὸν εἶναι εἰς θέσιν νὰ δώσῃ τὸ Πανεπιστήμιον ἢ δικαιοῦται νὰ λαμβάνῃ πρωτοβουλίας, αἱ ὁποῖαι τείνουν νὰ ἐξασκήσουν πῆσιν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Πανεπιστημίου δι' ὠρισμένα θέματα ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, ἢ ἄλλα θέματα σχέσιν ἔχοντα μὲ τὸ Πανεπιστήμιον.

Ἄλλ' ἐνῶ εἶναι ἐποφελές διὰ τὴν Παιδείαν νὰ ἀκούῃ ἡ διοίκησις προσεκτικῶς τοὺς παλμούς τῆς καρδίας τῶν νέων μὲ στοργὴν καὶ συμπάθειαν, ἢ διοικήσις εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποία ἔχει τὴν εὐθύνην ἔναντι τοῦ ἔθνους. Ἐπομένως τὴν τελικὴν λέξιν διὰ τὰς ἀποφάσεις δὲν δύναται νὰ τὴν ἔχη ἡ πλειοψηφία τῶν σπουδαστῶν.

Ἡ διοίκησις ὀφείλει νὰ ἀποφασίσῃ τί εἶναι τὸ ἐποφελέστερον διὰ τὴν διάπλυσιν

της προσωπικότητας, της διανοίας και του χαρακτήρος των σπουδαστών.

*

Πλείστα τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ἀμερικῆς ἀφήνουν σκοπίμως διὰ λόγους παιδαγωγικούς μεγάλην δύναμιν καὶ εὐθύνην εἰς τὰ σπουδαστικά συμβούλια. Ἐνθαρρύνουν κριτικὴν ἐπὶ τοῦ προγράμματος καὶ τῆς διοικήσεως ζητοῦντες μόνον αἱ ὑποδείξεις νὰ γίνωνται μὲ ἀβρότητα καὶ εὐγένειαν, χωρὶς νὰ ὑπόσχονται ὅτι θὰ ἀκολουθήσουν ὅλας τὰς ὑποδείξεις. Καὶ τὸ σύστημα τοῦτο βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αἰσθήματος εὐθύνης ἐκ μέρους τῶν σπουδαστῶν καὶ προετοιμάζει, ὅταν δὲν γίνεται κατάχρησις, τοὺς αὐριανοὺς πολίτας τῆς δημοκρατίας⁽¹⁾.

Ἀντιθέτως ἀποτυχίαν ἐσημείωσε ἡ ὑπερβολικὴ ἐλευθερία πὺν ἐδόθη εἰς τοὺς μαθητὰς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Τόσον πολὺ παρέσυρε τοὺς Ἀμερικανοὺς ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ Δημοκρατίαν, ὥστε οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ νὰ διεκτραγωδοῦν εἰς δίκας τοὺς ἐξευτελισμοὺς τοὺς ὁποίους οἱ διδάσκαλοι τῶν ὑφίστανται ἀπὸ συμμαθητὰς τῶν, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ ἐπιβάλλουν τάξιν εἰς μερικὰ σχολεῖα. Ἡ κατάχρησις αὕτη εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ αἷτια τοῦ μεγάλου ποσοστοῦ τῶν παραστρατημένων παιδιῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν τῶν «delinquents» καὶ τῶν ρεπόντων πρὸς τὸ ἔγκλημα.

Ἄλλη ἀντίληψις ἡ ὅποια εἶναι δυνατὸν νὰ βλάψῃ τὴν Παιδείαν εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι εἶναι ἀντιδημοκρατικὸν νὰ δίδῃ κανεὶς περισσοτέρας εὐκαιρίας καὶ δυνατότητας εἰς ὄσους ἔχουν μεγαλυτέρας ἰκανότητας. Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐπιβίωσῃ ἡ Δημοκρατία χρειάζονται ἰκανοὶ ἡγέται. Ἡ ἀντίληψις ὅτι κάθε παιδί, ἀνεξαρτήτως ἰκα-

νοτήτων, ἐνδιαφερόντων ἢ ἐπιθυμίας σπουδῶν, πρέπει νὰ γίνῃ ἐπιστήμων ἀκόμη καὶ ἂν τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα πληθωρισμὸν φοιτητῶν καὶ ἀνικανότητα τοῦ Πανεπιστημίου νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσῃ εἶναι ὀλεθρία. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως εἶναι ἡ πληθώρα τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν εἰς τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια. Αἱ πλέον πολῦτιμοι μετοχαὶ τοῦ Ἔθνους, τὰ προικισμένα παιδιὰ πρέπει διὰ παντὸς μέσου νὰ εὐρεθοῦν καὶ νὰ βοηθηθοῦν καὶ νὰ ἐνθαρρυνθοῦν νὰ προχωρήσουν.

Ἡ ἀνθρωπότης χρειάζεται ἡγέτας καὶ περισσότερον χρειάζεται τοιοῦτους ἡγέτας ἢ Δημοκρατία. Καὶ ἡ Παιδεία εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία θὰ δώσῃ τὴν ἀξίαν ἡγεσίαν. Τὰς προσωπικότητας ἐκείνας αἱ ὁποῖαι θὰ συγκεντρώσουν ἰσχὺν χωρὶς νὰ πέσουν εἰς τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα τῶν ἰσχυρῶν καὶ θὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς «ἰσχυροὺς» τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ ἀπὸ θέσεως ἰσχύος.

Χωρὶς Παιδείαν βασιζομένην εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας καὶ μιᾶς ἀνθρωπιστικῆς παραδόσεως, ἡ Δημοκρατία θὰ ἀποσυντεθῇ εἰς τὴν Δύσιν καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑπὸ τὴν πολιτικὴν φάσιν. Καὶ οὔτε αἱ βόμβαι τῶν τόσων μεγατόνων οὔτε οἱ διηπειρωτικοὶ πύραυλοι θὰ μᾶς σώσουν ἀπὸ τὸν ὀλοκληρωτισμὸν καὶ τὴν βαρβαρότητα. Καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρὸν τῆς πρώτης.

Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐλπιδοφόρον, ὅτι καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας οἱ χειριζόμενοι τὰ κοινὰ ἔχουν τονίσει τὴν σημασίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποῖαν ἔχει διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Δημοκρατίας τὸ θέμα, πὺν λέγεται «Παιδεία». Ἄν ἐπιτύχωμεν εἰς τὸ θέμα τοῦτο διὰ κοινῆς συντόνου προσπαθείας ὄλων τῶν ὑγιῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, οὐδεὶς θὰ δύναιτο νὰ ἀμφιβάλῃ περὶ τοῦ ὅτι θὰ πρόκειται περὶ νίκης τῆς Δημοκρατίας.

(1) Βλ. λ.χ. ἐπ αὐτοῦ: V. C. Gildersleeve: The Abuse of Democracy, «The Saturday Review», November 24, 1956.

Δ. ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

..ΕΝΩΠΙΟΣ ΕΝΩΠΙΩ΄

Ο χαρακτηρισμός του Έγελου, όσον άφορᾷ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς Τέχνης, ὅτι δηλ. αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν διὰ τεχνητῶν μέσων παράστασιν τῆς ἰδέας καὶ ἦν πειράται ὁ ἄνθρωπος ὅπως παραστήσῃ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ καὶ δι' αὐτῆς πραγματοποίησιν τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ «φυγὴν», ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Πλωτῖνος, εὐρίσκει εἰς τὰ ἀνωτέρω τὴν πλήρη αὐτοῦ ἔκφρασιν.

Εἶναι γεγονός ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἐπιχειρῶν διὰ τῆς τέχνης νὰ δικαιώσῃ τὴν εὐαγγελικὴν τοῦ Ματθαίου ρῆσιν, καθ' ἣν «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡςπερ ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι» (Ε' 48) πραγματοποιοῖ τὴν ἀνοδὸν αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἄπόλυτον καὶ τὴν ὅπως δῆποτε μέθεξιν αὐτοῦ πρὸς τοῦτο.

Βεβαίως πάντα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ αἰσθητοποιήσῃ τὴν Ἰδέαν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ἥτις ἄυλος οὖσα, παρέχει τὴν πρὸς αὐτὰ μορφήν, ἅτινα ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἐξ αὐτῆς «θέας» καθιστάμενα οὕτω τὰ ἔκτυπα Ἐκείνης.

Τὰ ἔκτυπα ταῦτα, τὰ ἀποτελοῦντα τὰ φαινόμενα τῆς Ἰδέας, εἰκονίζουσι καὶ διαγράφουσι τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κτῆσιν αὐτῆς ταύτης τῆς Ἰδέας, τῆς ὁποίας ἡ κατάκτησις δὲν ἐπιτελεῖται μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀντιθέτως πραγματοποιεῖται, ὅσον ἔνεστιν, ἡ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ παρουσία αὐτῆς. Θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ τις ὅτι ἡ διαρκῆς, οὕτως εἰπεῖν, «θεωρία» τῆς Ἰδέας, τουτέστιν ἡ συνεχῆς ὄρμη τοῦ θνητοῦ πρὸς τὸ ἀθάνατον, ὡς μνημονεύει ὁ Πλάτων, ὅπως δηλαδὴ τοῦτο μεθέξῃ καὶ μεταλάβῃ τῆς ἀθανασίας, ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσιν καταστῆ ὡς «ὁμοίωσις τῷ Θεῷ» κατὰ τὸ δυνατόν, φανεροῖ τὴν ἔννοιαν τῆς λατρείας, ἐξ ἧς κατέχεται τὸ φθαρτόν.

Ἡ ἀνωτέρω τῆς λατρείας ἔννοια ὑποδηλοῦται παντὶ τρόπῳ εἰς οἷονδῆποτε τεχνητὸν ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· οὐδὲν σχεδὸν ἀνθρώπειον προῖον ὑπάρχει εἰς ὃ δὲν ἐξαιρεται ἡ τῆς μνημονευθείσης λατρείας ἔννοια, ἥτις δὲν εἶναι τι ἄλλο ἢ ἡ ὁπωσδήποτε «πα-

ρουσία» τοῦ θείου ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἢ ἐπιτυγχανομένη ἄλλως τε ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ἡ διὰ τῆς τέχνης «κατάθασις» τοῦ θείου ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ἡ εἰς τὸ θεῖον ἀνάθασις τῆς ψυχῆς τοῦ καλλιτέχνου-δημιουργοῦ ὑποτυποῖ τὴν ἀπεριόριστον λατρείαν πρὸς τὴν «θέαν» τοῦ ἀνωτάτου ὄντος καὶ ἀποτελεῖ συγχρόνως τὴν «δημοσίαν προσευχὴν», ἣν τὸ πεπερασμένον ἀπευθύνει πρὸς τὸ αἰώνιον, τὸ θνητὸν πρὸς τὸ ἀθάνατον, ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν· ἐπομένως ἡ ἔννοια τῆς τέχνης ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν λατρείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ δι' αὐτῆς θέλει οὗτος νὰ ἀποδώσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν συντηρητὴν καὶ διακοσμητὴν τοῦ Σύμπαντος.

Ὁ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι ἐγκλεισμένος ἑσωτερικὸς θαυμασμὸς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπολύτου ἁρμονίας, τῆς τάξεως καὶ τῆς συμμετρίας διαχέεται ἐνταῦθα διὰ τῆς τέχνης, ἥτις κατὰ τὸν Γάλλον Λόγιον Λουδοβίκον Lavelle (— *Traité des Valeurs*, τόμος 2ος σ. 337) προσπαθεῖ διὰ τοῦ τεχνητοῦ αὐτῆς ὕλικου νὰ ἐκφράσῃ τοὺς πλέον ἀποκρύφους στοχασμοὺς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος».

Θὰ ἠδύνατό τις ἔτι νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἀκριβῆς καὶ μεγαλειώδης παράδειγμα τοῦ ἀνωτέρω ἑσωτερικοῦ τοῦ ἀνθρώπου θαυμασμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν δημιουργόν, τοῦ ἐκφραζομένου ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς λατρείας, τῆς ἐκδηλουμένης διὰ τῆς τέχνης, ἀποτελεῖ ἡ ἔκφρασις τοῦ Γοθικοῦ ρυθμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ κυρίως, οὕτως εἰπεῖν, χαρακτηριστικὸν γνώρισμα αὐτοῦ, τὸ δευκόρυφον, ἐπὶ ὅλοισαφῶς τὴν διακαῆ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιθυμίαν, ὅπως οὗτος διαπεράσῃ ποτὲ τὰ «νέφη» τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ ὑπεισέλθῃ εἰς τὸν Οὐράνιον χῶρον ἐξ ὑπερβολικῆς ἀγάπης πρὸς τὸν κινοῦντα τὸ Σύμπαν Θεόν, καθιστάμενος οὕτω μέτοχος καὶ κοινωνὸς τῆς Θείας Αὐτοῦ Οὐσίας καὶ εὐρεθῆ οὗτος πρὸς Αὐτόν, ὡς «Ἐνώπιος Ἐνωπίῳ».

Α.Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

Ἀ Π Ο Ψ Ε Ι Σ

ΗΓΕΤΗΣ

Αἱ «Ἀκτίνες» δημοσιεύουν εἰς τὸ παρὸν τεύχος δύο ἀκόμη ἄρθρα ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τετραετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήσου Μαρίνου Γερουλάνου. Τὸ ἓνα ἀπὸ τὸν συνεργάτην τοῦ καθηγητῆν κ. Χ. Τοῦλ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σταδιοδρομίαν καὶ δρᾶσιν τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος. Τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸν θαυμαστήν τῆς πνευματικῆς του δράσεως κ. Β. Ἔραστον ἐπὶ τῆς γενικωτέρας πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς προσφορᾶς τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου. Καὶ τὰ δύο ἄρθρα μαζί με τὰς δημοσιευομένας ἐπιστολάς τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, ἐκτὸς τῶν ἤδη δημοσιευθεισῶν εἰς τὰς «Ἀκτίνες» ἐργασιῶν μαθητῶν του, δεικνύουν τὴν ἡγετικὴν πορείαν τῆς ζωῆς ἑνὸς ἀξίου τοῦ ὀνόματος πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπιστημονικὸς ζήλος καὶ δημιουργία, ἀνοιγμα τοῦ δρόμου εἰς νέους ἐπιστήμονας, κοινωνικὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ νέαι προοδευτικὰ ἰδέαι εἰς τὴν νεανικήν, τὴν ὄριμον, ἀλλὰ καὶ τὴν πλέον προχωρημένην ἡλικίαν εἰς μίαν καταπληκτικῶς διαυγῆ ἀντίληψιν τῆς πνευματικῆς οὐσίας τῆς ζωῆς.

Εἰς πᾶσαν περίοδον τῆς ζωῆς του ὁ μέγας αὐτὸς ἀνὴρ κατέλειπεν ἴχνη πνευματικῆς πορείας, τὰ ὅποια ἐβοήθουν τὴν ἐπερχομένην γενεάν. Καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως αἱ «Ἀκτίνες» ἐθεώρησαν καθήκον των νὰ προβάλλουν καὶ πάλιν εἰς τοὺς σημερινούς καιρούς τὴν μεγάλην ἡγετικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μαρίνου Γερουλάνου. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ ἠθέλαμεν νὰ συστήσωμεν εἰς τοὺς νεωτέρους ἰδίᾳ ἰατρούς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους τοὺς νέους ἐπιστήμονας, πού διαθάζουν τὰς «Ἀκτίνες», τὰ δύο τελευταῖα ἔργα τοῦ μεγάλου σοφοῦ, πού ἀποτελοῦν καὶ τὰς πνευματικὰς ὑποθήκας του: Πρῶτον τὸ ἔργον «Ψυχι-

καὶ ἐπιδράσεις ὡς νοσογόνους παράγων» καὶ δεύτερον τὸ «Ἡ Ἱατρικὴ ἀπὸ πνευματικῆς ἐπισκοπήσεως». Θὰ εἶναι ἓνα πολύτιμον ἀπόκτημα διὰ τὸν πνευματικὸν τῶν ὀπλισμόν.

ΧΡΥΣΑ ΠΟΔΙΑ ΚΑΙ ΧΡΥΣΑ ΧΕΡΙΑ

Καὶ τὸ τί εἶναι μὲν τὰ χρυσᾶ πόδια τὸ γνωρίζει ὅλη ἡ νέα γενεὰ ἀπὸ τὰς περιγραφὰς τῶν ποδοσφαιρικῶν μάτς εἰς τὰς ἐφημερίδας, τὰ περιοδικὰ καὶ τὸ ραδιόφωνον. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον διὰ λόγους δικαιοσύνης δὲν θὰ ἔπρεπεν ἡ νέα γενεὰ νὰ μάθῃ καὶ τὴν ἀξίαν τῶν χρυσῶν ἐκείνων χειρῶν, πού ἐργάζονται, ἀγωνίζονται καὶ κουράζονται καθοδηγούμενα ἀπὸ τὴν διάνοιαν, τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν διὰ νὰ μεταδώσουν, νὰ βοηθήσουν, νὰ σώσουν συνανθρώπους;

Πολλὰ χρυσᾶ χέρια θὰ ἤμποροῦσε νὰ προβάλλῃ ὁ τύπος καὶ τὸ ραδιόφωνον εἰς τὴν νέαν γενεάν ὡς ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, ἀφοῦ δὰ τὰ χέρια εἶναι καὶ τὸ ἰδιαιτέρον γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ζωϊκὴν κλίμακα!

Ἄλλ' ἄς θυμηθοῦμε ἐδῶ μόνον τὰ χέρια τῶν χειρουργῶν μας, οἱ ὅποιοι νύκτα καὶ ἡμέραν ἀγωνίζονται καὶ παλαίουν διὰ νὰ σώσουν ὑπὸ σκληρὰς συνθήκας συνήθως ἀνθρωπίνης ζωᾶς. Ἀπὸ τὰ χαράματα μέχρι τῶν μεταμεσημβρινῶν ὥρων συνήθως, εἰς τὰ χειρουργεῖα πόση ἐργασία, πόσοι ἀγῶνες, πόσοι κάματος, πόσοι νίκαι, πόσοι θρίαμβοι, ἀλλὰ καὶ τί δυσχερεῖα καὶ ποῖαι συγκινήσεις διὰ νὰ σωθῇ ὁ κινδυνεύων συνάνθρωπός μας. Ἐκτὸς τῶν ἐκτάκτων καὶ ἰδιαιτέρως δυσχερῶν περιπτώσεων!

Πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς σκέπτονται αὐτὰ τὰ χρυσᾶ χέρια καὶ πότε ἐπὶ τέλους ἡ ἐποχὴ μας θὰ ἀποφασίσῃ νὰ δώσῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰς ἀξίας διὰ νὰ ἔχωμε μίαν κοινωνίαν ὄχι λακτισμάτων, ἀλλὰ προσφορᾶς χειρῶν πού στηρίζουν, ὑψώνουν καὶ θεραπεύουν με χίλιους δυὸ τρόπους θεραπείας. Χειρῶν πού ξεύρουν νὰ ἀγαποῦν τὸν πλησίον!

ΠΑΡΗΓΟΡΟΣ ΕΛΠΙΣ

Πράξεις κοινωνικής συμπεριφοράς και πραγματικής αγάπης γίνονται πολλά, ξστω και αν συχνά δεν φαίνονται, διότι τὰς καλύπτει ὁ θόρυθος και ἡ διαφήμις πραγματῶν πού κατὰ κανόνα δὲν ἔχουν περιεχόμενον. Ἄλλ' ὅταν αἱ πράξεις αὐταὶ συνδέονται μὲ τὴν προσφορὰν αἵματος διὰ τοὺς συνανθρώπους μας και ἀδελφούς μας, τότε γίνονται κάτι πού πρέπει νὰ τὸ προσέξωμεν. Ἐγράφη εἰς τὸν τύπον, πρέπει ὁμως νὰ ὑπογραμμίσωμεν και ἐδῶ, τὴν σημασίαν πού εἶχεν ἡ πρόθυμος προσφορὰ 700 και πλέον φυαλῶν αἵματος διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, ἐκ μέρους μελῶν και φίλων τῆς προσπάθειας τοῦ Συλλόγου «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», πού ἔγινε ὀλίγον πρὸ τοῦ Πάσχα.

Εἶναι ὄντως συγκινητικὴ ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποῖαν προσήρχοντο νὰ προσφέρουν τὸ αἷμα των ἀπλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ και ἐπιστήμονες, ἀδελφωμένοι και ἐνθουσιῶδεις, διὰ τοὺς πάσχοντες πού ἔχουν ἀνάγκη ὀλίγων ἑκατοντάδων γραμμαρίων, διὰ νὰ πάρουν ζωὴν. Ἄλλὰ ζωὴν ἔπαιρναν πρὸ παντὸς ἐκεῖνοι πού ἔδιδαν ὀλίγον αἷμα, ζωὴν ἔπαιρναν και παίρνομεν ὅλοι, ὅσοι μανθάνομεν διὰ τὰς πράξεις αὐτάς, διότι παρηγορούμεθα και ἐνισχυόμεθα ὅτι δὲν ἐξέλιπεν ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη και ἀρκετὴ ὑγεία κρύπτεται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν μας. Ἔτσι ἔχομεν ἐλπίδα και πίστιν ὅτι ὁ τόπος αὐτὸς θὰ ἰδῆ—και βλέπει—καλλίτερες ἡμέρες ἀπὸ αὐτάς πού μᾶς δείχνει ἡ ψεύτικη και ἐπιφανειακὴ ζωὴ πού τόσοσιν θόρυθον κάμνει.

ΠΡΟΣΟΧΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ

Εἶναι γνωστὸν πλέον πόσον ὁ θεσμὸς τῶν κατασκηνώσεων ἔχει ἐπιβληθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα και χιλιάδες παιδιῶν κάθε καλοκαίρι εὐρίσκουν μίαν εὐχάριστον διαμονὴν εἰς μίαν καθαρῶς παιδικὴν κοινωνίαν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς εὐχαρίστου διαμονῆς ἡ καλὴ κατασκήνωσις ἔχει και μίαν παιδαγωγικὴν ἐπίδρασιν ἀληθῶς ἀναντικατάστατον, ὅπως ἐπίσης και ἡ κακὴ κα-

τασκήνωσις ὄχι μόνον ἐξουδετερώνει ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδικῆς ἐξοχῆς, ἀλλὰ και ἐπιδρᾷ δυσμενέστατα πολλακίς εἰς τὸν ὅλον παιδικὸν θίον.

Ἄλλ' ἡ ἐπιτυχία μιᾶς καλῆς κατασκηνώσεως ἐξαρτᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὰ στελέχη πού θὰ χρησιμοποιηθοῦν κυρίως ὡς ὁμαδάρχαι διὰ νὰ ὀδηγήσουν και νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ παιδιά εἰς τὴν ζωὴν τῆς κατασκηνώσεως. Καὶ δὲν εἶναι ἄγνωστος ἡ σπουδαία προσπάθεια πού καταβάλλεται ἀπὸ τὰς σχολὰς στελεχῶν κατασκηνώσεων εἴτε τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας εἴτε τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας, τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τῶν Τραπεζῶν, τῶν Ὀργανισμῶν, τῶν Ἰδρυμάτων, τῶν Ὀργανώσεων. Ἄλλ' εἶναι τόσοσιν μεγάλη ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἀγωγήν τῶν παιδιῶν πού τὰ ἐμπιστεύονται οἱ γονεῖς των εἰς τὰς κατασκηνώσεις, ὥστε θὰ χρειασθῆ πολλὴ προσοχὴ διὰ νὰ μὴ ἀναλαμβάνουν τέτοιο ὑπεύθυνον παιδαγωγικὸν ἔργον νέοι και νέαι, πού ἴσως δὲν εἶναι πάντοτε κατάλληλοι πρὸς τοῦτο. Προσοχὴ λοιπὸν εἰς τὰ στελέχη.

Ἄλλὰ προσοχὴ σημαίνει και κάτι ἄλλο. Σημαίνει ἐμπνευσιν και ἐνθάρρυνσιν ὄλων ἐκείνων τῶν νέων, πού θὰ διακονήσουν εἰς ἓνα τοιοῦτο ἔργον. Δὲν θὰ ἠμποροῦσε λοιπὸν, πρὸ τῆς ἐνάρξεως, νὰ γίνῃ μία εἰδικὴ λειτουργία διὰ τὰ στελέχη ὄλων τῶν κατασκηνώσεων, μερίμνη τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας π.χ., μετὰ τὴν ὁποῖαν ἓνας κατάλληλος και ἐμπνευσμένος κληρικὸς θὰ τοὺς προσεφῶναι και θὰ ἐξῆρε τὴν ἀξίαν και τὴν εὐθύνην τοῦ ἔργου των;

Κι' ἂν αὐτὴ ἡ εὐχὴ τῆς στήλης τῶν «Ἀκτίνων» δὲν εἰσακουσθῆ, τότε ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἐπὶ μέρους ὑπηρεσιῶν και ὀργανώσεων διὰ νὰ ἀναλάβουν αὐταὶ πλέον τὴν εὐθύνην μιᾶς τοιαύτης ἐμπνεύσεως και ἐνθάρρυνσεως τῶν στελεχῶν των. Τοῦτο θὰ ἀπετέλει ἓνα χρέος πρὸς τοὺς νέους και τὰς νέας, ἀφοῦ τοὺς ἀναθέτωμεν μίαν τέτοιαν εὐθύνην.

Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΑΝΗΣ

Είναι λίαν ένδιαφέρον, ότι και η «Πράβδα» τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἀνεγνώρισε πλέον ὅτι ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅμως μαζί με τὴν τοῦ «ἐπιστημονικοῦ» ὕλισμου, ἐστηρίχθη τὸ ὅλον κομμουνιστικὸν κίνημα ἀπεδείχθη ἤδη ἐκ τῶν πραγμάτων ἐσφαλμένη. Καὶ ὅτι κάποτε θὰ ἤρχετο ἡ ἡμέρα αὐτὴ τὸ περιοδικὸν τοῦτο τὸ ἐπίστευε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεώς του καὶ οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες τοὺς ὁποίους διεξήγαγε ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον εἰκοσιπενταετίαν, ἀπέθλεπαν εἰς τὸ νὰ ἀποδείξουν τὴν κολλοσιαίαν πλάνην κάθε εἵδους ὕλισμου. Ἐδῶ ὅμως δὲν πρόκειται μόνον περὶ αὐτοῦ. Πρόκειται περὶ τοῦ ὅτι ἡ εἰδησις δὲν φαίνεται νὰ συνεκίνησεν ὅσον ἔπρεπε τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, οὔτε προεκάλεσεν, ὡς θὰ ἔπρεπε, οὐδενὸς εἵδους σταυροφορίαν διὰ τὴν—ἄς ἐπιτραπῆ ἡ λέξις—ἐκμετάλλευσιν μιᾶς τοιαύτης ὁμολογίας. Ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα ὁ ὕλισμὸς ἀπετέλεσεν ἰδεολογικὸν κίνημα τὸ ὁποῖον με πείσμα καὶ μαχητικότητα ἔββαλε κατὰ πάσης πνευματικῆς ἀξίας καὶ ἰδίᾳ κατὰ τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας.

Δὲν θὰ ἔπρεπε λοιπὸν μίᾳ τοιαύτῃ ὁμολογίᾳ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἐπιβεβαίωσιν μιᾶς νίκης τοῦ πνεύματος ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἔναρξιν νέων πνευματικῶν ἀγῶνων διὰ τὴν περαιτέρω καρποφορίαν μιᾶς τοιαύτης νίκης;

ΜΕΤΩΠΟΝ ΚΟΙΝΟΝ

Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, τὸ θέμα ποῦ τίγεται ἀνωτέρω, ἡ παταγώδης αὐτὴ ἀποτυχία μιᾶς θεωρίας ἐπὶ τῆς ὁποίας τόσαι ἐλπίδες ἑκατομμυρίων συνανθρώπων μας εἶχαν στηριχθῆ, δὲν θὰ ἠμποροῦσεν ἄραγε νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον ἑνὸς κοινοῦ μετώπου, ἑνὸς ἀγῶνος διαφωτίσεως ἐκ μέρους ὄλων τῶν χριστιανικῶν ὁμολογιῶν ἀπὸ κοινοῦ; Δὲν εἶναι μήπως αὐτὴ μίᾳ ἀπὸ τὰς σπανίας εὐκαιρίας διὰ νὰ προσφερθῆ χεῖρ

βοηθείας καὶ εὐαγγελισμοῦ εἰς παγκόσμιον ἔκτασιν; Τώρα θὰ ἠμποροῦσε ἐναργέστερον νὰ ὑποδειχθῆ εἰς τὸν τάλαιπωρήμενον σύγχρονον ἄνθρωπον ποῦ ὀδηγεῖ ἢ ἐπὶ τὴν ἄμμον θεμελίωσις καὶ τοῦ εὐρίσκεται ἢ ἀληθῆς ἄγκυρα ἐλπίδος. Θὰ ἦτο μίᾳ θετικῆ συμβολῆ τῆς χριστιανωσύνης μίᾳ τοιαύτῃ προσφορᾷ καὶ ἓνα γεγονός αὐτόχρονον κοσμοϊστορικῆς σημασίας, συνιστῶν ἓνα ἀκόμη κρίκον εἰς τὴν ἀλυσίδα τῶν προσφορῶν τῆς πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

Η «ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ» ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι μίᾳ πρόσφατος πληροφορία ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν διὰ τὴν τύχην τῆς ταινίας «Κλεοπάτρα». Ἡ ταινία αὐτὴ λοιπόν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξωδούθησαν 44 ἑκατομ. δολλαρίων, εἰσέπραξε μέχρι στιγμῆς μόνον 19 ἑκατομ. δολλαρίων, ἐνῶ ἀνεμένετο, ὅτι ἐντὸς τῆς προθεσμίας αὐτῆς ὄχι μόνον θὰ ἐκάλυπτε τὰ ἐξόδα, ἀλλὰ θὰ ἀπέφερε καὶ κέρδη.

Καὶ ὁ λόγος τῆς ἀποτυχίας; Διότι αἱ χριστιανικαὶ ὀργανώσεις τῆς Ἀμερικῆς ἐμπούκοτάρησαν τὴν ταινίαν αὐτήν, ὡς λέγει ἡ πληροφορία, λόγῳ τῶν σκανδάλων τῶν κυρίων πρωταγωνιστῶν τῆς.

Ἴδου μίᾳ ἀπροσδόκητος ἀπάντησις τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων διὰ τὸν σύγχρονον κόσμον. Μίᾳ ἀπάντησις ὅμως τόσο ἀποτελεσματικῆ. Χρειαζοῦνται σχόλια διὰ τὸ τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ, ἂν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ εἰς ὅλον τὸ κόσμον, ἂν οἱ χριστιανοί, συνησπίζοντο καὶ συνεσκέπτοντο τίνι τρόπῳ θὰ ἀντιμετώπιζαν τὸ θέμα τοῦ κακοῦ κινηματογράφου καὶ κάθε ἄλλης ἀνηθικότητος; Ἄν δηλ. ἐγνώριζαν νὰ ἀπαντοῦν ἠνωμένοι δεικνύοντες τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος; Ἄλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα θέλουν θέβαια προσοχὴν καὶ μελέτην διὰ νὰ εἶναι καὶ αἱ ἐνέργειαι ἀποτελεσματικαί, ὅπως ἡ ἀνωτέρω εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Καὶ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν

πραγματικότητα, αφού ο λόγος περι κινηματογράφου. Είς ένα τελευταίον φύλλον του Figaro διαβάζομεν, ότι η ελληνική ταινία που άπεστάλη εις τὸ πρόσφατον φεστιβάλ τῶν Καννῶν διὰ νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν ἑλληνικὸν κινηματογράφον ἔλεινολογήθη ἀπὸ τοὺς ξένους κριτικούς ὡς ἡ χειροτέρα ταινία, ποὺ εἶδαν τόσον διὰ τὸ πορνογραφικὸν περιεχόμενον τῆς, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὄλην

ἀτμόσφαιραν τῆς ταινίας, ποὺ ἀποτελεῖ πρόκλησιν διὰ τὸ κοινόν. Ἡ Ἑλλάς ἀντιπροσωπεύθη εις διεθνὲς κέντρον δι' ἑνὸς πορνογραφήματος! Ἀπὸ ποῖον νὰ ζητήσωμεν εὐθύνας; Οἱ ἀναγνώσταί μας τοῦλάχιστον ἄς σκεφθοῦν ὁποῖος πνευματικὸς ἄγων καὶ ὁποῖον ἔργον εἶναι ἐνώπιόν των. Διὰ τὰ παιδιὰ των καὶ διὰ τὸ Ἔθνος.

Ἐπιστολαί

Η ΕΥΘΙΙΑ ΤΟΥ ΗΓΕΤΟΥ

Ἀγαπητέ μοι κ. Διευθυντά,

Ἡ εὐγενὴς πρωτοβουλία Ὑμῶν νὰ ἀφιέρωσῃ ἐν τεύχος τῶν «Ἀκτίνων» εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ, Προέδρου τῆς Χ.Ε.Ε., Μαρίνου Γερουλάνου, ἔφερον εἰς τὴν μνήμην μου διαφόρους ἐκδηλώσεις τῆς ἀληθῶς μεγάλης προσωπικότητος Αὐτοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐκδηλώσεων ἐντύπωσιν εἶχε προξενήσει εἰς ὅλους μας τὸ κατωτέρω περιστατικόν, λαθὼν χώραν ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του καὶ παραστατικὸν τῆς ἀπολύτου νομιμοφροσύνης του καὶ τῆς ἀληθῶς κοινωνικῆς εὐαισθησίας του, ἐνδεικτικὸν δὲ τῆς ἀρμοικῆς ἐμφανίσεως πασῶν τῶν ἀρετῶν του.

Γράφων πρὸς τινα τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ εὐρισκομένων οἰκείων του ἔλεγεν ὅτι, ἐὰν παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν ἀνάγκη χρημάτων, δύναται νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς τινα τῶν ἐν τῇ συγκεκριμένῃ πόλει Τραπεζῶν, παρ' ἧ εἶχε κατάθεσιν, καὶ ἀναλάβῃ τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν. Ἡ κατ' ἐφαρμογὴν τῶν νόμων περὶ προστασίας τοῦ νομίσματος λειτουργοῦσα ὑπηρεσία λογοκρισίας ἤνοιξε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην καὶ θεωρήσασα πρὸς συγμῆν ὅτι πρόκειται περὶ ἐξαγωγῆς συναλλάγματος γενομένης ἀνευ ἀδείας τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀρμοδίως ἐκρίθη, οὐδεμία τοιαύτη παράθασις εἶχε χωρήσει, παρέπεμψε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, ἡ ὁποία παρήγγειλε προανάκρισιν. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς ἠσθάνθη πραγματικὴν θλίψιν, δύναται τις εἰπεῖν συντριβὴν. Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται, ὡς ἀπεδεικνύετο ἐκ τῶν ἰδιαίτερων συζητήσεων καὶ ἀνακοινώσεων αὐτοῦ, δὲν ἦσαν ἀπόρροια φόβου, ἀλλὰ προήρχοντο ἐκ τῆς συν-

αισθήσεως τῆς πραγματικῆς σημασίας τῆς νομιμότητος καὶ νομιμοφροσύνης. Δὲν ἠθέλε δηλαδὴ νὰ διαπιστωθῇ ὅτι παρέβη τοὺς νόμους τοῦ Κράτους Αὐτός, ὁ ὁποῖος θὰ ἔδει νὰ δίδῃ τὸ παράδειγμα τῆς νομιμοφροσύνης. Καὶ ἐφοβεῖτο περισσώτερον ἀκόμη, μήπως ἡ ἀναγνώρισις αὐτῆ ἐπιδράσῃ δυσμενῶς διὰ τὴν φήμην καὶ τὸ ἔργον τὸ Χριστιανικόν, τὸ Ἐθνικόν καὶ τὸ κοινωνικόν, εἰς ὃ μετὰ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως διηκόνει καὶ παρείχε τὴν πολύτιμον συμβολὴν του. Οὐδαμῶς ὅμως ἐξ ἄλλου ἠνείχετο νὰ κριθῇ ἐπεικῶς λόγῳ τῆς ἰδιότητος καὶ τῆς προσωπικότητος του. Καὶ ἐστενοχωρεῖτο διὰ τοῦτο καὶ διήρχετο δύναται νὰ λεχθῇ ἡμέρας ἀγωνίας, μέχρις οὗ ἐτακτοποιήθη πλήρως καὶ τυπικῶς τὸ πρᾶγμα.

Μετὰ φιλικῶν χαιρετισμῶν

Γ. Θ. ΡΑΜΜΟΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

★

ΕΠΕΙΓΟΝ ΑΙΤΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ

Ἀγαπηταί «Ἀκτίνες».

Δικαία ἡ ἀπορία «πολλῶν πνευματικῶν Κινήσεων», ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὸ σχόλιον Μαΐου 1964 «Πνευματικαὶ κινήσεις καὶ μπητλς».

Ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς χαρακτηριστικὸν φαινόμενον τῆς ἐποχῆς μας ὁ τεντυμποῦσμός καὶ τὰ παράγωγά του μετὰ ἀλλοκότως ἐξωφρενικὰς καὶ ἐξάλλους ἐξελίξεις των.

Δὲν πρέπει ὅμως ἀφ' ἐτέρου νὰ μᾶς διαφεύγῃ καὶ ἡ διαπίστωσις καὶ πανθομολογία, ὅτι οἱ τοιοῦτοι οἰκτροὶ καρποὶ παράγονται, κατὰ κανόνα, ἀπὸ τὸ «δένδρον» τῆς οἰκογενείας, τὸ ὁποῖον, μετὰ τὴν γενικὴν στροφὴν πρὸς τὰ ἔξω, τὴν ἔλλειψιν θέρμης, στοργῆς, ἐπαγρυπνήσεως ἐπὶ τῶν «εἰσερχομένων ἀνθρώπων εἰς τὸν κόσμον» κατήντησε «σαπρόν».

Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι, ἂν αἱ «Χριστιανικαὶ Κινήσεις» παίρουν ἀνάλογον καὶ ἀποφασιστικὴν θέσιν ἔναντι τῆς δραματικῆς

καί ζοφεράς αὐτῆς πραγματικότητος ἢ ἂν ἀπλῶς περιορίζονται εἰς «ἱερεμιάδας» φύσει καί θέσει ἀρνητικάς.

Πρέπει ἐπ' αὐτοῦ νά ὁμολογηθῆ τὸ παρήγορον καί ἐλπιδοφόρον γεγονός, ὅτι κατὰλλεται καί εἰς τὴν Πατρίδα μας εἰς εὐρείαν κλίμακα ἀρκετὴ καί ἀποδοτικὴ προσπάθεια.

Παραθέτω τί γίνεται ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν τῆς Καλαμάτας. "Ἐχω ὑπ' ὄψει μου ὅτι αἱ ἐδῶ Πνευματικαὶ Ἐνώσεις, ἀντιμετωπίζουν τὸ θέμα τῆς οἰκογενείας ἐν συναρτήσῃ μετὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεότητος ἀρκετὰ σοβαρά.

Περιορίζομαι εἰς τὸ ἔργον τῆς Χριστιανικῆς Στέγης, εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐπιστημόνων τῆς ὁποίας ἀνήκω.

Ἐν πρώτοις λειτουργοῦν τμήματα Ἐργαζομένου Ἀγοριοῦ καί Κοριτσιοῦ, ὅπου πάσης ἡλικίας νέοι καί νεάνιδες, εἰς χωριστὰ τμήματα καί ὥρας, καταφεύγουσιν ἀπὸ τοῦς δρόμοις ἢ τὰς ἐργασίας διὰ νά εὐρουν εἰς τὰ ἐντευκτήρια τοῦ οἰκῆματος ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴν πολιτισμένην ψυχαγωγίαν των καί τὸν προσανατολισμόν των.

Πρὸς τὸν αὐτὸν εἰσὶν καί ἐνίσχουσιν τῆς πολυτέκνου-ἀπόρου οἰκογενείας ὠργανώθη συσσίτιον, ὅπου, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ οἰκείου ἐφημερίου, πολλὰ πρόσωπα περιμνονῶν διὰ τὴν ὕλικὴν καί ἠθικὴν τροφοδοσίαν τῆς νεότητος.

Ἐκ παραλλήλου πολλὴ καί εἰδικὴ φροντίς λαμβάνεται διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἐλευθέρων ὥρῶν τῆς μαθητικῆς νεολαίας.

Ἡ προσπάθεια αὕτη ὀλονὲν καί ἀποδίδει περισσοτέρους καρπούς ἀπὸ νέους, ποὺ δὲν ἐννοοῦν νά ἀκολουθήσουν τὴν παραστρατημένην νεότητι εἰς τὰς ἐξάλλους ἐκκεντρικότητάς της, ἀλλ' ἀντιθέτως συνεργάζονται ἐνθουσιωδῶς μετὰ τοὺς μεγάλους διὰ κάθε τι ποὺ ἀποθλέπει εἰς τὴν συγκράτησιν τῶν ὁμηλικῶν των ἀπὸ τὸν ἠθικὸν κατήφορον.

"Ἐνα ἀπὸ τὰ δείγματα αὐτὰ εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῶν νέων εἰς τὴν ὀργάνωσιν κατὰ τὸν ἐφετεινὸν Ἀπρίλιον Ἐκθέσεως Ἑλληνοχριστιανικοῦ Ἐντύπου, ἡ ἀπήχησις τῆς ὁποίας ἦτο θαυμάτια εἰς τὸ κοινόν, τὴν νεότητα καί τὸν στατόν. Μαζῆ ἐλειτουργήγησε καί «Ἐκθεσις χειροτεχνίας», τῆς ὁποίαςτὰ ἔσοδα διετέθησαν διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἱεραποστολὴν τῆς Οὐγκάντα, ὅπου ὡς γνωστὸν σημαίνοντα ρόλον παίζει ὁ Μεσσήνιος ἱεραπόστολος π. Χρυσ. Παπασαραντόπουλος.

Θὰ πρέπει ἐπίσης νά σημειωθῆ ὅτι καί ὁ κύκλος τῶν ἐδῶ ἐπιστημόνων, πλὴν τῶν ἄλλων, εἶχε τελευταίως μίαν δραστηρίαν καί ἀποφασιστικὴν ἐκδήλωσιν μετὰ κινητοποίησιν ἐκκλησιαστικῶν καί πολιτικῶν Ἀρχῶν, συλλόγων καί ὀργανώσεων με

ὑπομνήματα καί διαθήματα πρὸς κάθε ἀρμόδιον, συγκρότησιν ἐπιτροπῆς παρακολούθησεως σχετικὰ μετὰ τὰς προβαλλομένας κινηματογραφικὰς ταινίας, αἱ ὁποῖαι, μετὰ τὰ ἄσεμνα καί ἐν πολλοῖς χυδαῖα περιεχόμενά των, διαφθεῖρουσιν μικροῦς καί μεγάλους. "Ἄλλα ἐπίσης ἐπιτροπαὶ τοῦ κύκλου μας, ἀνέλαθον μετὰ ἐξορμήσεως τὴν διάδοσιν τοῦ ὑγιοῦς ἐντύπου καί μετὰ κάθε τρόπον διαφωτισμόν καί ἐνίσχυσιν τῆς παρεμειλημένης ὑπαίθρου, κλπ.

Φυσικὰ οὔτε ἐξαίρομεν μετὰ αὐτὰ τὴν προσπάθειάν μας, οὔτε ὑποτιμῶμεν ἄλλας ἀσφαλῶς περισσότερον ἀξιολόγους καί ἐπαινετάς.

Εὐχῆς ἔργον πάντως θὰ ἦτο καί θὰ πρέπει μετὰ κάθε μέσον νά ἐπιδιωχθῆ ἡ συνένωσις τῶν προσπαθειῶν ὄλων εἰς ἓνα ἐνιαῖον καί συντονισμένον πρόγραμμα κοινῆς δράσεως. Κοινὸς εἶναι ὁ ἀντίπαλος. Κοινὰ λοιπὸν καί τὰ παλαιάματα, ἀν φυσικὰ θέλωμεν νά ἐπιτευχθῆ κάτι τὸ σοβαρῶς καί ἀποτελεσματικῶς ἀνασχετικὸν τοῦ σημερινοῦ ὀλεθρίου κατηφόρου.

Τὸ παράδειγμα μᾶς δίδουσιν παρόμοια ἀποτελεσματικὰ προσπάθειαι κινήσεων ἄλλων κρατῶν.

Δὲν ἐπιτρέπεται νά ἐπιτρέπωμεν εἰς ἑαυτοὺς καί ἀλλήλους νά μένη ἡ Χώρα μας οὐραγὸς εἰς ὀψίστης σημασίας ἠθικὰ θέματα.

Μετὰ πάσης τιμῆς.

ΠΑΝ. ΜΕΝΤΗΣ
φαρμακοποιός.

★

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΕΥΓΝΩΜΩΝ

Ἀγαπητές «Ἀκτῖνες»

"Ἐνα γεγονός ποὺ συμβαίνει σ' ἓνα μακρινὸ χωριὸ τῆς Ἡπείρου μπορεῖ νά δώσῃ ἀπάντησι στὸ μεγάλο ἐρωτηματικὸ ποὺ τίθεται στὸν κάθε φιλότιμο ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας καί ἰδιαίτερα στὸν ἐπιστήμονα.

Τί μπορῶ ἐγὼ νά κάνω διὰ τοὺς ἀδελφούς μας τῆς ὑπαίθρου, ποὺ ταλανίζονται ἀπὸ ἀπειρες δυσκολίες;

Πλησίαζε τὸ Πάσχα. Μιὰ ὁμάς σπουδαστῶν μετὰ πολὺ ἐπιμέλεια ἠτοίμασε 130 δέματα ἱματισμοῦ, ὅσα καί τὰ παιδιὰ τῶν τεσσάρων μονοταξίῶν δημοτικῶν Σχολείων τοῦ ξεχασμένου χωριοῦ Σκλίβανη-Ἰωαννίνων. Ἐάν θὰ ἤθελε κανεὶς νά ζωγραφίσῃ μιὰ ὄψιν τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ θὰ ἔπρεπε νά συλλάβῃ τὴν ἐξῆς εἰκόνα.

"Ἐνα γυμνότατο βουνό. "Όνομα καί πρᾶγμα «Ξηροβουῖν».

Τὰ δένδρα σπάνια. Οἱ γυμνοὶ θράχοι

δεσπόζουν. Ἡ πέτρα τὸ κυριώτερο προϊόν. Τὸ χωριὸ σκόρπιο σὲ μιὰ ὥρα ἀπόστασι περίπου. Λὲς καὶ σκόρπισε κάποιος σποριάς τὰ πτωχόσιτα.

Καὶ ἐκεῖ βασίλισσα εἶναι ἡ πτώχεια.

Ὅταν ἀντικρύσαμε τὰ γυμνά καὶ ξυπόλυτα παιδιά τῶν σχολείων ἀμέσως τὰ συμπηθήσαμε. Εἶχαν συγκεντρωθῆ ὅλα σ' ἓνα σημεῖο γιὰ νὰ πάρουν τὸ δέμα τῆς ἀγάπης. Μιᾶς ἀγάπης συνθέτου.

Διότι τὸν ἱματισμὸν τὸν ἔστειλαν οἱ ἀδελφοὶ μας ἀπὸ τὴν Σουηδία, τὸν ἠτοίμασαν ὁμοίως ἂν δέματα καὶ τὸν μετέφεραν οἱ σπουδασταί.

Οὐδέποτε ἄλλοτε ἐδοκίμασε τόση χαρὰ ἡ ψυχὴ μας, ὅσην ὅταν εἶχαμε τὴν εὐτυχία νὰ δίδωμεν τὸν κόπον τῆς ἀγάπης με' ἓνα δέμα στὰ παιδιά αὐτά.

Ἄλλο πηδοῦσε. Ἄλλο τραγουδοῦσε. Ἄλλο ἔτρεχε μιὰ θόλτα γύρω-γύρω. Ἄλλο με' τὸ θερμὸ εὐχαριστῶ προσέφερε τὸν πλοῦτον τῆς ἀγάπης του καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης του. Ὅλων τὰ πρόσωπα ἔλαμπαν ἀπὸ σκιρτήματα χαρᾶς.

Ἐνας κόσμος 130 παιδικῶν καρδιῶν ἔψαλλε τραγούδι εὐχαριστίας στοὺς εὐεργέτας καὶ τὸ Θεό.

Τραγούδια ἔθνικὰ, χοροὶ καὶ γέλοια εὐγνωμοσύνης ἔκαναν τὸ πονεμένο χωριὸ ἓνα παραδεισένιο τόπο. Βιάστηκαν τὰ καυμένα τὰ παιδιά νὰ κάνουν Πάσχα!

Συγκλονιστικὴ σκηνὴ τοῦ δράματος αὐτοῦ τῆς ἀγάπης, ὅταν ἓνας μαθητῆς ἐκ μέρους ὄλων εἶπε: Σᾶς εὐχαριστοῦμε καὶ σᾶς προσφέρουμε καὶ ἡμεῖς με' τὴ σειρά μας ἀπὸ ἓνα αὐγὸ.

Ἐκπληγὴς καὶ θαυμασμός!

Ἐνα αὐγὸ ἀπὸ κάθε παιδί ἔκαναν ἓνα σωρὸ ἀπὸ 130 αὐγὰ.

Ὅπου ὁμως ὑπάρχη ἡ ἀγάπη ἐκεῖ ὄλα λάμπουν. Οἱ σπουδασταὶ ὑπεσχέθησαν νὰ κοκκινίσουν τὰ αὐγὰ, ὥστε νὰ γίνουν πράγματι πασχαλινὰ καὶ νὰ τὰ δώσουν εἰς τὸ ἄσυλο τῶν ἀνιάτων τῆς πόλεως.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες οἱ ἴδιοι σπουδασταὶ προσέφεραν τὰ δῶρα τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν πτωχῶν παιδιῶν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἀδελφούς.

Μιὰ ἄλλους πρακτικῶν ἔργων ἀγάπης. Ἄλλα καὶ μιὰ ἀπάντησις, πῶς ἀπαντᾶ ὁ λαὸς ὅταν τοῦ προσφέρεται ἀγάπη.

Σ. Γ. ΚΑΤΣΙΜΠΡΑΣ

★

ΤΡΙΑ ΙΑΤΡΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Κύριε Διευθυντά,

Τὸ τελευταῖο ἄρθρο τῶν «Ἀκτίνων», «Ἡ ἀρρώστεια, ἡ θεραπεία καὶ ἡ υγεία»

238

τοῦ Dr F. Cardis μοῦ θυμίζει τρία προηγουμένα ἐμπνευσμένα ἄρθρα τοῦ περιοδικοῦ γραμμένα ἀπὸ κορυφαίους ἱατρούς: τοῦ Dr P. Tournier γιὰ τὴν περιπέτεια τῆς ζωῆς, τοῦ Ἄγγλου Douglas M. Jackson γιὰ τὴν ἀξία τῆς ζωῆς (πέρυσι) καὶ τοῦ Ἴταλου L. Gedda γιὰ τὴν αὐτοπραγμάτωση τοῦ ἱατροῦ (προπέρυσι). Εἶναι ἰδιαίτερος ἀξιοπρόσεκτον πόσον φιλοσοφημένες ἀλλὰ καὶ προσγειωμένες εἶναι οἱ τέσσαρες αὐτὲς μελέτες. Πόσον ἡ σύγχρονος ἱατρικὴ σκέψις καὶ δεοντολογία ἐμβαθύνει, προβληματίζεται δημιουργικὰ καὶ γονιμοποιεῖ τὶς μεγάλες πνευματικὲς ἐμπειρίες.

Θεωρῶ ἀπαραίτητον οἱ ἐργασίες αὐτὲς νὰ μελετηθοῦν σοβαρὰ ἀπὸ τὸν ἱατρικὸν κόσμον τῆς χώρας μας καὶ νὰ ζυμώσουν ἰδιαίτερος τὴν νέαν ἱατρικὴν γενεάν. Ἡ πατρις τοῦ Ἱπποκράτους ἔχει μιαν χωριστὴ εὐθὺν νὰ ἀκολουθήσῃ τὶς φωτεινὲς αὐτὲς γραμμές, τῶρα μάλιστα πού ἀνακαλύπτονται ἀπὸ τὴν Δύσιν.

Με' ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην
ἱατρὸς Α. Κ.

★

Η ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Κύριε Διευθυντά,

Τὸ σχόλιο τοῦ περασμένου τεύχους τῶν «Ἀκτίνων» γιὰ τὴν συμπαράστασι τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων τοῦ ἐξωτερικοῦ στὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου, ἂς συμπληρωθῇ καὶ με' μιὰ ἀξιοπρόσεκτη προσπάθεια, πού γίνεται ἀπὸ νέους τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων στὴ Βοστώνη καὶ τὴν αἰσθάνεται κανεὶς ζωντανὰ ὅταν ἔλθῃ σὲ προσωπικὴ ἐπαφὴ μαζὶ τους.

Τὰ μέλη τοῦ κλιμακίου αὐτοῦ τῆς Χ.Ε.Ε. πού ἐργάζονται ἢ μετεκπαιδεύονται ἐκεῖ, συνεργάζονται καὶ στὸν πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ αὐτὸ τομέα. Οἱ ξένοι εἶναι ἀδιαφώτιστοι σὲ μεγάλῃ κλίμακᾳ ἢ διάκεινται δυσμενῶς. Ἡ προσπάθειά τους εἶναι στὴν κλίμακᾳ τῶν δυνατοτήτων τους νὰ διαφωτίσουν πανεπιστημιακοὺς κύκλους ἢ καὶ τὴν εὐρύτερη γνώμη. Ἡ ὄργανωσις ἐιδικῶν συγκεντρώσεων καὶ ὁμιλιῶν γίνεται με' πολὺ σύστημα καὶ θέτουν τὸ πρόβλημα τῆς Κύπρου σὲ καθαρῶς πνευματικὲς θάσεις, σπηριγμένες στὴν ἱστορίαν, στὴν παράδοσιν καὶ στὸ δίκαιον. Οἱ συγκεντρώσεις ἐλκύουν πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ οἱ συζητήσεις πού ἀκολουθοῦν διαφωτίζουν πολλὰς πλευρὰς τοῦ θέματος. Συγχρόνως με' τὰ ἔντυπα καὶ τὶς ἐιδικὲς δημοσιεύσεις σὲ τοπικὰς ἐφημερίδας βοηθοῦν στὴν καλὴ, δίκαιαν τοποθέτησιν τοῦ θέματος Κύπρος, πού τόσο ταλαιπωρεῖ τὸν

ΑΚΤΙΝΕΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 1964

ὁ Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Δ. ΚΩΤΣΑΚΗ: «Ὁ ἥλιος καὶ οἱ πλανῆται». Ἀθῆναι 1964, σελ. 162. Εἰκ. 40. Καὶ εἰς χάρτης τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ ὕψηλοῦ κ. Κωτσάκη εἶναι τὸ 14ον τῆς σειρᾶς τῶν ἐκδόσεων τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ Συλλόγου τῆς Διεύθυνσης Ὁφελίμων Βιβλίων, ὁ ὁποῖος ἔχει μέχρι σήμερα προσφέρει τόσα πολλὰ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, μὲ τὰς μορφωτικὰς του ἐκδόσεις.

Τὸ νέον αὐτὸ ἔργον συμπληρώνει τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν γενικῆς μορφώσεως βιβλίων τοῦ ἀκαταπονήτου συγγραφέως καὶ ἀποτελεῖ μίαν ἐξαίρετον λαϊκὴν ἀστρονομίαν. Εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς γνώσεις μας περὶ τῆς γῆς, τῆς σελήνης, τοῦ

ἡλίου καὶ τῆς οικογενείας τῶν πλανητῶν τοῦ ἀστρου τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ. Εἰδικὸν κεφάλαιον ἀφιερώνει ὁ σ. εἰς τοὺς κομήτας, τὰ μετέωρα καὶ τὴν σχέσιν κομητῶν καὶ διατόντων ἀστέρων. Ἐν συνεχείᾳ ἐκθέτει κατὰ τρόπον εὐληπτον καὶ ἀπλοῦν τὰ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος παρουσιάζων ἐν συντομίᾳ τὰς συγχρόνους κοσμογονικὰς θεωρίας. Εἰς τὸ 7ον κεφάλαιον ὁ συγγραφεὺς ἀναπτύσσει ἕνα θέμα ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντος διὰ κάθε μορφωμένον ἄνθρωπον, τὸ θέμα τῆς μετρήσεως τοῦ χρόνου, τῶν ἡμερολογίων, τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ τῶν προσπαθειῶν καὶ κινήσεων διὰ τὴν καθιέρ-

δυτικὸν κόσμον. Διότι ἂς τὸ ξαναποῦμε: σὲ μερικὰς περιπτώσεις θὰ ἦταν εὐκολώτερον νὰ πείσῃ τοὺς Τούρκους γιὰ τὰ δίκαια αἰτήματα τῆς πλειοψηφίας ἢ τοὺς Ἀμερικανοὺς νὰ δώσουν δικαιοσύνην εἰς τὴν Κύπρον. Ὡστόσο οἱ νέοι αὐτοὶ ἄνθρωποι δὲν κάμπτονται. Συνεχίζουν καὶ θὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα τους. Καὶ ὁ ἀγὼν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, εἶναι νίκη. Ἡ νίκη τῆς ἀσυνθηκολογητῆς ψυχῆς.

Μετὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν

I. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

★

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΓΑΛΛΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἄγαπητα «Ἀκτίνες»

Ἡ σημερινὴ νοοτροπία τῶν μεγάλων νὰ πνίγουν τὴ δίκαιη φωνὴν τῶν μικρῶν λαῶν καὶ νὰ θυσιαζόνται προπύργια τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἔναντι εὐτελῶν ὑλιστικῶν βλέψεων, θλίβει κατάκαρδα κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ κάθε δικαίον καὶ πνευματικὸν ἄνθρωπον.

Ἐνωθ' ἀκριβῶς τὸν ἀγῶνα τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων γιὰ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησία του καὶ τὴν ἀντανάκλαση τούτου εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν φάρον τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Συνήθως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δυνάμεις τοῦ σκότους διαστρεβλώνουν τὴν πραγματικό-

τητα καὶ ἐν προκειμένῳ παρασιωποῦν τὴν καταχθόνιον καὶ βαθμιαίαν ἐξόντωσιν τῆς ἐστίας ἢ ὁποῖα διαφυλάσσει ἀπὸ αἰῶνων «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν» τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως.

Εὐτυχῶς ὅμως ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι μὲ πνευματικότητα καὶ ἀνθρωπιά, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸ θάρρος νὰ ὑψώσουν φωνὴν διαμαρτυρίας μέσα εἰς τὴν παρατηρουμένην ἄρνησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιών.

Συγκεκριμένως ἀναφέρει τὴν ἔγγραφον διαμαρτυρίαν ἢ ὁποῖα ἀπεστάλη προσφάτως, εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, ὑπὸ εἴκοσι καθηγητῶν τῆς Faculté des Lettres et des Sciences Humaines τοῦ Πανεπιστημίου d' Aix-Marseille, στηλιτεύουσα τὸν διωγμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ ληφθέντα μέτρα ἐξοντώσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Σημειώτεον ὅτι ἡ διαμαρτυρία αὐτή, ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως καὶ μίας ἐκλεκτῆς μερίδος καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ ὁ γνωστὸς φιλέλληνας κ. O. Merlier ἤδη Ἀκαδημαϊκὸς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Εἶναι λοιπὸν λίαν ἐνθαρρυντικόν, παρ' ὅλην τὴν ροπήν ὑποδουλώσεως τῶν πνευματικῶν ἀξιών εἰς τὴν ὕλην, ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας ὑψοῦται εὐθαρῶς, ἀπὸ ἀνθρώπου τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Μὲ ἐκτίμησιν

Γ. ΛΕΒΑΝΤΗΣ

ρωσιν ενός παγκοσμίου ήμερολογίου.

Τό βιβλίον συμπληροῦται μετ' τό περι άστρονομικῶν ὀργάνων καί άστεροσκοπείων κεφάλαιον, ὅπου ἐκτίθενται έν συντομία τά τής ιστορίας τῶν τηλεσκοπίων καί περιγράφονται κατά τρόπον άπλοῦν διάφορα εἶδη τηλεσκοπίων. Τό κεφάλαιον τοῦτο κλείνει μετ' ένδιαφέροντα στοιχεῖα περι τῶν Ραδιοτηλεσκοπίων ὡς καί τῶν Ἀστεροσκοπείων τής Ἑλλάδος.

Εἰς τό βιβλίον περιλαμβάνεται λίαν άκριβής καί λεπτομερής χάρτης τοῦ Ἑλληνικοῦ Οὐρανοῦ, παραχωρηθεῖς λίαν εὐγενῶς ὑπό τοῦ καθηγητοῦ κ. Στ. Πλακίδη, ὁ ὁποῖος διευκολύνει τόν ένδιαφερόμενον διά τά μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ νά παρατηρήσῃ καί άναγνωρίσῃ ὄχι μόνον τοὺς εὐκόλως ὀρατοὺς, ἀλλά καί άμυδροὺς άστέρας.

Τό ὥραιον ἐξώφυλλον φέρον ὥραιαν εἰκόνα τοῦ πλανήτου Κρόνου, αἱ εἰκόνας, τά σχήματα καί οἱ πίνακες, καθιστοῦν τό βιβλίον παραστατικόν καί εὐχάριστον καί βοηθοῦν τόν άναγνώστην εἰς τήν άνεωτέραν παρακολούθησιν τοῦ κεμένου, τό ὁποῖον άνεβάζει πνευματικῶς τόν άναγνώστην πού παρακολουθεῖ τά φαινόμενα τοῦ ένάστρου οὐρανοῦ.

X. K.

J. Singh: «Great Ideas and Theories to Modern Cosmology», London 1961.

Εἰς τό βιβλίον αὐτό ἐκτίθενται, μετ' τρόπον σχετικῶς άπλοῦν, αἱ κυριώτεραι σύγχρονοι θεωρίαι τής κοσμολογίας, ὅπως τάς διετύπωσαν μεγάλοι ἔρευνηταί. Ὁ σ. δίδει μίαν πιστήν καί περιεκτικήν εἰκόνα τῶν θεωριῶν τούτων καί ταυτοχρόνως παρουσιάζει καί τάς φιλοσοφικάς άπόψεις τῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι άσχολοῦνται μετ' τό πρόβλημα τής κοσμολογίας.

Δ. K.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ:

.....

—Γρηγορίου τοῦ Παλαμά: «Συγγράμματα» (εἰς τόμους πέντε) ἐπιμελεία τοῦ καθηγητοῦ κ. Παν. Κ. Χρήστου. Ἐξεδόθη ὁ 1ος τόμος περιέχων, «Δύο πραγματείας περι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», «Ἀντεπιγραφάς εἰς Βέκκον», «Πέντε ἐπιστολάς πρὸς Βαρλαάμ καί Ἀκίνδυνον», «Ἐνεία

πραγματείας ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἠουχαζόντων». Θεσσαλονίκη.

—Μητροπολίτου Τρίκης καί Σταγῶν Διονυσίου: «Τά Μετέωρα», Ἀθήναι 1964.

—Μητροπολίτου Ἀργολίδος Χρυσοστόμου: «Ψευδωνικά», Ἀθήναι 1964.

—Ἐπισκόπου Μελόσης Αἰμιλιανοῦ: «Ἡ Ἐκκλησία τῶν Συνόδων», Ἀθήναι 1963.

—Γεωργ. Μποζώνη: «Ἡ οὐσία τοῦ ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ». Μέρος Α'. Συνθετική σπουδή τής παιδείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πού ἀναζητοῦσαν τίς ἀξίες τοῦ πνεύματος καί κατέβυθαν τόν άνθρωπο πρὸς τήν ὀριμότητα.

Μέρος Β'. Κριτική θεώρησις τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεῶν μέσα στήν ιστορία καί ἐμβάθυνσις στά σύγχρονα παιδευτικά πρόβλήματα. Ἀθήναι 1964.

—Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη: «Κύπρος», (Τόμος 6'), Ἀθήναι 1963.

—Ἀρχμ. Π. Κ. Πολυμεροπούλου: «Στά χέρια τοῦ Θεοῦ» (Γονεῖς καί παιδιά), Ἀθήναι 1964.

—Γ. Μελέτη: «Ὁ Ἅγιος τής Ἀγάπης» (Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων). Ἐκδόσις «Ζωής», Ἀθήναι 1964.

—Α. Ν. Ζούμπου: «Φιλοσοφικά πρόβλήματα». Ἐκδόσις Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν, Ἀθήναι 1964.

—Τοῦ αὐτοῦ: «Ποικίλα φιλολογικά καί φιλοσοφικά». Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Πλάτων», τόμος ΙΕ' 1963.

—Γεωργίου Παπαγεωργίου Ἐράλδου, ἐπιτ. Γυμνασιάρχου: «Πολιτική μόρφωσις τῶν χριστιανικῶν καί μουσουλμανικῶν λαῶν», Ἀθήναι 1964.

—Κωνστ. Καλλινίκου: «Ὁ παράδεισος». Ἐπιμελεία Σήφη Κόλλια, Γυμνασιάρχου. Ἐκδόσεις «Ἡ Περιστέρα», Ἀθήναι 1962.

—Β. Ἀλεξοπούλου, βοηθοῦ Γυμνασιάρχου: «Ἡ ξενομανία τῶν Ἑλλήνων» (ἀπό τά μειονεκτήματα τής φυλῆς μας), Ἀθήναι 1964.

—Τοῦ αὐτοῦ: Eduard Spranger (1882-1963). Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀκτίνες» τεῦχος Ἰανουαρίου 1964.

—Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ζωή»: «Ἱερομάρτυρες τοῦ Εἰκοσιδύο». (Τέσσαρες ἐπίσκοποι τής Μικρασίας), Ἀθήναι 1963.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «ΑΚΤΙΝΕΣ». Ἐκδόσις Χριστιανικῆς Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεία: ὁδὸς Ἀκαδημίας 45, Ἀθήναι 135 (Τηλ. 624-233). —Θεσσαλονίκης: Ἁγίας Σοφίας 38. —Υπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10 Ἀθήναι (114). Ἐτησία συνδρομὴ δεχ. 70, ἔξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Μόλις ἐκυκλοφόρησεν

49

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Υ Π Ο

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ
ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Ὅρισμός.
2. Ἡ ἀγάπη εἶναι παντοῦ.
3. Τί εἶναι ἓνα παιδί κανονικόν.
4. Κατάταξις.
5. Κυριώτεροι παράγοντες τῶν παιδικῶν ἀνωμαλιῶν.
6. Ἡ δύναμις τῆς ἀγωγῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΚ ΣΩΜΑΤΙΚΩΝ ΒΛΑΒΩΝ

1. Ἀνωμαλίας τῶν αἰσθητηρίων.
2. Σωματικῶς ἄρρωστα, παραμορφωμένα, ἀνάπηρα παιδιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΑΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ

1. Αἷτια τῆς διανοητικῆς καθυστέρησεως.
2. Καθορισμός τῆς διανοητικῆς καθυστέρησεως - Tests.
3. Βαθμοὶ διανοητικῆς καθυστέρησεως.
4. Κλινικὴ καὶ ψυχολογικὴ περιγραφὴ.

5. Μορφαὶ τῆς διανοητικῆς καθυστέρησεως.
6. Αἱ παιδαγωγικαὶ καθυστέρησεις.
7. Πρόληψις καὶ θεραπεία.
8. Παράρτημα: Τὰ προικισμένα παιδιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΑΙ ΔΙΑΤΑΡΑΧΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ διάνοια — Τὸ συναίσθημα.
2. Τὸ ὑπερσυναισθηματικὸν παιδί — Ἡ συναισθηματικὴ πτωχεία.
3. Πῶς θὰ βοηθήσῃ τὸ περιβάλλον διὰ τὴν παιδαγωγίαν τῆς συναισθηματικότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ ΔΙΑΣΤΡΟΦΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΦΛΙΡΑΣ, ΔΙΑΤΑΡΑΧΑΙ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ

1. Τὸ ἠθικῶς διεστραμμένον παιδί.
2. Διαταραχαὶ τῆς φαντασίας.
3. Ὁ ψυχοκινητικῶς ἀσταθής.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ παρατήρησις τοῦ παιδιοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ ἐπιβιοπωλεῖα. Τιμὴ δρχ. 30.

Παραγγέλαι: Γραφεῖα Περιοδικοῦ «Ἀκτίνες», Ἀκαδημίας 45, τηλ. 624-233.

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Διευθυντής ό Ψυχίατρος ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

	Δρχ.	Δολ.
1. Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ..... (έξηντλήθη)		
2. Α΄ Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ..... (Β΄ έκδοσις)	15	1
3. Β΄ Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ..... (Β΄ έκδοσις)	15	1
4. Γ΄ Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ..... (Β΄ έκδοσις)	15	1
5. ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ..... (έξηντλήθη)	25	2
6. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ..... (έξηντλήθη)		
7. Η ΥΓΕΙΑ, Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ..... (έξηντλήθη)		
8. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΕΔΙΑ..... (έξηντλήθη)		
9. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ.....	20	2
10. René Biot: Η ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ, Μετ. Δ. Ε. Χαροκόπου..... (έξηντλήθη)		
11. Guy Jacquin: ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. Μετάφρ. Έλένης Χ. Όλιβέρη..... (έξηντλήθη)		
12. Igor A. Caruso: ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ, Μετάφρ. Άθ. Καραντώνη..... (έξηντλήθη)		
13. Pierre Dufoyer: Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Μετάφρ. Βάσως Νομικού (έξηντλήθη)		
14. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ.....	25	2
15. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. Έλ. Όλιβέρη και Β. Νομικού, τόμος Α΄..... (έξηντλήθη)		
16. Jean Lhermitte: Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΚΕΨΙΣ, Μετάφρ. Δ. Ε. Χαροκόπου.....	25	2
17. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. Έλ. Όλιβέρη και Β. Νομικού, τόμος Β΄. (έξηντλήθη)		
18. ΕΦΗΒΕΙΑ.....	15	1
19. Έλένης Χ. Όλιβέρη: Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.....	20	2
20. Dr. Etienne de Greeff: ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ. Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαροκόπου..... (έξηντλήθη)		
21. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΦΑΙΡΑΝ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ.....	20	2
22. ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ.....	25	2
23. ΠΡΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ.....	20	2
24. Η ΕΦΗΒΟΣ ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	15	1
25. Eva Firkel: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ. Μετάφρ. Μαίρης Β. Κωτσπούλου..... (έξηντλήθη)		
26. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟΝ.....	20	2
27. Άννας Πιτινέλη-Ποταμιάνου: Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΩΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.....	20	2
28. Dr. Paul Tournier: ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ, Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαροκόπου..... (έξηντλήθη)		
29. Α. Isambert: Α΄. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.....	25	2
30. Π. Μελίτη: ΓΙΑ Ν΄ ΑΝΟΙΞΗ Ο ΔΡΟΜΟΣ.....	30	2
31. Α. Isambert: Β΄. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΕΝΟΣ ΕΩΣ ΕΞΗ ΕΤΩΝ.....	25	2
32. Α. Isambert: Γ΄. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	30	2
33. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ.....	20	2
34. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ΄ ΜΟΥ..... (έξηντλήθη)		
35. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	15	1
36. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ.....	15	1
37. Η ΨΥΧΙΚΗ ΩΡΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.....	30	2
38. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....	20	2
39. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ.....	25	2
40. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΣ.....	25	2
41. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ.....	15	1
42. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ.....	25	2
43. Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.....	30	2
44. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΞΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ.....	30	2
45. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ.....	30	2
46. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ.....	30	2
47. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ.....	20	2
48. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ.....	25	2
49. ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.....	30	2